

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

**«ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ. ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ – ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ .ΤΟ
ΠΟΜΑΚΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ .»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ :

ΚΑΡΑΚΙΖΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

"Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου"

Ανδρέας Π. Καρακίζος

*Αφιερωμένη στην μνήμη του πατέρα μου Παναγιώτη που μας
άφησε νωρίς ....*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον κύριο Βοσκόπουλο Γεώργιο για την καθοδήγηση του, τις συμβουλές του, τις παρατηρήσεις του , τον χρόνο του και την υπομονή του για την συγγραφή της παρούσης εργασίας ...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ – ΤΙΤΛΟΣ – ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3-5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	8-10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.2	ΜΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΥΝΑΜΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.3	ΑΝΑΛΗΨΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.4	ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	12-15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.1	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ	17-19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.2	ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ	20-21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.3	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΧΘΟΝΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ	22-26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.4	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ - ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ	27-28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.5	ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ: ΈΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	29-33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.6	ΣΧΟΛΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	34-39
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.7</u>	ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	40-47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ	48-50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.1	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΟΑΣΕ)	51-52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.2	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΕ	53-55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.3	ΕΕ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	56-59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΜΑΚΩΝ	60-70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.1	ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΟΜΑΚΟΙ	71-72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.2	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ	73-75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.3	ΚΑΤΑΓΩΓΗ	76-78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.4	ΓΛΩΣΣΑ	79-80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	ΤΟ ΠΟΜΑΚΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	81-83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.1	ΤΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	84-85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.2	ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	86-88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.3	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	89-90
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	91-100
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	100-103
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	104-133

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην χώρα μας βάσει της Συνθήκης της Λοζάννης και μετά την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, παρέμειναν 86.000 μουσουλμάνοι στην Θράκη. Εξ' αυτών, 39.000 τουρκικής καταγωγής, 35.000 Πομάκοι και 12.000 Αθίγγανοι. Κατ' αντίθεσιν προς την τύχη της ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία, η μουσουλμανική μειονότητα στην Ελλάδα ευημερεί και αριθμεί σήμερα πολύ περισσότερα των 100.000 μελών.¹

Η ελληνική νομοθεσία περιλαμβάνει ειδικά μέτρα υπέρ της μουσουλμανικής μειονότητας και συνάδει προς την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) καθώς και με τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο όρος μειονότητα αποτελεί έννοια του διεθνούς δικαίου με την οποία προσδιορίζονται πληθυσμιακά τμήματα μίας χώρας, που διαφέρουν από την πλειονότητα των υπηκόων της είτε προς την γλώσσα είτε ως προς τη θρησκεία είτε ως προς την φυλετική καταγωγή ή την εθνική συνείδηση.

Στη Συνθήκη της Λοζάννης αναφέρεται η ύπαρξη μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα. Τα μέλη της είναι ελεύθερα να δηλώσουν την εθνοτική τους καταγωγή (τουρκική, πομακική ή αθιγγανική), να μιλούν τις γλώσσες τους, να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και να τηρούν τα έθιμα και τις παραδόσεις τους. Αυτό που δεν είναι αποδεκτό από το ελληνικό κράτος είναι η προσπάθεια καθιέρωσης μιας μοναδικής εθνοτικής ταυτότητας για ολόκληρη την μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, με σκοπό να ενταχθούν Πομάκοι και Αθίγγανοι σε μια πλασματική τουρκική ταυτότητα.

Στη Θράκη λειτουργούν σήμερα 215 **μειονοτικά σχολεία** στοιχειώδους εκπαίδευσης, στα οποία η διδασκαλία γίνεται στην ελληνική και την τουρκική γλώσσα και διδάσκουν άνω των 400 μουσουλμάνων εκπαιδευτικών. Υπάρχουν, επίσης, δύο μειονοτικά Γυμνάσια και δύο Λύκεια καθώς και δύο Ιεροσπουδαστήρια. Με τη θέσπιση ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων λαμβάνεται περαιτέρω μέριμνα για τη βελτίωση της ελληνομάθειας των Μουσουλμάνων, όπως είναι το πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας των τέκνων της μειονότητας, συνολικού κόστους 6,5 εκ. ευρώ. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός της εισαγωγής στα δημόσια σχολεία της Θράκης, από το σχολικό έτος 2006-2007, της προαιρετικής διδασκαλίας της

---

¹ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΥΠΕΞ(www.vpex.gov.gr) ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΘΡΑΚΗΣ

τουρκικής γλώσσας. Επιπροσθέτως, έχουν θεσπισθεί μέτρα θετικής δράσης (affirmative action), για την διευκόλυνση της εισαγωγής των μουσουλμάνων στις πανεπιστημιακές (ΑΕΙ) και στις ανώτατες τεχνικές σχολές (ΤΕΙ), όπως ποσόστωση 0,5% επί του συνολικού αριθμού των εισακτέων. Το τελευταίο αυτό μέτρο συνδυάζεται επίσης με την απαλλαγή από την υποχρεωτική βάση του 10 ανά εξεταζόμενο μάθημα για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ..

Τα θρησκευτικά δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας είναι σεβαστά και οι πιστοί έχουν στην διάθεσή τους περί τους 300 λατρευτικούς χώρους (τζαμιά) στη Θράκη για να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Καθήκοντα θρησκευτικών λειτουργιών προς όφελος της μουσουλμανικής μειονότητας ασκούν 3 Μουφτήδες και 270 μάμηδες. Επίσης, η κυβέρνηση αποφάσισε πρόσφατα να προβλέψει 240 θέσεις διδασκάλων του Κορανιού (Ιμάμηδες) στην Θράκη, οι οποίοι θα απασχολούνται στο Δημόσιο (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων)

Οι Μουφτήδες, ως πνευματικοί ηγέτες της μουσουλμανικής κοινότητας ανά τον κόσμο, διορίζονται και δεν εκλέγονται. Στην Τουρκία, παραδείγματος χάριν, οι Μουφτήδες διορίζονται.

Στην Ελλάδα, οι Μουφτήδες διορίζονται από την Διοίκηση μέσω διαδικασίας διαβούλευσης με επιφανή μέλη της μειονότητας. Ένας επιπλέον λόγος για τον διορισμό των Μουφτήδων από την διοίκηση είναι το ότι εκτελούν, σύμφωνα με την Ισλαμική πρακτική, ορισμένες δικαστικές και διοικητικές πράξεις σε ζητήματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου.

Δεν υπάρχει οποιαδήποτε δικαστική παρενόχληση των λεγόμενων «εκλεγμένων Μουφτήδων» στην Ξάνθη και την Κομοτηνή.

Το παραπάνω κείμενο μεταφέρεται σχεδόν αυτούσιο από το επίσημο Ελληνικό site του ΥΠΕΞ .Το κατά πόσο τα λεγόμενα του ανταποκρίνονται στο έπακρο στην πραγματικότητα θα είναι και το ουσιαστικό διακύβευμα της παρακάτω ερευνάς .Στην εργασία αυτή θα προσπαθήσουμε να εστιάσουμε στο τι ισχύει στην ΕΕ γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις μειονότητες, αλλά θα εμβαθύνουμε περισσότερο στο Πομακικό ζήτημα ,που στους χαλεπούς καιρούς που ζούμε τόσο οικονομικά αλλά ιδιαίτερος κοινωνικά είναι πιο επίκαιρο από ποτέ.

Για το σκοπό αυτό θα πραγματοποιήσουμε μια επιστημονική ερευνά με την χρήση ερωτηματολογίου .²

---

² ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει μια γενική εισαγωγή γύρω από το θέμα και τις ιδιαιτερότητες του. Που και πότε συναντήθηκε το φαινόμενο και η ανάγκη για μια Ευρωπαϊκή Πολιτική γύρω από τις μειονότητες ή τις εθνικές Ταυτότητες .Τι ισχύει σήμερα και πως αντιμετωπίζεται .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Οι αρχικές συνθήκες της ΕΕ δεν είχαν καμία αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα. Για πρώτη φορά έγινε ρητή αναφορά στη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Η απουσία αυτή δημιουργούσε πολλά προβλήματα και θεωρήθηκε μέρος του δημοκρατικού ελλείμματος της Κοινότητας. Τελικά, επειδή πολλές κοινοτικές πράξεις αφορούσαν στα ανθρώπινα δικαιώματα, τέθηκε το ζήτημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε Κοινοτικό επίπεδο, αλλά και για έναν επιπλέον λόγο: Ακόμη και στη περίπτωση που τα δικαιώματα προστατεύονταν από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δεν μπορούσε να δεχθεί προσφυγές εναντίον των ευρωπαϊκών θεσμών, αφού η Κοινότητα δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα και ελλείψει κάθε σχετικής πρόβλεψης από τις Συνθήκες, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο προσέφερε τις εναλλακτικές λύσεις.

Μέχρι σήμερα, δηλαδή, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ένωση γίνεται με βάση κυρίως τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, που ανήγαγε την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μέρος των γενικών αρχών δράσης της Ένωσης και του Κοινοτικού Δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο προκειμένου να υπερασπιστεί αυτά τα δικαιώματα έκρινε ότι μπορεί να βασισθεί στις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και στις διεθνείς συμβάσεις τις οποίες τα κράτη μέλη έχουν υπογράψει. Ωστόσο αυτή η ερμηνεία συχνά δημιουργούσε προβλήματα,

Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου αντανάκλουν τόσο τους περιορισμούς της ευρωπαϊκής υπερεθνικότητας, όσο και την έλλειψη ουσιαστικού διαλόγου επί των αξιών. Το Δικαστήριο συχνά επιδίδεται σε δικαστικό ακτιβισμό και ασκεί ακόμη και κοινωνική πολιτική, σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει κοινοτική νομοθεσία.

Για όλους αυτούς τους λόγους στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας, τον Ιούνιο του 1999 τέθηκε επιτακτικά η ανάγκη για ένα κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Σύνοδος ανέθεσε αυτό το έργο στη Συντακτική Συνέλευση, ένα αντιπροσωπευτικό όργανο 62 μελών. Η καθαυτό σύνθεση της Συνέλευσης υπήρξε από κάθε άποψη αξιόλογη καινοτομία. Πρέπει να τονιστεί ότι για πρώτη φορά επικράτησαν κατά την επεξεργασία ενός καταστατικού κειμένου της Ένωσης συνθήκες πλήρους δημοσιότητας και διαφάνειας³

---

³ Γιώργος Παπαδημητρίου, 2002, «Η Συνταγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδ. Παπαζήση, σελ.63

Από την ιδρυτική της συνθήκη η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταστήσει σαφές πόσο μεγάλη σημασία προσδίδει στους θεσμούς όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Το ότι οι θεσμοί αυτοί αποτελούν θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντικατοπτρίζεται και στην ιδρυτική της συνθήκη αλλά έχουν ενισχυθεί με την έγκριση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Άλλωστε είναι ευρύτατα γνωστό ότι χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ, καθώς και οι χώρες που έχουν συνάψει εμπορικές ή άλλου είδους συμφωνίες με την ΕΕ, πρέπει να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η πολιτική των ανθρώπινων δικαιωμάτων της Ένωσης επικεντρώνεται στα δικαιώματα του πολίτη, τα πολιτικά, τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτιστικά δικαιώματα. Επίσης, επιδίωξή της είναι να προαγάγει τα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών, καθώς και τα δικαιώματα των μειονοτήτων και των εκτοπισθέντων.⁴ Στο πλαίσιο του νέου της προγράμματος για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη (PROGRESS), η ΕΕ χρηματοδοτεί ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας στο εσωτερικό της. Σχεδόν το ένα τέταρτο των 743 εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία αποτελούν τον προϋπολογισμό του PROGRESS για το διάστημα 2007-2013, θα δαπανηθεί για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Η ΕΕ έχει επίσης δημιουργήσει έναν οργανισμό θεμελιωδών δικαιωμάτων (FRA).⁵

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρετε «Τοποθετώντας τα ανθρώπινα δικαιώματα στην υψηλότερη θέση στη πυραμίδα των αξιών η Ευρώπη δείχνει ποιά είναι η διαφορά ανάμεσα στον Ευρωπαϊκό πολιτισμό και στους άλλους πολιτισμούς. Είναι αυτό το παράδειγμα που μπορεί να προσφέρει η Ευρώπη στο κόσμο»⁶ Επιπλέον ο Π. Ιωακειμίδης χαρακτηριστικά λέει πως «Με τις αξίες που προβάλλει αλλά και το πρότυπο συνεργασίας/ολοκλήρωσης που ενσαρκώνει, η Ευρωπαϊκή Ένωση εμφανίζεται στο διεθνές σύστημα ως το κατεξοχήν παράδειγμα για μίμηση και αντιγραφή. Εμφανίζεται ως μια πετυχημένη περίπτωση ειρηνικής επίλυσης

---

⁴ www.europa.eu: Ανθρώπινα δικαιώματα

http://europa.eu/pol/rights/index_el.htm

⁵ Στο ίδιο

⁶ Mikulas Dzurinda, February 2002, University of Berlin, The Debate on the European Constitution.

μακροχρόνιων ιστορικών συγκρούσεων. Η Ένωση είναι επομένως «η δύναμη που κερδίζει τις καρδιές διεθνώς» παρά τα οποιαδήποτε εσωτερικά της προβλήματα και διχογνωμίες. Άλλες δυνάμεις μπορεί να στηρίζονται κυρίως στη στρατιωτική ισχύ. Η Ένωση στηρίζεται κυρίως στις αξίες και στο παράδειγμα. Η ιστορία διδάσκει ότι οι αξίες και το παράδειγμα τελικά επικρατούν και όχι η στρατιωτική δύναμη που αγνοεί τις ανθρωπιστικές αξίες...»⁷

Όπως συχνά δείχνει το ευρωβαρόμετρο ένα πολύ μικρό ποσοστό ευρωπαίων ταυτίζονται με την Ευρώπη. Οι περισσότεροι προβάλλουν μόνο την εθνική τους ταυτότητα και η σχέση τους με την Ευρώπη συνδέεται μόνο μέσω των ωφελημάτων που αποκομίζει η χώρα τους από την ένταξη στην ΕΕ. Το επιχείρημα ότι η ΕΕ δεν διαθέτει «δήμο», αλλά πολλούς «δήμους» σημαίνει για πολλούς ότι ο «λαός» συνδέεται μόνο με εθνικούς δεσμούς θέση που ίσως εμπεριέχει έντονα ρατσιστικά στοιχεία. Επιπλέον αυτή η θέση θα μπορούσε να υπονομεύσει τις συνεχώς αυξανόμενες πολυπολιτισμικές δημοκρατίες. Κατά τον Richard Bellamy σημαντικότερο ρόλο στην απουσία «δήμου» παίζουν η έλλειψη κοινής γλώσσας, η πολιτική των ΜΜΕ και ο διαφορετικός τρόπος που αντιλαμβάνονται τις αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα οι διαφορετικές περιοχές της ΕΕ⁸.

Η ιδέα της δημιουργίας μιας κοινής ταυτότητας βασισμένης στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις δημοκρατικές αρχές φαίνεται πως κερδίζει έδαφος. Η υπερεθνικότητα της ΕΕ απαιτεί μια διαφορετική προσέγγιση της ταυτότητας, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι οι διαδικασίες ενοποίησης διαφέρουν ουσιαστικά από εκείνες που δημιούργησαν τις εθνικές ταυτότητες. Αυτός είναι εν μέρει ο λόγος που δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα, προκειμένου να δημιουργηθεί μια διεθνική ταυτότητα με βάση συγκεκριμένες αξίες.

Η ουσία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνδέεται με τη δημιουργία μιας Ευρώπης με την οποία οι άνθρωποι να μπορούν να ταυτισθούν. Αυτή η ανάγκη διατυπώθηκε πολύ παραστατικά από τον Ζακ Ντελόρ, όταν είχε πει το περίφημο «δεν μπορεί κανείς να ερωτευθεί τη κοινή αγορά»

---

⁷ Π. Ιωακειμίδης, 28.02.2003, άρθρο, ΤΑ ΝΕΑ, σελ.Ν06.

⁸ R. Belammy, Paper for the CIDEL Workshop, “Constitution-making and Democratic Legitimacy in the EU”, London, 12-13 Nov. 2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.2 Μια παγκόσμια δύναμη για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η ΕΕ έφερε σταδιακά το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο επίκεντρο των σχέσεών της με άλλες χώρες και περιφέρειες. Όλες οι εμπορικές συμφωνίες ή οι συμφωνίες συνεργασίας με τρίτες χώρες περιέχουν ρήτρα που ορίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν ουσιαστικό στοιχείο για τις σχέσεις των δύο μερών. Μέχρι σήμερα έχουν υπογραφεί πάνω από 120 τέτοιες συμφωνίες.

Ο κεντρικός ρόλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερα εμφανής στη συμφωνία του Κοτονού⁹ – συμφωνία εμπορίου και βοήθειας που συνδέει την Ένωση με 78 αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (τις χώρες ΑΚΕ). Στην περίπτωση που κάποια από αυτές τις χώρες δεν σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορεί να ανασταλούν οι εμπορικές παραχωρήσεις και να περιοριστούν ή να διακοπούν τα προγράμματα βοήθειας. Η Ένωση πιστεύει ότι μόνο μέσα σε μια δημοκρατική δομή μπορεί να επιτευχθεί η μείωση της φτώχειας, που είναι και ο κύριος στόχος της αναπτυξιακής της πολιτικής εκτός Ευρώπης. Οι ίδιες αρχές εφαρμόζονται και σε άλλες χώρες εταίρους.

Η εφαρμογή του προγράμματος της ΕΕ για χορήγηση έκτακτης ανθρωπιστικής βοήθειας ανά τον κόσμο δεν συνδέεται κανονικά με περιορισμούς σε περίπτωση που διαπιστωθεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ενίσχυση που προσφέρεται σε χρήμα, σε είδος ή υπό τη μορφή τεχνικής βοήθειας αποφασίζεται με μόνο γνώμονα την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου, ανεξάρτητα αν αυτός προκαλείται από φυσικές καταστροφές ή τυραννικά καθεστώτα.

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ διεξάγει διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα με χώρες όπως η Ρωσία, η Κίνα και το Ιράν. Έχει επιβάλει κυρώσεις λόγω παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Μιανμάρ (Βιρμανία) και τη Ζιμπάμπουε.

Σύμφωνα με τον Joseph Nye, ενώ η σκληρή ισχύς συνδέεται με τη δυνατότητα άσκησης επιρροής στις προτιμήσεις των άλλων μέσω απειλής ή εξαγοράς, η «ήπια

---

⁹ http://europa.eu/index_el.htm Συμφωνία του Κοτονού

ισχύς βρίσκεται στη δυνατότητα να διαμορφώνεις τις προτιμήσεις των άλλων», ενώ «στο επίπεδο της συμπεριφοράς η ήπια ισχύς είναι δύναμη έλξης»¹⁰

Ο Nye αναδεικνύει με ιδιαίτερη υπερηφάνεια την έννοια της ήπιας δύναμης/ισχύος. Η ήπια ισχύς βρίσκεται στην ικανότητα να ελκύεις και να πείθεις. Συνεπάγεται τη δημιουργία συνεργασιών με άλλα κράτη ή φορείς χωρίς τη χρησιμοποίηση απειλών εις βάρος τους ή απλώς την εξαγορά τους. Ενώ η σκληρή ισχύς- η ικανότητα να εξαναγκάζεις- προέρχεται από τη στρατιωτική ή οικονομική δύναμη μιας χώρας, ηπια ισχύς προέρχεται από τη θελκτικότητα της κουλτούρας, των πολιτικών ιδανικών και των πολιτικών επιλογών μιας χώρας δηλαδή από το κύρος και την ακτινοβολία της για αυτό και προϋποθέτει πολιτικές με μακρόπνοη προοπτική και με οφέλη που δημιουργούν την αίσθηση πραγματικής αμοιβαιότητας.

Η ήπια ισχύς μιας χώρας στην προκειμένη μιας ένωσης βασίζεται κυρίως σε τρεις πηγές: **την κουλτούρα της** (σε περιοχές όπου είναι ελκυστική σ άλλους), **τις πολιτικές αξίες της** (όταν λειτουργεί σύμφωνα μ αυτές στο εσωτερικό και το εξωτερικό) **και την εξωτερική πολιτική της** (όταν αναγνωρίζεται ως νόμιμη και έχει ηθικό κύρος).

Και οι τρεις πηγές μπορούν να βρεθούν στην ΕΕ αλλά και να ενδυναμωθούν απέναντι σε άλλες χώρες οι οποίες μπορεί να είναι προς ένταξη ,η απλά να έχουν εμπορικές ,οικονομικές συναλλαγές με την ΕΕ. Σε αυτήν την κατεύθυνση και με την χρησιμοποίηση αυτής της ήπιας ισχύος (αφού ούτος η άλλως δεν υπάρχει άλλη μορφή ισχύος πχ στρατιωτική) η ΕΕ μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο και να συμβάλει τα μέγιστα στον τομέα των παγκοσμίων ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο στο εσωτερικό της βέβαια όσο και στις σχέσεις τις με αλλά κράτη όπως αναφέραμε και παραπάνω.

---

¹⁰ Nye, Joseph S .2005. «Ηπια ισχύς .Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική »σσ34-35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.3 Ανάλυση πρωτοβουλιών

Για να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στη στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο, η ΕΕ χρηματοδοτεί το Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.¹¹ Το μέσο αυτό, με προϋπολογισμό 1,1 δις ευρώ για το διάστημα 2007-2013, θέτει τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενίσχυση της δημοκρατίας σε παγκόσμιο πλαίσιο, και επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς:

- ενίσχυση της δημοκρατίας, της χρηστής διακυβέρνησης και του κράτους δικαίου (στήριξη της πολιτικής πολυφωνίας, της ελευθερίας του τύπου, και ενός χρηστού δικαστικού συστήματος),
- κατάργηση της θανατικής ποινής σε χώρες όπου ακόμα εφαρμόζεται,
- καταπολέμηση των βασανιστηρίων με προληπτικά μέτρα (επιμόρφωση των αστυνομικών οργάνων και εκπαίδευση) αλλά και ποινικά μέσα (σύσταση διεθνών και ποινικών δικαστηρίων),
- καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων ώστε να εξασφαλίζεται ο σεβασμός των πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων.

Το συγκεκριμένο μέσο χρηματοδοτεί επίσης δράσεις για την ισότητα των φύλων και την προστασία των παιδιών. Επιπλέον, στηρίζει την κοινή δράση της ΕΕ και άλλων οργανώσεων προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – όπως, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Διεθνής Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη.

---

¹¹ <http://eur-lex.europa.eu> Άρθρο 19 04 01 — Ευρωπαϊκό μέσο για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (EIDHR)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.4 Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ)¹²

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), συχνά αναφέρεται ανεπίσημα και ως «Δικαστήριο του Στρασβούργου», ιδρύθηκε με σκοπό να συστηματοποιήσει την εξέταση προσφυγών που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά των κρατών μελών βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1950. Έργο του Δικαστηρίου είναι ο έλεγχος της εφαρμογής της Σύμβασης, εκδικάζοντας προσφυγές πολιτών κατά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οι οποίες διαπράχθηκαν από κράτη μέλη.¹³ Η ΕΣΔΑ αποτελεί ήδη αναπόσπαστο μέρος του Ελληνικού εσωτερικού δικαίου.

Πρόκειται για τον πρώτο σε διεθνές επίπεδο δικαστικό μηχανισμό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρέχει τη δυνατότητα τόσο διακρατικής όσο και ατομικής προσφυγής, μετά την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων. Η Επιτροπή Υπουργών επιμελείται της πιστής εφαρμογής και εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΑΔ εκ μέρους των κρατών μελών.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εδρεύει στο Στρασβούργο. Κάθε κράτος μέλος της Σύμβασης διαθέτει σε αυτό έναν δικαστή. Από ελληνικής πλευράς, μετέχει, με την παράλληλη ιδιότητα του Αντιπροέδρου του Δικαστηρίου, ο Καθηγητής κ. Χρήστος Ροζάκης.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων *είναι τελείως διαφορετικό* από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το οποίο είναι όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εδρεύει στο Λουξεμβούργο και μεριμνά για την ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

---

¹²<http://elawyer.blogspot.com/2009/02/e.html> Ευρωπαίος Επίτροπος Δικαιωμάτων: Έκθεση για ανθρώπινα δικαιώματα μειονοτήτων στην Ελλάδα

¹³ Σ.Μηναΐδης 1993 «Η θρησκευτική Ελευθερία των μουσουλμάνων στην Ελληνική ένομη τάξη» σελ 177

Δυνατότητα προσφυγής στο ΕΔΑΔ έχει κάθε πολίτης ατομικά καθώς και κάθε μη κυβερνητική οργάνωση. Δεν μπορεί να προσφύγει σε αυτό δημόσια υπηρεσία ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Η προσφυγή στρέφεται πάντοτε κατά κράτους και ποτέ κατά ιδιώτη. Για να γίνει η προσφυγή αρκεί μια επιστολή στη Γραμματεία της Διεύθυνσης του Δικαστηρίου ακόμη και με το ταχυδρομείο στη μητρική γλώσσα του προσφεύγοντος.

Δύο είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την άσκηση προσφυγής:

- α) να έχει παραβιάσει ένα κράτος-μέλος της ΕΣΔΑ κάποιο από τα άρθρα της και
- β) ο πολίτης να έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά (εθνικά) ένδικα μέσα κατά της προσβολής αυτής.

Επίσημος εκπρόσωπος του ελληνικού κράτους στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και τις υποθέσεις χειρίζονται τα στελέχη του υπό τις οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Εξωτερικών.

Με λίγα λόγια ο πολίτης που θεωρεί ότι έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματά του σύμφωνα με τη Σύμβαση από ένα κράτος μέλος μπορεί να φέρει την υπόθεση στο Δικαστήριο. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι νομικά δεσμευτικές και το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να επιδικάσει αποζημίωση. Το καθεστώς που δίνει τη δυνατότητα να προστατεύονται οι πολίτες από παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί καινοτομία όσον αφορά τις διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς παρέχει στο άτομο έναν ενεργό ρόλο στη διεθνή σκηνή (παραδοσιακά, μόνο τα κράτη θεωρούνταν υποκείμενα της διεθνούς νομοθεσίας). Η ΕΣΔΑ παραμένει η μόνη διεθνής συμφωνία για τα ανθρώπινα δικαιώματα που παρέχει αυτό τον υψηλό βαθμό προστασίας του ατόμου. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να φέρουν υποθέσεις εναντίον άλλων κρατών μελών στο Δικαστήριο, αν και αυτή η δυνατότητα σπάνια χρησιμοποιείται.

Η Σύμβαση περιλαμβάνει αρκετά πρωτόκολλα. Για παράδειγμα, το Πρωτόκολλο 6 απαγορεύει την θανατική ποινή με εξαίρεση σε καιρό πολέμου. Η αποδοχή των πρωτοκόλλων ποικίλλει για κάθε κράτος μέλος, αν και είναι κατανοητό ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμμετέχουν σε όσο το δυνατόν περισσότερα πρωτόκολλα.

Πριν την έναρξη της ισχύος του Πρωτοκόλλου 11, δεν παρεχόταν η δυνατότητα στον πολίτη να έχει άμεση πρόσβαση στο Δικαστήριο· θα έπρεπε να κάνουν αίτηση στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία εφόσον κατέληγε στο ότι ήταν καλά θεμελιωμένη η υπόθεση, θα έφερνε την υπόθεση στο Δικαστήριο εκ μέρους του ατόμου. Επιπλέον, όταν επικυρωνόταν η Σύμβαση, τα κράτη μπορούσαν να επιλέξουν να μην αποδεχτούν κάποιες από τις προτάσεις που παρείχαν τη δυνατότητα στον πολίτη άμεσης πρόσβασης στην Επιτροπή, και κατά συνέπεια μειωνόταν η δυνατότητα δικονομικής προστασίας του πολίτη. Το Πρωτόκολλο 11 κατέργησε την Επιτροπή, αύξησε το μέγεθος του Δικαστηρίου (παρέχοντάς του λειτουργίες και εξουσίες οι οποίες ανήκαν προηγουμένως στην Επιτροπή), και επέτρεψε στους πολίτες να φέρουν τις υποθέσεις τους σε αυτό απευθείας. Με την επικύρωση του Πρωτοκόλλου 11, όλα τα κράτη μέλη αποδέχτηκαν τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να αποφαινεται για υποθέσεις πολιτών εναντίον τους

Το ΕΔΑΔ αποφαινεται επί της προσφυγής διαπιστώνοντας αν η συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη του κράτους έχει παραβιάσει τα δικαιώματα του προσφεύγοντος. Οι αποφάσεις του είναι δεσμευτικές για τα εθνικά κράτη, όμως δεν υπάρχει μηχανισμός επιβολής τους. Σε περίπτωση που έχει διαπιστωθεί παραβίαση, η οποία παρά την απόφαση δεν αίρεται, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να επιδικάσει χρηματική αποζημίωση στον πολίτη από το συγκεκριμένο κράτος. Εάν η πράξη παραβίασης είναι κάποιο νομοθετικό μέτρο, το Δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να το ακυρώσει το ίδιο, παρά μόνο να το κρίνει αντίθετο με την ΕΣΔΑ και να επιδικάσει αποζημίωση σε όσους θιγόντες προσφύγουν σε αυτό. Η αρνητική δημοσιότητα όμως που προκαλούν οι αποφάσεις του καθώς και η βεβαιότητα ότι, αν δικαιώθηκε ένας, θα δικαιωθούν και όλοι οι άλλοι που θα προσφύγουν στο μέλλον, αρκούν συνήθως, ώστε το κράτος να τροποποιήσει τη σχετική νομοθεσία και να παύσει την προσβολή.

Το **Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης** από την άλλη (και για να μην υπάρξει σύγχυση) , πρώην *Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (γνωστό και ως

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο) είναι το ανώτατο δικαιοδοτικό όργανο (όργανο της δικαστικής εξουσίας) στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εδρεύει στο Λουξεμβούργο.

Μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβόνας στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 και που τέθηκε σε ισχύ στις 1 Δεκεμβρίου του 2009, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί το σύνολο του δικαιοδοτικού συστήματος της Ε.Ε. Τούτο αποτελείται από τρία δικαιοδοτικά όργανα: το καθεαυτό Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

Η αρμοδιότητά του είναι να ελέγχει την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Δικαίου από τα **όργανα της Ένωσης και από τα κράτη-μέλη. Έτσι:**

1. κρίνει τη νομιμότητα πράξεων των ευρωπαϊκών οργάνων (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης) μετά από προσφυγή κράτους-μέλους ή άλλου οργάνου της Ε.Ε.
2. κρίνει τη συμμόρφωση κράτους-μέλους με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο μετά από προσφυγή της Επιτροπής ή άλλου κράτους-μέλους.
3. ερμηνεύει κανόνες του Ευρωπαϊκού Δικαίου μετά από προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου.
4. εκδικάζει αναίρεσεις κατά αποφάσεων του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η αρμοδιότητα αυτή είναι πολύ σημαντική, γιατί έδωσε στο ΔΕΚ ήδη από τα πρώτα χρόνια των ευρωπαϊκών κοινοτήτων τη δυνατότητα να αναπτύξει μια πλούσια νομολογία και να διατυπώσει τις βασικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, την εποχή που το ευρωπαϊκό δίκαιο ήταν ακόμη στα σπάργανα και οι διατάξεις των συνθηκών δυσερμήνευτες.

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν πρέπει να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το οποίο είναι όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης, εδρεύει στο Στρασβούργο και δεν έχει καμία σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η ενσωμάτωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων¹⁴ στο κυρίως κείμενο του Συντάγματος ικανοποίησε το αίτημα για ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ένωση, μέσω της συνταγματικής κατοχύρωσής τους. Είναι πολύ σημαντικό ότι ο Χάρτης αποκτά νομική ισχύ, ξεφεύγοντας από το επίπεδο της απλής πολιτικής διακήρυξης. Ο Χάρτης αποτελεί έναν ενιαίο και συνεκτικό κατάλογο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που συνοψίζονται στους εξής τομείς:

1. Αξιοπρέπεια
2. Ελευθερίες
3. Ισότητα
4. Αλληλεγγύη
5. Δικαιώματα πολιτών
6. Δικαιοσύνη

Το περιεχόμενο του Χάρτη είναι ευρύτερο από το περιεχόμενο της ΕΣΔΑ η οποία περιορίζεται στα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, ενώ ο Χάρτης συμπεριλαμβάνει και άλλους τομείς, όπως είναι τα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων και η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

---

¹⁴ www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.1 Ανάλυση του Χάρτη Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ

Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων αναγνωρίζει μία σειρά προσωπικών, αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και μόνιμων κατοίκων της ΕΕ, τα οποία καθιερώνει στη νομοθεσία της ΕΕ.

Τον Ιούνιο του 1999 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας έκρινε σκόπιμο να συγκεντρώσει τα θεμελιώδη δικαιώματα που ίσχυαν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε έναν χάρτη ώστε να τα καταστήσει περισσότερο εμφανή στους πολίτες. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων είχαν τη φιλοδοξία να συμπεριλάβουν στο χάρτη τις γενικές αρχές που περιέχονται στη Ευρωπαϊκή Σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων του 1950, και εκείνες που προκύπτουν από την κοινή συνταγματική παράδοση των χωρών της ΕΕ. Επιπροσθέτως, ο χάρτης έπρεπε να περιλαμβάνει τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης και τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα όπως προβλέπονται στον Κοινωνικό Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης και στον Κοινοτικό Χάρτη θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων. Ο χάρτης αντικατοπτρίζει επίσης τις αρχές που προκύπτουν από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Την εκπόνηση του χάρτη ανέλαβε μια συνέλευση η οποία αποτελούνταν από εκπροσώπους από όλες τις χώρες της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων. Η σύνοδος ανέθεσε αυτό το έργο στην Συνταγματική Συνέλευση ένα αντιπροσωπευτικό όργανο 62 μελών. Η καθαυτό σύνθεση της συνέλευσης υπήρξε από κάθε άποψη αξιόλογη καινοτομία. Πρέπει να τονιστεί ότι για πρώτη φορά επικράτησαν κατά την επεξεργασία ενός καταστατικού κειμένου της ΕΕ συνθήκες πλήρους δημοσιότητας και διαφάνειας.¹⁵ Η υιοθέτηση του Χάρτη, ανακηρύχθηκε επίσημα στη Νίκαια τον Δεκέμβριο 2000 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή.

Το Δεκέμβριο του 2009, η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας κατέστησε τον χάρτη νομικά δεσμευτικό ισότιμα με τις συνθήκες. Για το λόγο αυτό, ο χάρτης τροποποιήθηκε και έγινε η επίσημη διακήρυξή του για δεύτερη φορά τον Δεκέμβριο του 2007.

---

¹⁵ Γ.ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2002 «Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ»ΣΕΛ 63

Περιεχόμενο

Ο χάρτης συγκεντρώνει σε ένα μόνο έγγραφο δικαιώματα που μέχρι τότε ήταν διάσπαρτα στις διάφορες νομοθετικές πράξεις όπως στις εθνικές νομοθεσίες και τη νομοθεσία της ΕΕ, καθώς και στις διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ). Ο χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ. Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό προοίμιο και 54 άρθρα που κατανέμονται σε 7 κεφάλαια¹⁶

- κεφάλαιο I: **αξιοπρέπεια** (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δικαίωμα στη ζωή, δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας).
- κεφάλαιο II: **ελευθερία** (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας, ελευθερία σκέψης συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, δικαίωμα εκπαίδευσης, επαγγελματική ελευθερία και δικαίωμα στην εργασία, ελευθερία ίδρυσης επιχείρησης, δικαίωμα ιδιοκτησίας, δικαίωμα ασύλου, προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, επαναπροώθησης και απέλασης).
- κεφάλαιο III: **ισότητα** (ισότητα έναντι του νόμου, μη διάκριση, πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, ισότητα ανδρών και γυναικών, δικαιώματα του παιδιού, δικαιώματα των ηλικιωμένων, ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες).
- κεφάλαιο IV: **αλληλεγγύη** (δικαίωμα στην πληροφόρηση και στη διαβούλευση με τους εργαζομένους στο πλαίσιο της επιχείρησης, δικαίωμα διαπραγματεύσεων και συλλογικών ενεργειών, δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία έναντι αδικαιολόγητης απόλυσης, δίκαιοι και ισότιμοι όροι εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και

---

¹⁶ www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

προστασία των εργαζόμενων νέων, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των καταναλωτών).

- κεφάλαιο V: **ιθαγένεια** (δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τις δημοτικές εκλογές, δικαίωμα χρηστής διαχείρισης, δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, δικαίωμα αναφοράς, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, διπλωματική και προξενική προστασία).
- κεφάλαιο VI: **δικαιοσύνη** (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα υπεράσπισης, αρχές νομιμότητας και αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη).
- κεφάλαιο VII: **γενικές διατάξεις**.

Πεδίο εφαρμογής :Ο χάρτης εφαρμόζεται στα ευρωπαϊκά όργανα τηρούμενης της αρχής της επικουρικότητας και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επεκτείνει τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που τους αναθέτουν οι Συνθήκες. Ο χάρτης εφαρμόζεται επίσης στις χώρες της ΕΕ όταν εφαρμόζουν την νομοθεσία της ΕΕ.

Εάν κάποιος από τα δικαιώματα αντιστοιχεί σε δικαιώματα που διαφυλάσσονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η έννοια και το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω δικαιώματος πρέπει να συμπίπτει με αυτό που ορίζει η σύμβαση, μολονότι η νομοθεσία της ΕΕ μπορεί να παρέχει πιο εκτεταμένη προστασία. Κάθε δικαίωμα που προκύπτει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των χωρών της ΕΕ πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τις εν λόγω παραδόσεις.

Το Πρωτόκολλο αριθ. 30 των Συνθηκών για την εφαρμογή του χάρτη στην Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο περιορίζει την ερμηνεία του χάρτη από το Δικαστήριο και τα εθνικά δικαστήρια των δύο αυτών χωρών, ειδικά όσον αφορά δικαιώματα που αφορούν αλληλεγγύη (κεφάλαιο IV).

Οικουμενικά και αδιαίρετα Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου αποτελούν θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες περιέχονται στην ιδρυτική της συνθήκη και έχουν ενισχυθεί με την έγκριση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Οι χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ, καθώς και οι χώρες που έχουν συνάψει εμπορικές ή άλλου είδους συμφωνίες με την ΕΕ, πρέπει να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.2 ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Χωρίς αμφιβολία ο Χάρτης είναι ένα πολύ σημαντικό έγγραφο, όχι όμως χωρίς αδυναμίες. Οι αντιδράσεις των πολιτών και των οργανώσεων υπήρξαν ποικίλες: Οι φεντεραλιστές αρχικά φοβήθηκαν ότι πρόθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ήταν να εγκρίνει τον Χάρτη για να αποφύγει το Σύνταγμα. Οι ευρωσκεπτικιστές είπαν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν χρειάζονται θεσμοθέτηση. Άλλοι σκέφτηκαν, ότι έπρεπε να δοθεί έμφαση στο ότι η ιθαγένεια συνεπάγεται και υποχρεώσεις, πέραν των δικαιωμάτων, ενώ πολλοί νομικοί διατύπωσαν την άποψη ότι θα υπάρξει σύγχυση αρμοδιοτήτων ανάμεσα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Οι υποστηρικτές του Χάρτη τονίζουν ότι η άγνοια των πολιτών για τα δικαιώματά τους που απορρέουν από τις Συνθήκες, ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την αντίθεσή τους στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και γι' αυτό βλέπουν τον Χάρτη σαν θεμέλιο της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Οι επικριτές διατείνονται ότι ο Χάρτης υποστηρίζει αμφιλεγόμενες αξίες, όπως είναι η κατάργηση της θανατικής ποινής, η προτεραιότητα που δίνει στη βιομηχανική στρατηγική έναντι της ανθρώπινης ζωής στην έρευνα για τα έμβρυα, καθώς και η νομική αναγνώριση διαφορετικών μορφών γάμου και οικογένειας.

Οι ΜΚΟ τονίζουν ότι η σύγκριση με τα ισχύοντα δικαιώματα δείχνει τα μεγάλα κενά του Χάρτη και παρά τις πιέσεις που άσκησαν δεν κατάφεραν να διευρύνουν τα δικαιώματα. Η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, για παράδειγμα, καθώς και το Ευρωπαϊκό Λόμπι των Γυναικών έδωσαν πολύ σκληρή μάχη προκειμένου να συμπεριληφθεί η ισότητα των φύλων και σε άλλους τομείς πέραν του χώρου εργασίας(άρθρο 23). Μια από τις αδυναμίες του Χάρτη είναι ότι κάνει διάκριση ανάμεσα στα «δικαιώματα » και τις «αρχές». Αυτή η ατυχής εξέλιξη θα έχει σαν αποτέλεσμα την κατηγοριοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε περισσότερο και λιγότερο σημαντικά, με σοβαρές συνέπειες στην ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων .¹⁷

---

¹⁷ Human Rights and Democracy NGO Network, Nov. 2004.

Είναι πολύ θετικό, ωστόσο, ότι ο Χάρτης αντιμετωπίζει σύγχρονα προβλήματα που απορρέουν από τη χρήση των νέων τεχνολογιών και τη γενετική μηχανική αναγνωρίζοντας δικαιώματα που αφορούν στη προστασία των προσωπικών δεδομένων ή δικαιώματα που συνδέονται με την βιοηθική (απαγόρευση ευγονικών πρακτικών και αναπαραγωγικής κλωνοποίησης καθώς και της μετατροπής του ανθρώπινου σώματος σε πηγή κέρδους). Απαντά επίσης στις νόμιμες απαιτήσεις για διαφάνεια και αντικειμενικότητα στη λειτουργία της διοίκησης της ΕΕ, αναγνωρίζοντας στους πολίτες το δικαίωμα πρόσβασης στους Κοινοτικούς θεσμούς και στα έγγραφα.

Ένα άλλο πολύ θετικό στοιχείο του Συντάγματος είναι η δυνατότητα που δίνει σε απλούς πολίτες προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για πράξεις της ΕΕ.

Αν ένα άτομο κρίνει ότι ένα Κράτος-μέλος παραβίασε σε βάρος του ένα από τα ανωτέρω δικαιώματα, μπορεί να προσφύγει στο Ε.Δ. Το Ε.Δ. μπορεί να εξετάσει μόνο προσφυγές που σχετίζονται με τα δικαιώματα που αναφέρονται στη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα. Αποκλείεται κάθε άλλος λόγος προσφυγής. Δεν είναι Δικαστήριο ανωτέρου βαθμού (π.χ Εφετείο) στο οποίο προσφεύγει κάποιος για να προσβάλει αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων ούτε και μπορεί να ανατρέψει ή τροποποιήσει τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων.¹⁸

---

18 <http://www.lawyers.gr> ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.3 Συνεργασία με τους αυτόχθονες πληθυσμούς

Μία ακόμη δράση στην οποία φαίνεται η ευαισθησία της ΕΕ γύρω από τα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων είναι η δράση «Συνεργασία με αυτόχθονες Πληθυσμούς»

Η δράση αυτή έχει σαν πλαίσιο την ενεργό συμμετοχή των αυτοχθόνων πληθυσμών και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία δεδομένου ότι παρέχει στους πληθυσμούς αυτούς, οι οποίοι συνήθως βρίσκονται σε ευάλωτη και μειονεκτική θέση, τη δυνατότητα να διαμορφώσουν οι ίδιοι την ανάπτυξή τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη χαράξει πλαίσιο για τις δραστηριότητές της στον τομέα αυτό, μέσω εγγράφου εργασίας που παρουσιάστηκε το 1998 και το οποίο εγκρίθηκε με ψήφισμα του Συμβουλίου ανάπτυξης το ίδιο έτος. (Συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανάπτυξης -30.11.1998). Η παρακάτω έκθεση αντιπροσωπεύει την οριστικοποίηση των δραστηριοτήτων αυτών. **(Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο της 11 Ιουνίου 2002) Η έκθεση ανέλυσε:**

Πλαίσιο για τη συνεργασία

Στην έκθεση διαγράφονται τρεις συγκεκριμένες κατευθύνσεις:

- ενσωμάτωση του θέματος των αυτοχθόνων πληθυσμών σε όλες τις πολιτικές, τα προγράμματα και τα έργα της Ένωσης
- διαβούλευση με τους πληθυσμούς αυτούς σχετικά με τις πολιτικές και τις δραστηριότητες που τους αφορούν
- συνεισφορά βοήθειας στους βασικούς θεματικούς τομείς.

Πρόοδος όσον αφορά την υλοποίηση

Η έκθεση εξετάζει κυρίως την περίοδο 1998-2000, κατά την οποία η Ένωση ανέλαβε δραστηριότητες ευρείας κλίμακας. Διέθεσε 21,9 εκατομμύρια ευρώ για έργα που απευθύνονται άμεσα στους αυτόχθονες πληθυσμούς.

Επιτευχθείσα πρόοδος: ενσωμάτωση θεμάτων σχετικά με τους αυτόχθονες πληθυσμούς σε όλες τις πολιτικές, τα προγράμματα και τις δράσεις. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και δράσεων της Ένωσης, μεταξύ των οποίων αναφέρονται χαρακτηριστικά η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας και η πολιτική για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Για να ενσωματωθεί πλήρως στις εν λόγω πολιτικές και δράσεις, το θέμα των αυτοχθόνων πληθυσμών πρέπει:

- να λαμβάνεται υπόψη στις διαδικασίες, τους κανονισμούς, κ.λπ
- να ενταχθεί στις στρατηγικές συζητήσεις με τις δικαιούχους αναπτυσσόμενες χώρες (για παράδειγμα, κατά την εκπόνηση της εθνικής στρατηγικής)
- να ελέγχονται συστηματικά τα έργα που αφορούν τους αυτόχθονες πληθυσμούς
- να εκπαιδευτεί το προσωπικό της Επιτροπής και των κρατών μελών ώστε να ευαισθητοποιηθεί στο θέμα αυτό
- να ενισχυθεί ο συντονισμός και η συνοχή στο πλαίσιο της Ένωσης.

Η Επιτροπή επέτυχε να ενσωματώσει τον προβληματισμό αυτό σε ευρύ φάσμα της νομοθεσίας της: η ενσωμάτωσή του στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα (IEDHH) ήταν ιδιαίτερα σημαντική.

Η υλοποίηση της αναπτυξιακής βοήθειας πραγματοποιείται επίσης μέσω συζητήσεων και υιοθέτησης στρατηγικών προσανατολισμών μεταξύ της Ένωσης και των δικαιούχων. Τα θέματα που αφορούν τους αυτόχθονες πληθυσμούς ενσωματώθηκαν σε μία σειρά συμφωνιών-πλαίσια και στρατηγικών εγγράφων που συνήφθησαν με εταίρους της Ένωσης, όπως οι χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (AKE). Μόλις εγκριθεί η εκάστοτε βοήθεια, ελέγχονται συστηματικά, μεταξύ άλλων, και οι επιπτώσεις των μέτρων επί των πληθυσμών αυτών.

Για να βελτιωθούν τόσο η υλοποίηση της βοήθειας που χορηγεί η Ένωση όσο και οι επιπτώσεις της, η Επιτροπή έχει ήδη εκπονήσει πρόγραμμα κατάρτισης του προσωπικού. Η σύσταση ομάδας εργασίας είναι μία από τις ενέργειες που εγκρίθηκαν προκειμένου να βελτιωθεί ο συντονισμός και η συνοχή στο πλαίσιο της Ένωσης.

Επιτευχθείσα πρόοδος: διαβουλεύσεις με τους αυτόχθονες πληθυσμούς Ένα έργο έχει περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας εάν οι δικαιούχοι του εμπλέκονται πλήρως σε όλα τα στάδια υλοποίησής του. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προσδιόρισε τρεις κύριες δράσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού:

- εκπόνηση μεθόδων και διαδικασιών ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των αυτοχθόνων πληθυσμών στην αναπτυξιακή διαδικασία
- καθορισμός των προτεραιοτήτων των αυτοχθόνων πληθυσμών
- δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν στους πληθυσμούς αυτούς να αξιολογούν συγκεκριμένες δράσεις της Ένωσης και να εκφράζουν τεκμηριωμένη άποψη

Η Επιτροπή δημιούργησε μηχανισμούς διαβούλευσης και γραφεία επικοινωνίας εντός των υπηρεσιών της Επιτροπής. Η διαβούλευση πραγματοποιείται μέσω ενός άτυπου δικτύου που έχει δημιουργηθεί μεταξύ τριών οργανώσεων για τους αυτόχθονες πληθυσμούς.

Πραγματοποιήθηκε ευρεία διαβούλευση με τους πληθυσμούς ώστε να σχηματιστεί η ακριβέστερη δυνατή εικόνα της πραγματικής τους κατάστασης (νομοθετική, κοινωνικό-οικονομική, κ.λπ). Με τον τρόπο αυτό η Ένωση μπόρεσε να καθορίσει τις προτεραιότητες των αυτοχθόνων. Εντοπίστηκαν δύο βασικές προτεραιότητες: το περιβάλλον και ο ρατσισμός. Ένα ζήτημα που πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί είναι η περιορισμένη συμμετοχή των αυτοχθόνων πληθυσμών στην αναπτυξιακή διαδικασία και στην κοινωνία των πολιτών.

Τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων έδειξαν επίσης ότι οι διαδικασίες μέσω των οποίων χορηγείται η χρηματοδοτική βοήθεια αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στη συμμετοχή των αυτοχθόνων. Πρέπει επίσης να εξεταστεί και η υλοποίηση έργων μικρής κλίμακας τα οποία είναι περισσότερο προσαρμοσμένα στην κατάσταση των πληθυσμών αυτών.

Επιτευχθείσα πρόοδος: στήριξη των αυτοχθόνων πληθυσμών στους τομείς προτεραιότητας

Η Επιτροπή παρουσιάζει ορισμένα παραδείγματα έργων που συγκαταλέγονται στα πολυάριθμα έργα που αναλήφθηκαν κατά την περίοδο αυτή. Πρόκειται για έργα που έχουν σχεδιαστεί:

- για να στηρίξουν τις εθνικές πρωτοβουλίες με στόχο να γίνουν γνωστά και να τηρούνται τα δικαιώματα των αυτοχθόνων πληθυσμών. Για παράδειγμα, υπάρχει ένα πρόγραμμα διαχείρισης της άγριας πανίδας στη Μποτσουάνα
- για να εκπαιδευτούν και να ενημερωθούν οι πληθυσμοί. Στην Ταϊλάνδη άρχισε να υλοποιείται πρόγραμμα με στόχο να οργανωθούν και να ενισχυθούν οι ικανότητες των ορεινών φυλών της Ταϊλάνδης, μέσω της εκπαίδευσης: το πρόγραμμα αυτό τους ενθαρρύνει να διατηρήσουν και να

διαδώσουν τον πολιτισμό τους και τις γνώσεις τους στη νέα γενιά και να αναπτύξουν οργανώσεις αυτοχθόνων. Χορηγήθηκαν επιδοτήσεις για να ενισχυθούν οι ικανότητες των μικρών μη κυβερνητικών οργανώσεων και να διευκολυνθεί ο συντονισμός των έργων μικρής κλίμακας

- για να καταστεί δυνατή η δημιουργία δικτύου και η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ αυτοχθόνων πληθυσμών. Μία ένωση στη Λατινική Αμερική έλαβε επιχορήγηση για τη δημιουργία ραδιοφωνικού δικτύου με στόχο να βελτιωθεί η επικοινωνία μεταξύ των πληθυσμών του Αμαζονίου, να στηριχθεί ο τρόπος ζωής τους και το οικοσύστημα του Αμαζονίου·
- για να ενισχυθεί η διατήρηση γνώσεων, καινοτομιών και πρακτικών των αυτοχθόνων πληθυσμών. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα χρηματοδότησε διεθνής μελέτη για τον πολιτισμό, τα έθιμα και τις παραδόσεις των αυτοχθόνων πληθυσμών.

Άλλες αναγκαίες παρεμβάσεις

Η συνεργασία με τους αυτόχθονες πληθυσμούς είναι μία διαδικασία σε πλήρη εξέλιξη. Για να βελτιωθεί η συνεργασία αυτή στο μέλλον έχουν θεσπιστεί ορισμένα μέτρα:

- πρέπει να συνεχιστεί η ενσωμάτωση του προβληματισμού αυτού στις πολιτικές, στα προγράμματα κ.λπ.
- Πρέπει να καθοριστεί λεπτομερέστερα η μεθοδολογία της ενσωμάτωσης αυτής, να προσδιοριστούν συστηματικά τα έργα που αφορούν τους πληθυσμούς και να γίνει ιδιαίτερη μνεία στους αυτόχθονες πληθυσμούς με σκοπό να δημιουργηθεί μία κεντρική βάση δεδομένων σχετικά με τις δράσεις που τους αφορούν
- πρέπει να συνεχιστεί η βελτίωση της συνεργασίας και της συνοχής τόσο στο πλαίσιο της Ένωσης όσο και με άλλους δωρητές
- πρέπει να ενσωματωθούν στα επίσημα έγγραφα της Επιτροπής, και μάλιστα στο πλαίσιο όλων των συναφών πολιτικών, συγκεκριμένοι προσανατολισμοί για την προστασία των αυτοχθόνων πληθυσμών
- πρέπει να βελτιωθεί η διαβούλευση με τους πληθυσμούς αυτούς. Κυρίως, πρέπει να εξασφαλιστούν η πληρέστερη ενημέρωση των μικρών οργανώσεων για τη δράση της Ένωσης και η ενίσχυση των κατά τόπους Αντιπροσωπειών της Επιτροπής ώστε να μπορέσουν να συμβάλλουν και αυτές στη διαχείριση έργων μικρής κλίμακας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.4 Η πολιτική της ΕΕ - για την προστασία και προώθηση των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών

Περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες

Η ΕΕ έχει μια θετική πολιτική για τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 του Ευρωπαϊκού Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η οποία αναφέρει, «Η Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία».

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει μια σειρά ψηφισμάτων την προώθηση της δράσης σχετικά με τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες.

Αυτά εντάσσονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- χρηματοδότησης για έργα και συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την προστασία και προώθηση των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών - βοήθεια παρασχέθηκε έως το έτος 2000
- οικονομική ενίσχυση για το Ευρωπαϊκό Γραφείο για τις λιγότερο διαδεδομένες γλώσσες και το δίκτυο πληροφόρησης Mercator - περισσότερες πληροφορίες σχετικά με αυτά μπορούν να βρεθούν κάτω από "[Όργανισμοί](#)"

Οι δράσεις αυτές έχουν σαν στόχο τις αυτόχθονες γλώσσες που ομιλούνται παραδοσιακά από μέρος του πληθυσμού των κρατών μελών της ΕΕ. Οι χώρες του ΕΟΧ περιλαμβάνονται επίσης. Ο ορισμός αυτός δεν περιλαμβάνει τις γλώσσες των κοινοτήτων των μεταναστών έχουν δημιουργηθεί τεχνητά γλώσσες ή διαλέκτους μιας επίσημης γλώσσας του εν λόγω κράτους.

Το 1992, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε μια λεπτομερή μελέτη για τις περιφερειακές και μειονοτικές γλωσσικές κοινότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως νέες χώρες προσχώρησαν στην Ένωση, το πεδίο εφαρμογής της μελέτης ήταν η διεύρυνση¹⁹.

---

¹⁹ <http://ec.europa.eu> Η μελέτη Euromosaic

Επιπλέον,²⁰

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρείχε υποστήριξη έργου στην ADUM (2004-05). Η ADUM ενημερώνει τους ανθρώπους και οργανώσεις που εργάζονται για τη στήριξη των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σχετικά με τις ευρωπαϊκές ευκαιρίες χρηματοδότησης.
- Άλλα πρόσφατα έργα περιλαμβάνουν την CRAMLAP (Σέλτικ, περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες Έργου στο εξωτερικό), η οποία έχει αναλάβει τον έλεγχο και την αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης παροχή της Celtic και άλλες περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη,
- Επίσης το *Δίκτυο των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων γλωσσικού σχεδιασμού*, που ιδρύθηκε για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των μειονοτικών γλωσσών στην Ευρώπη.
- Το Δίκτυο για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας (NPLD) το οποίο είναι ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο που καλύπτει περιφερειακών, μειονοτικών, αυτοχθόνων, διασυνοριακών και μικρότερες εθνικές γλώσσες για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας στην Ευρώπη. Ο κύριος στόχος είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά και εύκολη πρόσβαση σε ένα μεγάλο δίκτυο των οργανισμών που μπορούν να μοιράζονται τις ιδέες, τις πληροφορίες και τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την προώθηση των λιγότερο διαδεδομένων γλωσσών.

---

²⁰ <http://ec.europa.eu> Περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.5 Ευρωπαϊός Επίτροπος Δικαιωμάτων: Έκθεση για ανθρώπινα δικαιώματα μειονοτήτων στην Ελλάδα²¹

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Στρασβούργο 19 Φεβρουαρίου 2009

Έκθεση του Thomas Hammarberg – Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης

Σε συνέχεια της επίσκεψής του στην Ελλάδα στις 8 – 10 Δεκεμβρίου 2008

Περίληψη

Ο Επίτροπος Thomas Hammarberg και η αποστολή του επισκέφθηκαν την Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής του Έβρου από τις 8 έως τις 10 Δεκεμβρίου 2008. Στο πλαίσιο αυτής της επίσκεψης ο Επίτροπος είχε συζητήσεις με τις κρατικές αρχές και τις μη κυβερνητικές, εθνικές και διεθνείς, οργανώσεις για συγκεκριμένα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων αυτών των μειονοτήτων. Ο Επίτροπος είχε επίσης συζητήσεις κι επαφές με μέλη των μειονοτικών ομάδων. Η έκθεση αυτή είναι μακροσκελής και θα ήταν ανούσιο για την παρούσα εργασία να την παραθέσουμε ολόκληρη. Για τον λόγο αυτό θα παραθέσουμε κάποια κύρια στοιχεία και τις απαντήσεις της Ελληνικής δημοκρατίας στην έκθεση αυτή.

I. Οι μειονότητες και το δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι: Ο Επίτροπος εξακολουθεί να ανησυχεί για την άρνηση των αρχών να αναγνωρίσουν την ύπαρξη κάθε άλλου είδους μειονότητας, εκτός από την “Μουσουλμανική” και τις υπερβολικά περιοριστικές πρακτικές των Ελληνικών δικαστηρίων, τα οποία διεξάγουν αποτρεπτικό, κατ' αποτέλεσμα, έλεγχο σε αιτήσεις για συγκεκριμένες ενώσεις μειονοτήτων, τις οποίες αρνούνται να εγγράψουν στο μητρώο. Επίσης ανησυχεί σοβαρά για τα ακραία μέτρα που ελήφθησαν για την διάλυση μιας μειονοτικής ένωσης που λειτουργούσε στην Ελλάδα εδώ και δεκαετίες. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Επίτροπος εκφράζει τις ανησυχίες του γι' αυτή την κατάσταση που έχει

²¹ <http://elawyer.blogspot.com/2009/02/e.html> Ευρωπαϊός Επίτροπος Δικαιωμάτων: Έκθεση για ανθρώπινα δικαιώματα μειονοτήτων στην Ελλάδα

οδηγήσει πράγματι σε έναν αριθμό σχετικών προσφυγών ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, το οποίο εξέδωσε ομόφωνες καταδίκες εναντίον της Ελλάδας. Ο Επίτροπος καλεί τις Ελληνικές αρχές να λάβουν άμεσα όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική άσκηση από τα μέλη των μειονοτήτων των δικαιωμάτων τους στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, τηρώντας πλήρως τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προστασία των μειονοτήτων.

II. Προστασία των μελών μειονοτήτων που επηρεάζονται από την εφαρμογή του πρώην Άρθρου 19 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας: Ο Επίτροπος χαιρετίζει τις προσπάθειες που έγιναν από τις Ελληνικές αρχές και τις καλεί να αναγνωρίσουν και πάλι άμεσα την ιθαγένεια των μελών των μειονοτήτων που τους αφαιρέθηκε η ιθαγένεια, σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη και παρέμειναν στην χώρα. Η προσοχή των αρχών θα πρέπει να δοθεί στην παροχή ειδικής φροντίδας σε κάθε πρόσωπο από αυτά που είναι ηλικιωμένο και / ή με περιορισμένα οικονομικά μέσα, ώστε να καλυφθεί η προστασία τους και ιατρικές υπηρεσίες όσων είναι σε ένδεια. Όσον αφορά τα μέλη των μειονοτήτων που τους αφαιρέθηκε η Ελληνική υπηκοότητα σύμφωνα με το πρώην Άρθρο 19 και έχουν παραμείνει στο εξωτερικό, ο Επίτροπος καλεί τις αρχές να εξετάσουν το ενδεχόμενο να αποκαταστήσουν αυτούς, ή τους διαδόχους τους, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

III. Ο Μουφτής και η εφαρμογή του νόμου της Σαρία στην Ελλάδα: Ο Επίτροπος λαμβάνει υπόψη τις πολύ σοβαρές ανησυχίες που έχουν εκφραστεί από αρμόδιες εθνικές και διεθνείς οργανισμούς για την εφαρμογή του νόμου της Σαρία σε Έλληνες Μουσουλμάνους πολίτες της Θράκης, όσον αφορά θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου από τον Μουφτή που έχει διοριστεί από το Ελληνικό κράτος. Δεδομένων των ζητημάτων της ασυμβατότητας αυτής της πρακτικής με τα Ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα ανθρώπινων δικαιωμάτων, ο Επίτροπος συνιστά την αναθεώρησή της από τις αρχές, με την ταυτόχρονη θεσμοποίηση του ανοικτού και διαρκούς διάλογου με τους εκπροσώπους της Μουσουλμανικής μειονότητας για όλα τα θέματα που τους επηρεάζουν στην καθημερινή τους ζωή και τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, σύμφωνα με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Κάθε τροποποίηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου θα πρέπει να διενεργηθεί με την άμεση συμμετοχή της εκάστοτε μειονότητας που θα πρέπει να διευκολύνεται πλήρως στην

ουσιαστική συμμετοχή της στην πολιτισμική και κοινωνική ζωή και τις δημόσιες σχέσεις. Εν τω μεταξύ, ο Επίτροπος ζητά από τις Ελληνικές αρχές να διασφαλίσουν αποτελεσματική επανεξέταση και έλεγχο από τα ημεδαπά δικαστήρια των δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί από τον Μουφτή.

Τέλος, με αυτή την έκθεση, ο Επίτροπος καλεί τις Ελληνικές αρχές να προχωρήσουν άμεσα στην επικύρωση ή την προσχώρηση σε συγκεκριμένες κεντρικές συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως η Σύμβαση – Πλαίσιο για την προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Εθνικότητα και το Τέταρτο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η Ελλάδα, ένα από τα παλαιότερα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχει κυρώσει και δεσμεύεται από την μεγάλη πλειοψηφία των κυριότερων διεθνών και Ευρωπαϊκών νομοθετημάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Ελλάδα υπέγραψε επίσης το 1997 την Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων.

Παρακάτω θα παραθέσουμε κάποιες ενδεικτικές παρατηρήσεις και απόψεις που έκανε ο επίτροπος στην έκθεση του αυτή :

- Ο Επίτροπος σημειώνει ότι οι Ελληνικές αρχές αναγνωρίζουν την ύπαρξη μόνο μίας μειονότητας στην Ελληνική Επικράτεια, την “Μουσουλμανική”, στην δυτική Θράκη (βορειοανατολική Ελλάδα), δυνάμει της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάννης της 24 Ιουλίου 1923
- Την ίδια στιγμή, οι Ελληνικές αρχές επιβεβαίωσαν ότι η Ελλάδα “προσυπογράφει το δικαίωμα κάθε ατόμου στον αυτοπροσδιορισμό και στο ότι τα μέλη της Μουσουλμανικής μειονότητας στην Θράκη είναι ελεύθερα να διακηρύσσουν την καταγωγή τους, να μιλούν τη γλώσσα τους, να ακολουθούν την θρησκεία τους και να τηρούν τα ιδιαίτερα έθιμα και παραδόσεις τους . Ο Επίτροπος έχει σημειώσει ότι “τα άτομα με καταγωγή Ρομά” πέρα από τη Θράκη δεν θεωρούνται από τις Ελληνικές αρχές ως μέλη μιας μειονότητας, αλλά ως μία “ευπαθής κοινωνικής ομάδας” .
- Συγκεκριμένα, το 2004, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), στην Τρίτη Έκθεση για την Ελλάδα, σχολιάζει ότι “πρόσωπα που θέλουν να εκφράσουν την Μακεδονική, Τουρκική ή άλλη ταυτότητά τους αντιμετωπίζουν το μίσος του πληθυσμού. Είναι στόχοι

προκαταλήψεων και στερεοτύπων και μερικές φορές αντιμετωπίζουν αθέμιτες διακρίσεις, ιδίως στην αγορά εργασίας” .

- Η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Ηνωμένων Εθνών σημείωσε “με ανησυχία την προφανή απροθυμία της [Ελληνικής] Κυβέρνησης να επιτρέψει σε κάθε ιδιωτικό σωματείο ή ένωση να χρησιμοποιήσει ονόματα με τον προσδιορισμό “Τούρκικος” ή “Μακεδονικός”, λόγω της κρατικής εκτίμησης ότι δεν υπάρχουν άλλες εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες στην Ελλάδα εκτός από του Μουσουλμάνους της Θράκης. Η Επιτροπή παρατηρούσε ότι τα άτομα που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες έχουν δικαίωμα σύμφωνα με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα, να απολαμβάνουν τον πολιτισμό τους, το επάγγελμά τους και να ακολουθούν την δική τους θρησκεία και να χρησιμοποιούν την δική τους γλώσσα, μαζί με άλλα μέλη αυτής της ομάδας (άρθρο 27).
- Ο Επίτροπος έχει υπογραμμίσει με ιδιαίτερη ανησυχία την άρνηση των Ελληνικών αρχών να αναγνωρίσουν την ύπαρξη κάθε άλλου είδους μειονότητας, πέραν της “Μουσουλμανικής” που έχει οδηγήσει σε έναν αριθμό προσφυγών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ιδίως όσον αφορά δικαιώματα ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι στα μέλη μειονοτήτων, όπως προβλέπεται από το Άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Μια τέτοια υπόθεση ήταν η Bekir-Ousta και άλλοι [19] με την οποία το Δικαστήριο καταδίκασε ομόφωνα την Ελλάδα το 2007. Αυτή η υπόθεση αφορά την άρνηση των αρμόδιων δικαστηρίων να επιτρέψουν την καταχώρηση της ένωσης που αποφάσισαν να ιδρύσουν το 1998 στον Έβρο οι μειονοτικοί Μουσουλμάνοι, με το όνομα “Ένωση μειονοτικής νεολαίας του Έβρου”, επί τη βάση ότι οι προσφεύγοντες στην πραγματικότητα αποσκοπούσαν, μέσω αυτής της ένωσης να διαδώσουν την ιδέα ότι εκτός από την θρησκευτική, υπήρχε και μια εθνοτική μειονότητα στη Θράκη. Αυτό, σύμφωνα με τα ημεδαπά δικαστήρια, ενείχε τον κίνδυνο να δημιουργηθεί σύγχυση στο κοινό ως προς την προέλευση των μελών αυτής της ένωσης. Παρατηρώντας ότι το Ελληνικό Σύνταγμα και ο Αστικός Κώδικας στην πραγματικότητα δεν επέτρεπαν στα ημεδαπά δικαστήρια να ασκήσουν προληπτικό έλεγχο στην ίδρυση μη κερδοσκοπικών ενώσεων, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ομόφωνα ότι

παραβιάστηκε το δικαίωμα των προσφευγόντων στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, καθώς δεν υπήρχε “πιεστική κοινωνική ανάγκη” που θα επέβαλε την μη καταχώρηση της ένωσης, σε μια δημοκρατική κοινωνία.

- Το Δικαστήριο, με παρόμοια αιτιολογία, καταδίκασε εκ νέου την Ελλάδα το 2008 στην υπόθεση Emin και άλλοι κατά Ελλάδας, η οποία αφορά την άρνηση των ημεδαπών δικαστηρίων να επιτρέψουν την καταχώρηση της “Πολιτιστικής Ένωσης Γυναικών Τούρκων Νομαρχίας Ροδόπης” που οι προσφεύγουσες ήθελαν να ιδρύσουν το 2001. Τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι αυτή η καταχώρηση είναι αντίθετη στην δημόσια τάξη, λόγω του ότι ο τίτλος της Ένωσης θα μπορούσε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι υπάρχει στην Ελλάδα μία (εθνοτική) Τούρκικη μειονότητα, που αντιπαραβάλλεται στην εθνική μειονότητα, η οποία αναγνωρίστηκε το 1923 με την Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης. Μέχρι σήμερα, ο Επίτροπος δεν έχει ενημερωθεί για μέτρα των Ελληνικών αρχών για την καταχώρηση των εν λόγω ενώσεων.
- Ιδιαίτερη ανησυχία έχει προκαλέσει στον Επίτροπο μια τέταρτη υπόθεση που οδήγησε το 2008 σε μια νέα καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υπόθεση της Τουρκικής Ένωσης Ξάνθης και άλλων) [21]. Αφορά την δικαστική διάλυση, κατόπιν αιτήματος της Νομαρχίας Ξάνθης, μιας ένωσης των προσφευγόντων που ονομαζόταν “Τουρκική ένωση Ξάνθης” και αποσκοπούσε μεταξύ άλλων να προωθήσει τον πολιτισμό των “Τούρκων της δυτικής Θράκης” και να συμβάλει στην διάδοση των πολιτισμικών, κοινωνικών και θρησκευτικών μεταρρυθμίσεων που επήλθαν στην Τουρκία ύστερα από την καθεστωτική αλλαγή του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Σημειώνεται ότι τα μέλη αυτής της ένωσης είναι μέλη της επίσημα αναγνωρισμένης “Μουσουλμανικής” μειονότητας, Τουρκικής εθνοτικής καταγωγής, και ότι αυτή η ένωση καταχωρήθηκε και λειτουργεί στην Ελλάδα υπό αυτό το όνομα από το 1936 και υπό άλλο όνομα, “Σπίτι Τουρκικής Νεολαίας Ξάνθης” ανάμεσα στα 1927 και 1936. Το Δικαστήριο σε αυτή την υπόθεση καταδίκασε ομόφωνα και πάλι την Ελλάδα για παραβίαση του Άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Έκρινε μη αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία το ακραίο μέτρο της διάλυσης της παραπάνω μειονοτικής ένωσης από τα εθνικά δικαστήρια, λόγω, μεταξύ άλλων, ότι ο όρος “Τούρκικος” στον τίτλο και τα καταστατικά των

παραπάνω μη κερδοσκοπικών οργανισμών (που προωθούσαν την ιδέα της ύπαρξης μιας εθνοτικής, όχι θρησκευτικής μειονότητας, κατά την Συνθήκη της Λωζάννης) και η αναφορά στα ιδανικά του Κεμάλ Ατατούρκ αντιστρατεύονται την δημόσια τάξη. Το Δικαστήριο, έχοντας παρατηρήσει ότι στην πραγματικότητα η ένωση που προσέφυγε δεν είχε προκαλέσει ποτέ βία, υπογράμμισε ότι ανεξάρτητα από το πόσο σοκαρίστηκα ή απαράδεκτα μπορεί να θεωρούνται για τις αρχές μερικές απόψεις ή όροι που χρησιμοποιούνται από την ένωση ή τα μέλη της, δεν θα πρέπει να θεωρούνται αυτομάτως ως μία προσβολή της δημόσιας τάξης ή της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας, αφού η ουσία της δημοκρατίας βρίσκεται στην ιδιότητά της να επιλύονται τα προβλήματα μέσα από έναν ανοικτό διάλογο . Ο Επίτροπος μέχρι σήμερα δεν έχει ενημερωθεί για τα μέτρα που έχουν λάβει οι Ελληνικές αρχές για την καταχώρηση της παραπάνω ένωσης.

- Ο Επίτροπος επιθυμεί να επαινέσει και να ενθαρρύνει τις περαιτέρω ενέργειες των Ελληνικών αρχών για την ενδυνάμωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων των μειονοτήτων, όπως του δικαιώματος εκπαίδευσης των παιδιών των Μουσουλμάνων στην Θράκη, την ύπαρξη ενός ειδικού ποσοστού 0,5% για την εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση για τους φοιτητές της Μουσουλμανικής μειονότητας και την εισαγωγή το 2006 της διδασκαλίας της Τουρκικής γλώσσας ως δεύτερης ξένης γλώσσας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Θράκη.
- Ο Επίτροπος επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι η ελευθερία του εθνοτικού αυτοπροσδιορισμού είναι μια σημαντική αρχή, στην οποία θα πρέπει να βασίζονται οι δημοκρατικές πλουραλιστικές κοινωνίες και θα πρέπει να εφαρμόζεται επαρκώς σε όλες τις μειονοτικές ομάδες, είτε είναι εθνικές, είτε θρησκευτικές, είτε γλωσσικές [43].
- Ακόμη μεγαλύτερη ανησυχία προκαλεί το ακραίο μέτρο της διάλυσης του μειονοτικού σωματείου “Τουρκική Ένωση Ξάνθης”, μολονότι αυτό είχε καταχωρηθεί και λειτουργούσε στην Ελλάδα με αυτό το όνομα από το 1936.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.6 ΣΧΟΛΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η έκθεση του Επιτρόπου Χάμαρμπεργκ ασχολείται με μια πλειάδα θεμάτων όσον αφορά την προστασία των μειονοτήτων. Επίσης θέτει το ζωτικό ζήτημα της αναγνώρισης των μειονοτήτων.²²

Η Ελλάδα παρατηρεί όσον αφορά την έκθεση του Επιτρόπου:

1. Μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη

Η πολιτική της Ελλάδας ως προς την Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης ασκείται στο πλαίσιο των παρακάτω κεντρικών αρχών και σημείων:

- Πλήρης σεβασμός των υποχρεώσεων της Ελλάδας σύμφωνα με την Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, η οποία κατοχυρώνει την θέση της Μουσουλμανικής μειονότητας στην Θράκη, καθώς και τις σύγχρονες παγκόσμιες και περιφερειακές συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σύμφωνα με τις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και της ίσης απόλαυσης των πολιτικών δικαιωμάτων, τα Μέλη της Μουσουλμανικής μειονότητας στην Θράκη απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα κι έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις όπως οι Χριστιανοί συμπολίτες τους.

Σε όλες τις κοινοβουλευτικές εκλογές από το 1927, Μουσουλμάνοι εκλέγονται στη Βουλή είτε με το κυβερνών κόμμα είτε με την αντιπολίτευση, ή πιο συχνά και με τις δύο πλευρές, ενώ Μουσουλμάνοι συμμετέχουν σε όλα τα επίπεδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Θράκη.

- Περαιτέρω, έχουν ληφθεί θετικά μέτρα, όπως οι δύο ποσοστώσεις (0,5%) για την είσοδο των μειονοτικών φοιτητών στα Πανεπιστήμια και την εργασία στον δημόσιο τομέα, σύμφωνα με τα τρέχοντα πρότυπα για τον τομέα της μειονοτικής προστασίας.

---

²² <http://elawyer.blogspot.com/2009/02/e.html> Ευρωπαϊός Επίτροπος Δικαιωμάτων: Έκθεση για ανθρώπινα δικαιώματα μειονοτήτων στην Ελλάδα

- Επίσης έχουν ληφθεί όλα τα μέτρα προκειμένου να επιτραπεί σε μέλη της Μουσουλμανικής μειονότητας, ιδιαίτερα γυναίκες και νέα πρόσωπα, να ωφεληθούν από πανεθνικά προγράμματα και σχέδια συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία έχουν σχεδιαστεί για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα ως προς την ισότητα φύλου, την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, τις ίσες ευκαιρίες, την πρόσβαση στην απασχόληση και τον διαπολιτισμικό διάλογο.

- Η Μουσουλμανική μειονότητα, έχει αποκομίσει οφέλη κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια από την μακροχρόνια ιδιότητα της Ελλάδας ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως έχουν κι όλοι οι Έλληνες πολίτες. Αυτό αποτελεί περίτρανη απόδειξη για την δέσμευση της Ελλάδας ως προς τη διασφάλιση της ακώλυτης συνύπαρξης της μειονότητας στον κοινωνικό, οικονομικό κι εκπαιδευτικό κορμό της χώρας.

2. Ισχυρισμοί περί ύπαρξης δήθεν “Μακεδονικής” μειονότητας στην Ελλάδα.

Δεν υπάρχει “Μακεδονική” μειονότητα στην Ελλάδα. Σχετικά με αυτό το θέμα, η Ελλάδα εμμένει στη θέση της ότι καμία σύσταση των οργάνων του ΟΗΕ και, κατά μείζονα λόγο, άλλου εποπτικού μηχανισμού ως προς την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ισχυρίζονται ότι ανήκουν σε μία “μειονότητα” δεν μπορεί να προσδιορίσει την ύπαρξη μειονοτικής ομάδας ή να επιβάλλει στα Κράτη υποχρέωση να αναγνωρίσουν επίσημα μια ομάδα ως “μειονότητα”.

Όπως έκρινε το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Gorzelik κατά Πολωνίας “είναι δύσκολο να δοθεί ορισμός [της “εθνικής μειονότητας]. Συγκεκριμένα, η έννοια δεν προσδιορίζεται από καμία διεθνή συνθήκη, συμπεριλαμβανομένης της Συνθήκης Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης (βλ. ... λ.χ. το Άρθρο 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Αστικά και Πολιτικά δικαιώματα, το Άρθρο 39 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνικών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και την Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Προσώπων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες). Ομοίως, οι πρακτικές που σχετίζονται με την επίσημη αναγνώριση των εθνικών, εθνοτικών ή άλλων

μειονοτήτων από τα Κράτη στους πληθυσμούς τους ποικίλλουν από χώρα σε χώρα ή ακόμη και εντός των ίδιων χωρών (...) δεν μπορεί να ειπωθεί ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται από το διεθνές δίκαιο να αποδεχθούν μια συγκεκριμένη έννοια της “εθνικής μειονότητας” στην νομοθεσία τους ...”.

Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η μη αναγνώριση συγκεκριμένων ομάδων από την Ελλάδα ως “μειονοτήτων” θεμελιώνεται σε νομικούς και πραγματικούς λόγους, σε αντικειμενικά κριτήρια και σε ειδικές περιστάσεις. Ταυτόχρονα, η Ελλάδα σέβεται πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των ατόμων, συμπεριλαμβανομένων όσων ισχυρίζονται ότι ανήκουν σε μια “εθνική μειονότητα” ακόμη κι όταν αυτός ο ισχυρισμός είναι ανυπόστατος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα, κάθε άτομο που διατείνεται ότι ανήκει σε μια διακριτή εθνική ή πολιτισμική ομάδα είναι ελεύθερο να το πράττει χωρίς φόβο αρνητικών συνεπειών. Οι υποκειμενικοί ισχυρισμοί ή προκαταλήψεις ενός μικρού αριθμού ατόμων, τα οποία δεν βασίζονται σε αντικειμενικά στοιχεία ή κριτήρια δεν εισάγουν από μόνοι τους αντίστοιχη υποχρέωση του Κράτους για επίσημη αναγνώριση της ομάδας ως μειονότητας και της εγγύησης για τα μέλη της συγκεκριμένα μειονοτικά δικαιώματα επιπρόσθετα στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνονται από το Ελληνικό Σύνταγμα και τις σχετικές διεθνείς και περιφερειακές συνθήκες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα όλοι οι πολίτες της απολαμβάνουν το δικαίωμα που προβλέπεται από το νόμο αλλά εφαρμόζεται και στην πράξη, για συμμετοχή στην οικονομική, κοινωνική πολιτισμική και πολιτική ζωή της χώρας. Οι παραδοσιακές εκδηλώσεις και τα πολιτισμικά δρώμενα παρουσιάζονται σε τακτή βάση στην περιοχή της Φλώρινας και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της τοπικής κουλτούρας του πληθυσμού.

Οι παραπάνω εκδηλώσεις και δρώμενα αφορούν μια μικρή ομάδα Ελλήνων πολιτών οι οποίοι μιλούν μία Σλάβικη διάλεκτο και μένουν σε αυτήν την περιοχή. Με το πέρασμα των χρόνων, αυτή η ομάδα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του τοπικού πληθυσμού, έχει καταστεί αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης από ξένα κέντρα, με

έναν μάλλον πολιτικό σκοπό. Αυτή η πολιτική προσέγγιση οδήγησε στην κατασκευή μιας μειονοτικής ατζέντας που προπαγανδίζετε μόνο από μερικά μέλη αυτής της ομάδας.

3. Μειονότητες και το δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι

Προκειμένου να διαλυθούν οι παρανοήσεις για την συμμόρφωση της Ελλάδας με το δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Θράκη ένας μεγάλος αριθμός των ενώσεων της Μουσουλμανικής μειονότητας και των ΜΚΟ έχει ήδη καταχωρηθεί από τα αρμόδια δικαστήρια και λειτουργεί απρόσκοπτα, προκειμένου να προστατευθούν, να υπογραμμιστούν και να προωθηθούν όλες οι πλευρές της πολιτισμικής, εκπαιδευτικής και οικονομικής ζωής της μειονότητας. Ένας αριθμός Μουσουλμανικών μειονοτικών πολιτισμικών ενώσεων έχει καταχωρηθεί από τα αρμόδια δικαστήρια το 2008.

Σχετικά με αυτό, η Έκθεση (παρ. 16) αναφέρεται σε έναν σημαντικό αριθμό προσφυγών ενώπιον του Δικαστηρίου με ισχυρισμούς για παραβιάσεις του Άρθρου 11 της Σύμβασης από την Ελλάδα. Η αλήθεια είναι ότι μόνο τρεις αποφάσεις του ΕΔΔΑ αφορούν αντίστοιχες ενώσεις. Δεν έχουν ανακοινωθεί στις Ελληνικές αρχές άλλες προσφυγές. Επί του παρόντος κάποιες από αυτές τις υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον των αρμόδιων Ελληνικών Δικαστηρίων. Η κυβέρνηση εξετάζει τρόπους και μέσα για την εφαρμογή των αποφάσεων του ΕΔΔΑ.

4 Οι μουφτήδες και η εφαρμογή του Νόμου της Σαρία στην Ελλάδα (παρ. 28-36).

Ως γενική παρατήρηση θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι Μουφτήδες είναι υψηλόβαθμοι Μουσουλμάνοι αξιωματούχοι. Με μια διαδικασία επιλογής, στο πλαίσιο της οποίας παρέχεται η συμβουλή εγνωσμένου κύρους Μουσουλμανικών προσωπικοτήτων και καθηγητών θεολογίας, επιλέγονται τρεις Μουφτήδες και διορίζονται από το Ελληνικό κράτος, όπως γίνεται και στις περισσότερες Μουσουλμανικές χώρες. Οι παραπάνω διαδικασίες είναι αναγκαίες δεδομένου ότι η δικαστική αρμοδιότητα του Μουφτή έχει

αναγνωριστεί (δηλ. περί της εφαρμογής του Νόμου της Σαρία σε θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου).

Επί του παρόντος, όπως παρατηρεί ο Επίτροπος, μέλη της μειονότητας έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν στα Αστικά Δικαστήρια. Αυτά τα Δικαστήρια αναθεωρούν επίσης τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τον Μουφτή, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους. Η Ελληνική Κυβέρνηση λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις παρατηρήσεις του Επιτρόπου (παρ. 61) όσον αφορά την ανάγκη ενδυνάμωσης του ουσιαστικού ελέγχου από τα ημεδαπά δικαστήρια.

Περαιτέρω, συγκρατώντας την άποψη του Επιτρόπου, οι εκφρασμένες επιλογές και οι ορατές τάσεις της πλειοψηφίας των μελών της Μουσουλμανικής μειονότητας όσον αφορά τα θρησκευτικά, κοινωνικά και νομικά θέματα, η Ελλάδα θα μελετήσει ενδεχόμενες ανακατατάξεις, όπως την κατάργηση του Νόμου της Σαρία, λαμβάνοντας πάντως υπόψη τις νομικές υποχρεώσεις καθώς και τις πιθανές μεταβολές της Μουσουλμανικής μειονότητας.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε για όλα τα παραπάνω ότι η έκθεση επικεντρώνεται σε τρία ζητήματα: α) Την άρνηση των αρχών να αναγνωρίσουν την ύπαρξη άλλων μειονοτήτων εκτός της «μουσουλμανικής» και την απαγόρευση λειτουργίας οργανώσεων με μειονοτικό προσανατολισμό. β) Τη στέρηση της ελληνικής ιθαγένειας από μεγάλο αριθμό μουσουλμάνων. γ) Τα σοβαρά κοινωνικά προβλήματα που δημιουργεί επί χρόνια η εφαρμογή του θρησκευτικού νόμου της σαρίας και η δεινή θέση που συνεπάγεται για τις γυναίκες και τα παιδιά της μουσουλμανικής κοινωνίας στη Θράκη

Όπως σημειώνεται, το ίδιο το υπ. Εξωτερικών σε έκθεσή του (2008) αναγνωρίζει ότι στη Β. Ελλάδα κατοικεί «ένας μικρός αριθμός ανθρώπων που χρησιμοποιούν εκτός από την ελληνική γλώσσα, προφορικά σλαβικά ιδιώματα». Σύμφωνα με τις ελληνικές αρχές, «αυτή η ομάδα Ελλήνων πολιτών με σλαβικό προσανατολισμό έλαβε μέρος και σε εκλογές» (το «Ουράνιο Τόξο» στις ευρωεκλογές του 2009 κατήλθε με την

ονομασία «Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία – Ουράνιο Τόξο» και έλαβε στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας 4.530 ψήφους (0,09%)²³).

Οργανώσεις όπως το «Σπίτι Μακεδονικού Πολιτισμού», η «Ένωση Μειονοτικών Νέων Έβρου», ο «Πολιτιστικός Σύλλογος Τούρκων Γυναικών Νομαρχίας Ροδόπης» απαγορεύθηκαν στην Ελλάδα, αλλά κέρδισαν το δικαίωμα ύπαρξής τους στο ΕΔΔΑ. Το γεγονός ότι με 4 αποφάσεις εντός των τελευταίων δέκα ετών του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, η Ελλάδα καταδικάστηκε αποτελεί ένα σοβαρό νομικό ζήτημα. Από την άλλη όμως το Ελληνικό κράτος θα πρέπει να βρει τρόπους να επιλυθεί το ζήτημα χωρίς να θίγονται η να υποθάλπονται τα κυριαρχικά του δικαιώματα. Ας μην ξεχνάμε ότι ενώ η χώρα μας δεσμεύεται με την υπογραφή διεθνών συμβάσεων για την προστασία και τον σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και ειδικότερα της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, η Τουρκία αντίθετα αρνείται κάθε δέσμευση απέναντι στις μειονότητες της κατά κύριο λόγο απέναντι στην Ελληνική μειονότητα η οποία ως γνωστό τελεί υπό καθεστώς αμοιβαιότητας, σύμφωνα, με την ρητή δέσμευση της Τουρκίας που συνυπέγραψε με την Ελλάδα στη συνθήκη της Λωζάνης (άρθρα 37-45) το 1923. Κατά τουρκική απαίτηση η μειονότητα αναγνωρίζεται ως μουσουλμανική από τη συνθήκη της Λωζάνης και συνεπώς οποιαδήποτε προσπάθεια μετονομασίας σε "τουρκική" στερείται επιστημονικής και νομικής βάσης.

---

²³ <http://el.wikipedia.org> ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ (ΚΟΜΜΑ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.7 Το Σύμφωνο Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη

Οι κρίσεις τείνουν να γίνονται καθοριστικά σημεία στην ιστορία, όπως η 10^η Ιουνίου 1999. Αυτή η μέρα περικλείει αισθήματα της τραγωδίας αλλά παράλληλα και της ελπίδας για ένα καλύτερο αύριο. Τη μέρα αυτή το Συμβούλιο Ασφαλείας με την απόφαση Νο 1244 έθεσε τέλος στον πόλεμο στο Κόσσοβο. Την ίδια μέρα υπογράφηκε και το «Σύμφωνο Σταθερότητας για τα ΝΑ Βαλκάνια» στην Κολωνία, με συμμετοχή 38 χωρών και 15 Διεθνών Οργανισμών.

Τέσσερις φρικτοί πόλεμοι μέσα σε μόνο οκτώ χρόνια ήταν κάτι που πολύ δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς στη μετα-ψυχροπολεμική Ευρώπη. Η Ευρώπη πάλι παρουσιάστηκε με δύο πρόσωπα. Από τη μια η επιτυχημένη Ευρωπαϊκή Διεύρυνση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία, την ευημερία και από την άλλη η Ευρώπη του εθνικισμού, της καταπίεσης που αποσταθεροποιούσε ολόκληρη την περιοχή.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη είναι ένα πλαίσιο περιφερειακής πολιτικής που δημιουργήθηκε από τη διεθνή κοινότητα στην Κολωνία, στις 10 Ιουνίου 1999, με στόχο τη στήριξη των χωρών της εν λόγω περιοχής στην προσπάθειά τους για την ενίσχυση της ειρήνης, της δημοκρατίας, για την προαγωγή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της οικονομικής ευημερίας, καθώς και για την επίτευξη σταθερότητας στο σύνολο της περιοχής. Η παράγραφος 13 του Συμφώνου Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη ορίζει ότι το Σύμφωνο Σταθερότητας θα έχει έναν ειδικό συντονιστή διορισμένο από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατόπιν διαβουλεύσεων με τον εν ενεργεία Πρόεδρο του ΟΑΣΕ και άλλους συμμετέχοντες και με την έγκριση του εν ενεργεία προέδρου του ΟΑΣΕ.²⁴

Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1080/2000 του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2000 περί υποστηρίξεως στην Προσωρινή Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών για το Κοσσυφοπέδιο (MINUK), στο Γραφείο του Ανωτάτου Εκπροσώπου στη

---

²⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0656:EL:HTML>

Πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με το διορισμό του ειδικού συντονιστή του Συμφώνου Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη

Βοσνία-Ερζεγοβίνη (OHR) και στο Σύμφωνο Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, διορίζει τον ειδικό συντονιστή του Συμφώνου Σταθερότητας σε ετήσια βάση.

Μετά τα συμπεράσματα της περιφερειακής στρογγυλής τραπέζης του Συμφώνου Σταθερότητας η οποία ενέκρινε στις 30 Μαΐου 2006 στο Βελιγράδι ένα μεταβατικό σχέδιο για περιφερειακή αυτοδιάθεση και σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 2006, η θητεία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμφωνηθείσα μετάβαση προς περιφερειακή αυτοδιάθεση και στην αναγκαία σύνδεση με τη διαδικασία για τη συνεργασία στη νοτιοανατολική Ευρώπη.

Στις 10 Ιουνίου 1999, οι Υπουργοί Εξωτερικών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, από κοινού με τους άλλους συμμετέχοντες στο Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, συμφώνησαν να θεσπίσουν Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στο εξής αποκαλούμενο "Σύμφωνο Σταθερότητας". Το άρθρο 1α του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2000, προβλέπει τον διορισμό του ειδικού συντονιστή του Συμφώνου Σταθερότητας σε ετήσια βάση.

Για την επίτευξη του στόχου που αναφέρεται στο άρθρο 2, **η θητεία του ειδικού συντονιστή** συνίσταται στα εξής:

- α) προώθηση της επίτευξης των στόχων του Συμφώνου στις διάφορες χώρες και μεταξύ τους, όπου έχει αποδειχθεί ότι το Σύμφωνο προσφέρει προστιθέμενη αξία·
- β) άσκηση της προεδρίας στην περιφερειακή ομάδα για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη·
- γ) διατήρηση στενών επαφών με όλους τους συμμετέχοντες και τα κράτη, τις οργανώσεις και τους οργανισμούς που συμβάλλουν στο Σύμφωνο Σταθερότητας καθώς και με τις σχετικές περιφερειακές πρωτοβουλίες και οργανώσεις για να ευνοηθεί η περιφερειακή συνεργασία και να ενισχυθεί η περιφερειακή αυτοδιάθεση·
- δ) στενή συνεργασία με όλα τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κράτη μέλη της για να προωθηθεί ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Σύμφωνο Σταθερότητας βάσει των σημείων 18, 19, και 20 του εγγράφου για το Σύμφωνο Σταθερότητας και να εξασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα μεταξύ των εργασιών του Συμφώνου Σταθερότητας και της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης·

ε) διεξαγωγή τακτικών και συλλογικών συναντήσεων, κατά περίπτωση, με τις προεδρίες των ομάδων εργασίας για να εξασφαλισθεί ένας γενικός στρατηγικός συντονισμός καθώς και η γραμματεία της περιφερειακής ομάδας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και των μέσων της·

στ) σχεδιασμός, με βάση έναν πίνακα που έχει συμφωνηθεί εκ των προτέρων και μετά από διαβούλευση με τους συμμετέχοντες στο Σύμφωνο Σταθερότητας, των ενεργειών προτεραιότητας για το Σύμφωνο Σταθερότητας που πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή και προσαρμογή των μεθόδων εργασίας και των δομών του Συμφώνου Σταθερότητας στις ανάγκες της μετάβασης προς περιφερειακή αυτοδιάθεση για να διασφαλιστεί η συνοχή και η αποτελεσματική χρήση των πόρων·

ζ) διευκόλυνση της εφαρμογής της μετάβασης προς περιφερειακή αυτοδιάθεση σύμφωνα με τα συμπεράσματα της περιφερειακής στρογγυλής τραπέζης της 30ης Μαΐου 2006 και προς το σκοπό αυτό στενή συνεργασία με τη διαδικασία για τη συνεργασία στη νοτιοανατολική Ευρώπη και με το Γενικό Γραμματέα της όταν οριστεί· θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη σύσταση του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας και μιας γραμματείας περιφερειακής συνεργασίας καθώς και στην ορθολογική οργάνωση των διαφόρων ειδικών ομάδων δράσης (task forces) και πρωτοβουλιών του Συμφώνου Σταθερότητας.

Οι δραστηριότητες του ειδικού συντονιστή συντονίζονται με εκείνες της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου/Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ, της Προεδρίας του Συμβουλίου και της Επιτροπής, ιδίως στο πλαίσιο της άτυπης συμβουλευτικής επιτροπής. Στον τομέα αυτόν, διατηρείται στενή σύνδεση με την προεδρία του Συμβουλίου, την Επιτροπή, τους επικεφαλής αποστολής των κρατών μελών, τους ειδικούς αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και με το Γραφείο του Ανωτάτου Εκπροσώπου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και με την πολιτική διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών στο Κοσσυφοπέδιο.

Ο ειδικός συντονιστής υποβάλλει αναφορά, όπως ενδείκνυται, στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή. Εξακολουθεί να ενημερώνει τακτικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τις δραστηριότητές του.

Ο θεμελιώδης στόχος της ΕΕ για τη δυτική περιοχή Βαλκανίων (Νοτιοανατολική Ευρώπη) είναι να δημιουργήσει μια κατάσταση όπου η στρατιωτική σύγκρουση θα είναι αδιανόητη. Δηλαδή να επικρατεί στην περιοχή ένα καθεστώς ειρήνης, ευημερίας και ελευθερίας, όπως αυτό που καθιερώθηκε τα τελευταία 50 χρόνια στα κράτη μέλη

της ΕΕ.

Αμέσως μετά τις βίαιες συγκρούσεις που χαρακτήρισαν την πρόσφατη ιστορία της δυτικής περιοχής Βαλκανίων, η ΕΕ θεωρεί προτεραιότητα να προωθήσει την ανάπτυξη της ειρήνης και της σταθερότητας στις νοτιοανατολικές ευρωπαϊκές χώρες της Κροατίας, της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) και της Αλβανίας. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο η ΕΕ θα προσεγγίσει τις χώρες αυτές καθορίζεται από το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Η προηγούμενη πολιτική του “reactive fireman policy” στα Βαλκάνια επικεντρωνόταν στο να χειριστεί τις κρίσεις κατά σειρά στη Σλοβενία, Κροατία, Βοσνία, και τέλος στο Κόσοβο. Μια μακροχρόνια πολιτική αποτροπής συγκρούσεων, επιλύοντας τα προβλήματα πριν διογκωθούν, δεν υπήρξε ποτέ.

Στην περιοχή υπήρχαν προβλήματα όπως αυτά των μειονοτήτων, των προσφύγων, των πολυμορφικών συνόρων, της ασφάλειας, των υποδομών που ήταν δύσκολο να διευθετηθούν. Η κρίση του Κοσόβου έδειξε ξεκάθαρα ότι υπήρχε πρόβλημα σε όλη την περιοχή και όχι κάπου μεμονωμένα. Με το Σύμφωνο Σταθερότητας η διεθνής κοινότητα λαμβάνει την περιοχή σαν ολότητα και σχεδιάζει μια μακροχρόνια διευρυμένη πολιτική. Επίσης, επικεντρώνονται στις πηγές σύγκρουσης, με μια πιο διευρυμένη προσέγγιση περιλαμβάνοντας πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά θέματα.

Πάντως δεν πρέπει να είμαστε υπεραισιόδοξοι. Κατά την διαδικασία Royaumont (1996), η ΕΕ προσπάθησε να υποστηρίξει τα κράτη αυτά με δικά της όργανα συμπεριλαμβανομένης και χρηματοοικονομικής βοήθειας και εμπορικών προνομίων. Οι προσπάθειες όμως αυτές απέτυχαν, γιατί επικεντρώθηκαν σε διμερείς σχέσεις αγνοώντας τις γείτονες χώρες, οι οποίες θα προσέδιδαν σταθεροποίηση σε ολόκληρη την περιοχή. Επιπλέον, οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα βοήθειας ήταν ασυντόνιστα και οι κύριοι πρωταγωνιστές δεν είχαν την πολιτική θέληση που χρειαζόταν.

Ωστόσο, μετά το Σύμφωνο Σταθερότητας υπάρχει ένα consensus των δρώντων όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του.

Αντιδράσεις των γύρω χωρών

Αρχικά οι υπόλοιπες χώρες γύρω από τα δυτικά Βαλκάνια αντέδρασαν γιατί δεν

ήθελαν να μπουν σε ίδια μοίρα με τις χώρες του Συμφώνου Σταθερότητας. Υποστήριζαν ότι αυτό θα έβγαζε μια αρνητική εικόνα για αυτές. Σλοβενία, Ρουμανία και Βουλγαρία επικεντρώνονται περισσότερο σε θέματα ένταξης και σύγκλισης με την ΕΕ και όχι τόσο σταθερότητας .

Κύριος στόχος του Συμφώνου Σταθερότητας είναι να αποφευχθεί μια ένοπλη σύγκρουση στην περιοχή αυτή των Βαλκανίων. Όμως τα οφέλη του Συμφώνου Σταθερότητας θα εξαπλωθούν και στις γύρω χώρες. Η καλή γειτονία και η σταθερότητα θα βοηθήσει τη συνεργασία και την ανάπτυξη στην περιοχή και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Επιπλέον, αυτές οι χώρες θα θεωρηθούν πιο αξιόπιστες στη διεθνή κοινότητα όσον αφορά τη σταθερότητα.

Η ιστορική πορεία του Συμφώνου Σταθερότητας

Η ΕΕ στη σύνοδο της Βιέννης (Δεκέμβριος '98) βλέποντας τον άμεσο κίνδυνο για την περιοχή συνέταξε μια «Κοινή στρατηγική για τα Δ. Βαλκάνια», που θα ενεργοποιείτο την 1^η Μαΐου 1999. Τον Ιανουάριο του 1999 η γερμανική προεδρία έθεσε τα Βαλκάνια ως θέμα υψηλής προτεραιότητας και γεννήθηκε η ιδέα για το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Τα προσχέδια άρχισαν τις πρώτες εβδομάδες του 1999. Το εντυπωσιακό ήταν ότι ο Fischer υποστήριζε δυναμικά το σχέδιο, πράγμα που έδειχνε ότι θα έκανε το παν για να πετύχει. Αψήφησε τις αμφιβολίες των ειδικών για την ευρωπαϊκή προοπτική των Δ. Βαλκανίων, οι οποίοι είχαν ήδη δει τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι υπό ένταξη χώρες. Από την άλλη τα Δ. Βαλκάνια ήταν σε ένα κρίσιμο ιστορικό σταυροδρόμι και μια ευρωπαϊκή προοπτική θα ήταν η μόνη λύση για αποφασιστική αλλαγή.

Πολλοί αντέδρασαν στην προοπτική οι χώρες των Δ. Βαλκανίων να γίνουν κράτη μέλη, φοβούμενοι αποδυνάμωση της ΕΕ. Όμως εξασφαλίστηκε από το Σύμφωνο Σταθερότητας ότι δε θα υπήρχε “fast track” για την ένταξη. Θα έπρεπε πρώτα οι χώρες αυτές να πετύχουν τα κριτήρια της Κοπενχάγης και της Συνθήκης του Αμστερνταμ.

Η διαδικασία σταθεροποίησης θα διασφαλιζόταν από μια ευρωπαϊκή προοπτική όσο μακριά στον ορίζοντα και αν τοποθετείται.

Η εμπλοκή του NATO

Η ΕΕ ήθελε την ενδυνάμωση του Συμφώνου Σταθερότητας μέσω του NATO και την προοπτική μελλοντικής ένταξης των χωρών των Δ. Βαλκανίων σε αυτό. Όμως το 1999 το NATO μόλις είχε δεχτεί την Πολωνία, Ουγγαρία και Τσεχία, γι' αυτό και ανέστειλε μέχρι το 2002 περαιτέρω διεύρυνση. Αυτό δυσαρέστησε την ΠΓΑΜ που υπήρξε σύμμαχος κατά την επέμβαση στο Κόσοβο.

Πάντως προσπάθησε να παίξει το δικό του πολιτικό ρόλο με το πρόγραμμα «Πρωτοβουλία για την ΝΑ Ευρώπη», που ήταν ένας διαρκής διάλογος με την περιοχή, ενισχύοντας το Σύμφωνο Σταθερότητας. Παράλληλα προσέφερε και ένα συμβουλευτικό forum για θέματα ασφαλείας.

Τελικά το Σύμφωνο Σταθερότητας μειώνει τη σημασία του NATO στη περιοχή παρά την πραγματικά μεγάλη σπουδαιότητα του για τη διατήρηση της ειρήνης. Αυτό έγινε γιατί υπήρξαν αντιδράσεις από τη Γαλλία και τη Ρωσία για το ρόλο του NATO στην περιοχή.

Πως δουλεύει το Σύμφωνο Σταθερότητας

Υπάρχει ένα σώμα καθοδήγησης, το “South Eastern Europe Regional Table” που αποσαφηνίζει τα διάφορα θέματα που εγείρονται. Το σώμα αυτό αποτελείται από υπουργούς εξωτερικών των χωρών του Συμφώνου Σταθερότητας. Κάτω από αυτό το σώμα υπάρχουν τρεις «τράπεζες εργασίας» που επικεντρώνονται σε διάφορα θέματα όπως: εκδημοκρατισμός, ανθρώπινα δικαιώματα, οικονομική ανόρθωση, ανάπτυξη, συνεργασία, θέματα ασφαλείας.

Στόχος αυτών των «τραπεζών εργασίας» είναι:

- Να επιλύσουν τις διαφορές στην περιοχή με διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες.
- Να αναπτύξουν την καλή γειτονία μέσω διασυνοριακών προγραμμάτων και να υπάρξει έτσι διάχυση σε δυσκολότερες περιοχές.

Ο «ειδικός συντονιστής» είναι ο αντιπρόσωπος της ΕΕ στο “Regional Table”.

Ηγείται αυτού του σώματος και συντονίζει τις δραστηριότητες με τις «τράπεζες εργασίας». Τέλος υποβάλλει έκθεση στον ΟΑΣΕ.

Εμπόδια που αντιμετωπίζει το Σύμφωνο Σταθερότητας

Το Σύμφωνο Σταθερότητας είναι ένα φιλόδοξο σχέδιο. Όμως να μην ξεχνάμε

και τις διάφορες δυσκολίες για μια περιοχή που από το 1945 έως το 1989 ήταν αποκομμένη από τη δύση.

Οικονομικά εμπόδια

Αρχικά πρέπει να γίνουν πολλά όσον αφορά την οικονομία των κρατών της ΝΑ Ευρώπης. Αλβανία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, ΠΓΔΜ, Ρουμανία και Σερβία-Μαυροβούνιο δε ξεπερνούσαν όλες μαζί το ΑΕΠ της Πολωνίας ή του Αμβούργου και της Βρέμης μαζί. Οι χώρες αυτές έχουν έλλειψη από ξένες επενδύσεις, επικοινωνίες, υποδομές, παραγωγή ενέργειας και μεταφορικές μέσες. Όμως πρέπει να αναλάβουν και αυτές πρωτοβουλίες και να μην μείνουν αντικείμενα διεθνών διεργασιών.

Περιφερειακή συνεργασία

Πρέπει, ακόμα, να αρχίσουν να συνεργάζονται περισσότερο γιατί αυτό είναι το κλειδί για την ανάπτυξη τους. Υπάρχουν βαθιά ριζωμένα έλλειψη εμπιστοσύνης, εθνικός ανταγωνισμός, ιστορικά χρέη και μύθοι που εμποδίζουν την συνεργασία στην περιοχή. Το εμπόριο μεταξύ των χωρών των Δ. Βαλκανίων είναι οριακό. Οι υποδομές μεταξύ των κρατών ελάχιστες όπως και τα συνοριακά περάσματα. Τέλος, βλέπουν τους γείτονες τους σαν ανταγωνιστές στη βελτίωση των σχέσεων τους με το δυτικό κόσμο.

Γι' αυτό και το Σύμφωνο Σταθερότητας καθιέρωσε ένα σύστημα κινήτρων σε μορφή επιχορηγήσεων, επενδυτικών και εμπορικών προνομίων για τη συνεργασία. Παράλληλα, κόβονται αν δεν ακολουθούν τις σωστές διαδικασίες.

Η διαχρονική χρηματοδότηση του Σύμφωνο Σταθερότητας

Δε ξέρουμε αν θα συνεχιστεί η χρηματοδότηση του Συμφώνου Σταθερότητας διαχρονικά. Συγκεκριμένα:

- Μετά την κρίση στο Κόσοβο \$21δισ έχουν προσφερθεί για την ανοικοδόμηση του Κοσόβου και είναι δύσκολο να δίνονται μεγάλα ποσά για το Σύμφωνο Σταθερότητας παρ' όλη τη μακροχρόνια διάρκεια του.
- Η διεθνής κοινότητα έχει κουραστεί να προσφέρει συνεχώς χρήματα για τη συγκεκριμένη περιοχή (η λεγόμενη «βαλκανική κούραση»).

- Οι δυτικές κυβερνήσεις ίσως δεν ενδιαφέρονται να βοηθήσουν τόσο τα Δ. Βαλκάνια από τη στιγμή που υπάρχουν και εσωτερικά προβλήματα (αποκοπές κοινωνικών προγραμμάτων).
- Κατά τη διάρκεια της ανοικοδόμησης της Βοσνίας μεγάλα ποσά εξαφανίστηκαν λόγω εξαπάτησης, ενώ η ίδια η οικονομία της Βοσνία το 1999 (3 χρόνια μετά) εξαρτιόταν αποκλειστικά από τη διεθνή βοήθεια.

Κίνδυνος διάσπασης στη Σερβία-Μαυροβούνιο

Διασπαστικές τάσεις στη Σερβία τείνουν να αποσταθεροποιήσουν ολόκληρη την περιοχή. Σήμερα το Κόσοβο και το Μαυροβούνιο θεωρούνται ξεχωριστές αυτόνομες περιοχές. Όμως μια πλήρης ανεξαρτητοποίηση του Μαυροβουνίου θα άνοιγε το κουτί της Πανδώρας για την περιοχή και θα προκαλούσε επαναχάραξη των συνόρων σε όλα τα Βαλκάνια. Η διεθνής κοινότητα στοχεύει στο να εμφυσήσει τις αρχές της δημοκρατίας στη Σερβία και το Μαυροβούνιο, έτσι ώστε να συμβιώνουν ειρηνικά.

Από την άλλη υπάρχει και το Κόσοβο που και αυτό δεν μπορεί να ανεξαρτητοποιηθεί πλήρως, γιατί αντιδρούν Ρωσία και Κίνα. Τα εξωτερικά σύνορα του Κοσόβου φυλάττονται ακόμα από δυνάμεις του NATO και κανείς δεν ξέρει πότε θα επιτρέψει το NATO να αναλάβουν τέτοια καθήκοντα οι Σέρβοι. Μια πιθανή ανεξαρτητοποίηση όμως θα άνοιγε τους ασκούς του Αίολου στην περιοχή, καθώς στην ΠΓΔΜ υπάρχουν 30% αλβανόφωνοι, οι οποίοι θα ξεσηκώνονταν και αυτοί για ανεξαρτησία. Μακροχρόνια οι αλβανόφωνοι ΠΓΔΜ και Κοσόβου θα ζητούσαν ένωση με την Αλβανία, δημιουργώντας τη Μεγάλη Αλβανία, κάτι που ήδη χρησιμοποιούν σαν προπαγάνδα οι Αλβανοί. Μια Μεγάλη Αλβανία όμως δεν είναι λιγότερο ανάθεμα από μια Μεγάλη Σερβία για την ειρήνη στην περιοχή. Κλειδί λοιπόν είναι ο εκδημοκρατισμός της περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

Η έννοια της ολοκλήρωσης αναφέρετε στην κρατική κυριαρχία ,την δημιουργία ενός νέου πολιτικού συστήματος ,την ενοποίηση κρατών την μορφή και ρόλο του κράτους ,την νομιμοποίηση αφοσίωση ,την τομεακή ολοκλήρωση ,την αντιπροσωπευτική δημοκρατία αλλά και στο πλέγμα σύγκρουσης – συνεργασίας μεταξύ κρατικών δρώντων .Ορθά επισημαίνεται ότι «το θεσμικό μέλλον της ΕΕ αφορά την ίδια την κρατική υπόσταση των πατρίδων των ευρωπαίων πολιτών »Η ενοποιητική διαδικασία παραπέμπει στην δημιουργία ενός μετά-εθνικού πολιτικού συστήματος ,ένα νέο είδος κρατικού μορφώματος .Ως ολοκλήρωση ορίζεται «η δημιουργία ενός νέου καθεστώτος διοίκησης που συνενώνει τα διάφορα συστατικά μέρη (κράτη –μέλη)».Μπορεί να λάβει χώρα μέσω επιβολής μίας ηγεμονίας ή ,όπως συμβαίνει στην περίπτωση της ΕΕ , μέσα από συναινετικές ειρηνικές διαδικασίες «εθελούσια ολοκλήρωση».²⁵Η ολοκλήρωση έχει διττό χαρακτήρα καθώς αποτελεί οικονομικό και πολιτικό φαινόμενό .Στην προκειμένη στο πολιτικό πεδίο η ολοκλήρωση ορίζεται ως η ριζική αναδιάταξη της διεθνούς τάξης και των εξουσιαστικών μορφών διακυβέρνησης .

Αναπόφευκτα το ζήτημα της πολιτικής ολοκλήρωσης παραπέμπει στα διακριτικά πολιτικά συστήματα των χωρών μελών τα οποία αποτελούν το οργανωτικό και λειτουργικό πλαίσιο ενός πολιτικού συστήματος στα πλαίσια ενός ετερογενούς όλου.²⁶

Η εξίσωση της ολοκλήρωσης (integration equation) μπορεί να έχει την παρακάτω μορφή :

Ολοκλήρωση =δημιουργία κοινότητας +κοινή θεσμοί +εκχώρηση κυριαρχίας²⁷

Εν ολίγοις μπορούμε να κατανοήσουμε ότι με την γενικότερη έννοια της ολοκλήρωσης εννοούμε μια ομοσπονδοποίηση της ΕΕ η όποια θα απαιτεί παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων από τα κράτη μέλη .Αυτό βεβαία μπορεί να είναι εφικτό σε μεγάλο επίπεδο σε οικονομικό επίπεδο αλλά όχι σίγουρα σε πολιτικό

²⁵ Βοσκόπουλος Γεώργιος 2009«ΕΕ Θεσμοί Πολιτικές Προκλήσεις ,Προβληματισμοί κεφ 5

²⁶ Βοσκόπουλος Γεώργιος 2008 «Η οικοδόμηση της Ευρώπης Ειρήνη –Συμφιλίωση –Συνεργασία – Ολοκλήρωση »σελ 52

²⁷ Στο ίδιο σελ 58

.Το κρίσιμο και παράλληλα οντολογικό ερώτημα που τίθεται είναι αν η διαδικασία ολοκλήρωσης αποτελεί πραγματικό κίνδυνο για το εθνικό – κράτος.²⁸

Θα είναι σκόπιμο εδώ να αναφέρουμε ότι προς την διαδικασία αυτήν της ολοκλήρωσης η ΕΕ έχει να παραθέσει αρκετές πολιτικές και δράσεις ,που όμως σχεδόν πάντα δέχονται δριμύτατη κριτική και πολλές φορές μένουν στα χαρτιά εξαιτίας των πολιτικών συμφερόντων των κρατών μελλών .

Χαρακτηριστικά θα αναφέρουμε την ΚΑΠ (κοινή αγροτική πολιτική)η οποία έχει μεν οικονομικό χαρακτήρα αλλά εργάζεται στην κατεύθυνση αυτή ,η στρατηγική της εμβάθυνσης που επί της ουσίας αναφέρεται στην υιοθέτηση ενός μοντέλου που θα εμπεριέχει κάποια ομοσπονδιακά στοιχεία και τέλος η ΚΕΠΠΑ (κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας)

Δεν ήταν λίγες οι φορές στο παρελθόν που η χώρα μας στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ έχει απομονωθεί εξαιτίας του τεταμένου κλίματος της περιοχής μας .Και εδώ ξεκινά το ουσιαστικό πρόβλημα της ολοκλήρωσης τουλάχιστον για την χώρα μας .Η διεύρυνση της ΕΕ μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να αποτελέσει πλεονέκτημα για την χώρα μας αλλά αυτό δεν είναι απόλυτος βέβαιος ότι θα συμβεί και στο μέλλον .

Η πρόθεση των γειτόνων μας να ενταχθούν στην ΕΕ είναι έκδηλη αλλά αυτό συνεπάγεται και με διάφορα πολιτικά προβλήματα πολιτικά η και εθνικά .(Σκόπια ,Αλβανία ,Τουρκία)Διότι ναι μεν έχουμε ξεπεράσει αρκετά προβλήματα στις σχέσεις μας με τους Βαλκάνιους γείτονες μας όμως υποβόσκουν πάντα αλλοτριωτικά εθνικά θέματα ένα από τα όποια είναι σίγουρα και το θέμα των μειονοτήτων στον γεωγραφικό αυτό τομέα .Είναι σίγουρα εύλογο το ερώτημα για το ποια θα είναι η στάση της ΕΕ πάνω σε τέτοια θέματα αν τεθεί ουσιαστικό ζήτημα ένταξης αυτών των χωρών .

Βέβαια όπως αναφέρουμε και άλλου με βάση τους όρους που καθορίζονται στην συνθήκη ίδρυσης της ΕΕ (άρθρα 6 και 49)προϋπόθεση για την κατάθεση αίτησης είναι η τήρηση των αρχών «της ελευθερίας ,της δημοκρατίας ,του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και του κράτους δικαίου»Επίσης σε επίπεδο αρχών προϋπόθεση για την ενταξιακή διαπραγμάτευση αποτελεί και η τήρηση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης που συμφωνήθηκε το Δεκέμβριο του 1993 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης)που αφορά «την ύπαρξη σταθερών θεσμών που εγγυούνται την δημοκρατία το κράτος δικαίου ,τα

---

²⁸ Βοσκόπουλος Γεώργιος 2009«ΕΕ Θεσμοί Πολιτικές Προκλήσεις ,Προβληματισμοί»σελ 102

ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων »

Εν κατακλείδι το μειονοτικό αλλά και τα ανθρωπινά δικαιώματα είναι θέματα που αφορούν σε μεγάλο βαθμό την ΕΕ αλλά θα προσκρούουν πάντα στα εθνικά συμφέροντα και στη μη ύπαρξη ουσιαστικής ολοκλήρωσης εντός της ένωσης .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 .1 Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)

Σε θεσμικό επίπεδο ιδιαίτερη δράση για την προστασία των μειονοτήτων στα Βαλκάνια, έχει αναλάβει ο **Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)**, - μετεξέλιξη της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ).

Ο ΔΑΣΕ αποτέλεσε την σημαντικότερη προσπάθεια όχι μόνο να ξεπεραστεί το ψυχροπολεμικό κλίμα που δίχαζε την Ευρώπη τότε (ΔΑΣΕ -1^η Αυγούστου 1975) αλλά και να επιτευχθεί ουσιαστική προσέγγιση κατά την διάρκεια της επόμενης δεκαετίας. Αν και τα δυτικά κράτη υπογράμμιζαν την ανάγκη αποτελεσματικής προστασίας των παραδοσιακών μόνο δικαιωμάτων του ανθρώπου και ενδυνάμωσης των μηχανισμών έλεγχου της εφαρμογής τους ,σταδιακά και με την άμβλυνση των πολιτικών διαφορών που επήλθε ,τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων απασχόλησαν όλο και περισσότερο τα ευρωπαϊκά κράτη κατά τις συναντήσεις της Διάσκεψης καταλαμβάνοντας μάλιστα στα κείμενα της σημαντική θέση .²⁹

Αν και η νομική υφή των κειμένων που υιοθετούνται στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ είναι πολύ χαλαρή, οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα 55 κράτη- μέλη είναι πολιτικού και όχι νομικού χαρακτήρα ωστόσο έχουν υιοθετηθεί κείμενα που αποτέλεσαν σημεία αναφοράς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός και εκτός του Οργανισμού {(την *Τελική Πράξη του Ελσίνκι* (1975), το Καταληκτικό Κείμενο της Βιέννης (1989), το Κείμενο της Κοπεγχάγης για την Ανθρώπινη Διάσταση της Επιτροπής Ειδικών για την Ανθρώπινη Διάσταση της ΔΑΣΕ (1990) , την Χάρτα των Παρισίων για Μια Νέα Ευρώπη (1990) την *Έκθεση της Επιτροπής Ειδικών για τις Εθνικές Μειονότητες* της Γενεύης και το Κείμενο του Ελσίνκι (1992)}.

Από την πλευρά της η **Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)** δεν φαίνεται να έχει κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου περί προστασίας των μειονοτήτων στα Βαλκανικά κράτη, ωστόσο η θέση της είναι πολύ σημαντική στο

---

²⁹ Κ ΤΣΙΤΣΕΛΙΚΗ 1996 «Το διεθνές και Ευρωπαϊκό καθεστώς προστασίας των γλωσσικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων και η Ελληνική έννομη τάξη » σελ 218

ουσιαστικό επίπεδο. Η Σλοβενία ,η Βουλγαρία ,η Ρουμανία που έχουν ενταχθεί στην ένωση αλλά και άλλες χώρες που έχουν υποβάλει αίτηση ένταξης έχουν περάσει η θα περάσουν τα κριτήρια της ΕΕ τα οποία περιλαμβάνουν ζητήματα μεταχείρισης μειονοτήτων και της εξάλειψης των διακρίσεων εις βάρος τους Έτσι όλα τα Βαλκανικά κράτη που είχαν μειονοτικά προβλήματα υποχρεώθηκαν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους στο κοινοτικό κεκτημένο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.2 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων της ΕΕ

Μία από τις εφαρμογές-δράσεις τις ευρωπαϊκής πολιτικής γύρω από το θέμα των μειονοτήτων βρίσκει εφαρμογή στην εκπαίδευση των παιδιών με μουσουλμανικό θρήσκευμα. Στην δράση αυτή συμμετέχει και η χώρα μας ενεργά αξιοποιώντας τα ευρωπαϊκά αυτά κονδύλια στα συγκεκριμένα παιδιά της Θράκης. Ο προϋπολογισμός του *Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων* αφορά σχολικά βιβλία, κινητά κέντρα, βιβλιοθήκες, λάπτοπ και εκπαιδευτικά υλικά.

Εννέα εκ. ευρώ είναι ο προϋπολογισμός του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων για την εκπαίδευση 4.000 μαθητών της μειονότητας στη Θράκη και σε χρονικό ορίζοντα τα τρία έτη.³⁰

Το πρόγραμμα θα ακολουθήσει τις παρακάτω δράσεις

- ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ
- ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ - ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
- ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
- ΘΕΡΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ
- ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
- ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ - ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
- ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ
- ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ
- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

---

³⁰ Ηλ. εφημερίδα «Φωνή της Ροδόπης» 17-05-11
<http://fonirodopis.gr/press>

Η Άννα Φραγκουδάκη, Ομότιμη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών είναι Υπεύθυνη για το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, ενώ σύμβουλος του Προγράμματος είναι Θάλεια Δραγώνα. Φέτος ξεκίνησε και τρέχει η Δ' φάση του έργου από το 2010 μέχρι το 2013 Τα αποτελέσματα του έργου φαίνονται άμεσα στην κοινωνικοποίηση των μαθητών της μειονότητας ως ισότιμων πολιτών της Ελλάδας και τα αποτελέσματα στην εκμάθηση της ελληνικής.

Το πρόγραμμα αυτό «τρέχει» από την 1/10/2009 ως την 31/8/2012 και περιλαμβάνει αρκετές δράσεις, μεταξύ των οποίων επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, παραγωγή διδακτικού υλικού, ενισχυτικές διδασκαλίες, καλοκαιρινά μαθήματα, επιμόρφωση γονέων και κοινές συναντήσεις με φορείς της εκπαίδευσης και της μειονότητας.

Σε αυτή τη φάση του Π.Ε.Μ. δεν έχει παραχθεί νέο υλικό για Νηπιαγωγεία και Δημοτικά, παρά μόνο συμπληρωματικά βιβλία για μουσουλμάνους μαθητές του Γυμνασίου, τα οποία θα ακολουθούν το Αναλυτικό Πρόγραμμα και θα προσπαθούν με απλοποιήσεις να καταστήσουν τη διδακτική ύλη κατανοητότερη. Τα βιβλία θα χρησιμοποιηθούν στα πλαίσια των ενισχυτικών μαθημάτων του διευρυμένου ωραρίου ή και στην κανονική ζώνη, κατά την κρίση του διδάσκοντος. Η εφαρμογή του προγράμματος στην αρχή θα είναι πιλοτική, ενώ οι συντελεστές του ευελπιστούν ότι τα βιβλία αυτά μπορεί να αποτελέσουν εναλλακτική λύση του επίσημου Αναλυτικού Προγράμματος σε μια μελλοντική εφαρμογή του «πολλαπλού βιβλίου» στην εκπαίδευση.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα διενεργείται κατά κλάδους (φιλόλογοι, μαθηματικοί, καθηγητές φυσικών επιστημών) και περιλαμβάνει την παρουσίαση των βιβλίων αυτών (βρίσκονται στο διαδικτυακό τόπο www.museduc.gr) και των βασικών αρχών διδασκαλίας που μπορούν να τα υποστηρίξουν.

Σφοδρή πάντως αξίζει να σημειωθεί ότι είναι η κριτική για το συγκεκριμένο πρόγραμμα αλλά και για τις υπευθύνους του από διάφορες μεριές. Στα πλαίσια του προγράμματος εκπαίδευσης των μουσουλμανοπαίδων δεν έγινε καμία μέριμνα διδασκαλίας και των άλλων μειονοτικών γλωσσών από τις υπευθύνους που το υλοποίησαν. Ισχυρίζονται πως τα 7, περίπου, εκατομμύρια ευρώ που κόστισε το πρόγραμμα μέχρι το 2007 για την έκδοση εγχειριδίων θα έπρεπε να φτάνουν για την έκδοση και στις δύο αυτές γλώσσες. Έτσι πέρα από τις τον πολιτικό αντίκτυπο που

έχουν οι παραλείψεις αυτές, ακόμη και από παιδαγωγικής απόψεως είναι απαράδεκτη η παράλειψη αυτή. Αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι το παιδί μιας Πομακικής οικογένειας μιλάει στο σπίτι πομακικά, στο δρόμο ελληνικά, ενώ στο σχολείο μαθαίνει τουρκικά, ελληνικά και μια ξένη γλώσσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.3 ΕΕ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Δεν είναι λίγες οι φωνές που κατηγορούν αρκετές φορές για επιλεκτική στάση την ΕΕ, σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η σκληρή κριτική στην ΕΕ και ειδικά στη Γερμανία για την επιλεκτική στάση τους στα θέματα των παραβιάσεων των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων σε χώρες όπως το Σουδάν, η Κίνα, το Ουζμπεκιστάν και η Ρωσία την οποία έκανε ο εκτελεστικός διευθυντής του Παρατηρητηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο γερμανικό πρακτορείο ειδήσεων.

Ο εκτελεστικός διευθυντής του Παρατηρητηρίου κατηγόρησε και την ΕΕ ότι η προσέγγιση της στις αδικίες που διαπράττουν πολλές κυβερνήσεις, «είναι γεμάτη συμβιβασμούς» και δεν αναλαμβάνει την ευθύνη να προστατεύσει ανθρώπους που αντιμετωπίζουν μαζικές σφαγές. Ωστόσο, εξέφρασε την δυσαρέσκεια του αναφορικά με το ότι για το Βερολίνο, όπως ανέφερε, τα συμφέροντα στην ενέργεια βαραίνουν περισσότερο από ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δημοκρατία, χαρακτηρίζοντας τη γερμανική θέση έναντι της Ρωσίας «κοντόφθαλμη» καθώς προβαίνει «σε αδύναμες διαμαρτυρίες ενώ ο πρόεδρος Πούτιν στραγγαλίζει τη ρωσική δημοκρατία και την κοινωνία των πολιτών». Ο Ροθ αναγνώρισε ότι η Μέρκελ αντιδρά πιο έντονα από ό,τι ο προκάτοχος της Γκέρχαρντ Σρέντερ και προειδοποίησε ότι «μία δικτατορική κυβέρνηση, όπως αυτή της Ρωσίας, απειλεί την αξιοπιστία των ζωτικών ενεργειακών προμηθειών» επικαλούμενος και το γεγονός ότι η Ρωσία ήδη χρησιμοποίησε το αέριο και το πετρέλαιο ως εργαλείο πίεσης στις γειτονικές χώρες³¹. Ταυτόχρονα, επανέλαβε τη θέση του υπέρ της χρήσης οικονομικών κυρώσεων κατά δικτατόρων και στρατιωτικής βίας όπου χρειάζεται για να προστατευθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και χαρακτήρισε «κάπως αφελή» την τάση για «διπλωματία χωρίς πίεση», που διακρίνει στην ΕΕ.

---

³¹ [news.in.gr](https://www.news.in.gr), με πληροφορίες από ΑΠΕ/Γερμανικό

Η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε να δραστηριοποιηθεί περισσότερο στον τομέα της προστασίας των μειονοτήτων στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αλλά εξακολουθεί να μην έχει ένα ισχυρό *κεκτημένο* στα ζητήματα αυτά. Οι συνθήκες δεν επιβάλλουν την προστασία των μειονοτήτων που ούτε καν αναφέρονται σε αυτές.

Το πρόβλημα της έλλειψης αποτελεσματικής πολιτικής για τα δικαιώματα των μειονοτήτων στην ΕΕ έγινε εμφανής μετά από τις μεγάλες πολιτικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στην Ευρώπη το 1989, με τις εθνοτικές συγκρούσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία και την έναρξη της διαδικασίας ένταξης των πρώην κομμουνιστικών χωρών στην ΕΕ. Αυτό οδήγησε την ΕΕ να επιβάλει την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων ως προϋπόθεση για την ένταξη και να λάβει νέα πολιτικά μέτρα για την πρόληψη των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού των μειονοτήτων.

Παρ' όλα αυτά, είναι γεγονός ότι η διατύπωση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στις διάφορες πολιτικές της ΕΕ παρέμεινε αόριστη και τις περισσότερες φορές δεν είναι νομικά δεσμευτική. Τα κράτη μέλη έχουν πολλές και διαφορετικές πολιτικές για τα δικαιώματα των μειονοτήτων και συχνά αδυνατούν να συμφωνήσουν σε ένα πιο γενικό πρότυπο στον τομέα αυτό.

Ορισμός προβλήματα

Δεν ήταν μόνο η ΕΕ που άρχισε να ασχολείται με το θέμα αυτό μετά το 1989, αλλά και το Συμβούλιο της Ευρώπης, τα Ηνωμένα Έθνη και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Το πρώτο σημαντικό πρόβλημα που προέκυψε μέσω των οργανώσεων αυτών και το οποίο δεν έχει επιλυθεί ακόμη από τους μελετητές είναι ένα πρόβλημα ορισμού. Υπάρχει μια ευρεία γκάμα από διάφορες επιλογές ορισμού από την οποία μπορεί κανείς να επιλέξει τον όρο *μειονότητα*, και καμία από αυτές δεν μπορεί με κανένα τρόπο να θεωρηθεί ότι είναι νομικά δεσμευτικός ορισμός. Έτσι, τόσο στη διεθνή όσο και στην νομοθεσία της ΕΕ, η συναίνεση σχετικά με τον ορισμό μιας μειονότητας είναι απύσχα και το παράδοξο είναι ότι τα διεθνή μέτρα του νόμου και μέσα πολιτικής έχουν δημιουργηθεί πάνω σε μία ασαφήνεια ορισμών.

Ο όρος *μειονότητα* μπορεί να χρησιμοποιηθεί κυρίως για να ταξινομηθούν πληθυσμοί ενός κράτους σε θρησκευτικές, γλωσσικές, εθνοτικές και εθνικές μειονότητες οι συγκεκριμένοι πωλητές του. Οι διάφορες κατηγορίες αυτές συχνά επικαλύπτονται μεταξύ τους και δεν μπορούν πάντα να είναι ακριβώς διαχωρισμένες. Μια θρησκευτική μειονότητα είναι προφανώς μια θρησκεία η οποία είναι

διαφορετική από αυτήν που ασκείται από την πλειοψηφία του πληθυσμού, ενώ μια γλωσσική μειονότητα αποτελείται από μια ομάδα ανθρώπων που χρησιμοποιούν μια γλώσσα διαφορετική από την επίσημη γλώσσα του κράτους στο οποίο ζει,

Αυτοί οι τύποι των μειονοτήτων είναι σχετικά εύκολο να εντοπιστούν. Ωστόσο, η διαφοροποίηση μεταξύ εθνικών και εθνοτικών μειονοτήτων είναι πιο προβληματική. Ένα άλλο πρόβλημα ορισμό στο διεθνές δίκαιο έχει να κάνει με τη διαφορά μεταξύ των εννοιών του «παλαιού», «αυτόχθων», «νέων», μειονοτήτων. Η διαφορά αφορά το ερώτημα αν μόνο οι αυτόχθονες μειονότητες πρέπει να θεωρούνται μειονότητες, και, συνεπώς, να προστατεύονται με κατάλληλα νομικά πρότυπα, ή αν, επίσης, «νέα» μειονότητα, π.χ. πρόσφατοι μετανάστες και εργαζόμενοι, οι οποίοι δεν διαθέτουν την υπηκοότητα στο κράτος που ζουν θα πρέπει επίσης να παρασχεθεί η διεθνής προστασία των **μειονοτήτων**.

στην Ευρώπη ζουν, πάνω από 300 μειονότητες με πάνω από 100 εκατομμύρια μέλη, πράγμα που σημαίνει ότι κάθε έβδομος πολίτης ανήκει σε μια μειονότητα.

Προστασία των Μειονοτήτων στην Ευρωπαϊκή

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έχει πρωτίστως ένα οικονομικό σχέδιο. Για το λόγο αυτό, η ανάγκη μεταφοράς αρμοδιοτήτων στην υπερεθνική σφαίρα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προκειμένου να παρεμβαίνει σε πολιτικά και πολιτιστικά θέματα των κρατών μελών σχετικά με τις μειονότητες τους δεν είχε γίνει αισθητή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν μόλις στις αρχές της δεκαετίας του 1990 που η ΕΕ άρχισε να συμμετάσχει στον τομέα της προστασίας των μειονοτήτων, λόγω της μελλοντικής διεύρυνσης. Οι πόλεμοι στην πρώην Γιουγκοσλαβία και την αδύναμη πολιτική απάντηση της ΕΕ έθεσε το φάσμα της σοβαρής πιθανότητας τότε για τη ανεξέλεγκτη διάδοση της αστάθειας. Παρ' όλα αυτά, παρά την έλλειψη ουσιαστικής ρύθμισης των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στο *κοινοτικό κεκτημένο*, η ΕΕ ασχολήθηκε με άλλους διεθνείς οργανισμούς κυρίως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσχώρησης των νέων κρατών μελών, στην κατεύθυνση ενός επηρεασμού της πολιτικής για τις μειονότητες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στην Κοπεγχάγη τον Ιούνιο του 1993 αποφάσισε ότι οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης θα μπορούσαν να γίνουν μέλη της ΕΕ κατόπιν της εκπλήρωσης ορισμένων προϋποθέσεων. Στα λεγόμενα «κριτήρια της Κοπεγχάγης» περιλαμβάνεται και ένα απόσπασμα σχετικά με το θέμα των μειονοτήτων: Έχει οριστεί ότι όλα τα υποψήφια κράτη πρέπει να επιτύχουν *«σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα*

ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων." Αξίζει να σημειωθεί ότι όλα τα πολιτικά κριτήρια ένταξης μεταφέρθηκαν στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, με μόνη εξαίρεση τη ρήτρα για την προστασία των μειονοτήτων. Ως αποτέλεσμα, στην προστασία των μειονοτήτων δεν χορηγήθηκε δεσμευτική ισχύ και μια σαφής εσωτερική διάσταση. Παρέμεινε ένα κριτήριο ένταξης και, ως εκ τούτου, σχετικότατο με την εξωτερική πολιτική της ΕΕ .

Αν και οι συνθήκες δεν περιέχουν κανόνες που προστατεύουν τις μειονότητες συγκεκριμένα, το πρωτογενές δίκαιο προσφέρει μέσω του άρθρου 13 της συνθήκης ΕΚ σχετικά με την καταπολέμηση των διακρίσεων μια εξέχουσα βάση. Η χρήση αυτής της νομικής βάσης, η οποία είναι η πλέον μεγαλεπήβολη ως προς την προστασία των μειονοτήτων, η Ένωση θα μπορούσε να αναπτύξει περισσότερες πρωτοβουλίες στην μειονοτική πολιτική της. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε μέσω του άρθρου 13 της συνθήκης ΕΚ μια διάταξη για την καταπολέμηση των διακρίσεων με βάση οκτώ λόγους λόγω : φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Η προβληματική πτυχή και των δύο άρθρων είναι ότι αποτελούν αυτό που μελετητές αποκαλούν "αρνητικά δικαιώματα μειοψηφίας" . Μέσα από τη Συνθήκη της Λισαβόνας η λέξη «μειονότητες» τελικά εισάγεται σε ένα κείμενο του ευρωπαϊκού πρωτογενούς δικαίου. Στην πραγματικότητα, *"τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες"* προστέθηκε στο άρθρο 1α, ως μία από τις αξίες στις οποίες εδράζεται η Ένωση. Επιπλέον, με το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, (τον οποίο έχουμε αναλύσει παραπάνω) ο οποίος ναι μεν δεν περιλαμβάνει τα δικαιώματα που προστατεύουν τις ειδικές ομάδες που αποτελούν μειονότητα, αλλά και πάλι επιμένει στην αρχή της μη διάκρισης και ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να σέβονται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, καταλήγοντας έτσι να γίνεται ένα νομικά δεσμευτικό τμήμα του ευρωπαϊκού πρωτογενούς δικαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Η ιστορία των Πομάκων

Ιστορικά στοιχεία παρουσιάζονται για την ευρύτερη περιοχή της Θράκης από αρχαιοτάτων χρόνων .Πιο συγκεκριμένα από το 1050-600 π.χ. έχουμε αρκετές πληροφορίες για τους Θράκες από τον Ηρόδοτο, τον Θεόπομπο και τον Θουκυδίδη. Σύμφωνα με αυτές την εποχή αυτή στον Θρακικό χώρο ζούσαν διάφορα φύλλα τα οποία ήταν συγγενικά των Ελλήνων, όπως Βίστωνες, Οδρύσες Αγριάνες, Σαππαίοι, Ξάνθιοι, Κίκονες, Οδόμαντες και άλλοι .Κάθε φυλή κατείχε μία συγκεκριμένη περιοχή. Γύρω από τη Ροδόπη και προς τον Στρυμόνα ζούσαν οι Αχριάνες ,ενώ προς τον Έβρο οι Βησσοί.

Στην αρχαϊκή εποχή(700 έως το 500 π.χ.)άρχισε ουσιαστικά ο εποικισμός της Θράκης. Οι πρώτες αποικίες δημιουργήθηκαν στις θρακικές παραλίες από τους Ίωνες τους Αθηναίους και τους άλλους Έλληνες, .Οι κυριότερες πόλεις αυτής της περιόδου ήταν η Αμφίπολη, τα Άβδηρα, η Μαρώνεια, η Μεσήμβρια, η Σηλυβρία, το Βυζάντιο και άλλες.

Η εγκατάσταση των αποίκων συνοδεύτηκε άλλοτε από συγκρούσεις με τους ντόπιους, όπως στα Άβδηρα ή ύστερα από συμφωνία μαζί τους, ³²όπως στη Μαρώνεια.³³

Στην κλασσική εποχή η χερσαία έκταση της Θράκης αρχίζει να εξερευνείται με την εκστρατεία του Δαρείου του Α΄ που αρχικά πολεμά κατά των Σκυθών. Ο έλεγχος των πλουτοπαραγωγικών πηγών και η στρατηγική σημασία της περιοχής, οδήγησαν στην πρώτη εκστρατεία του Δαρείου(519-518 π.Χ.)Οι Πέρσες επέβαλαν την κυριαρχία τους στις ελληνικές και θρακικές φυλές αυτής της περιοχής.

Μετά τους περσικούς πολέμους και της κατοχής μεγάλου μέρους της Θράκης για 40 περίπου χρόνια από τους Πέρσες, ιδρύθηκε το βασίλειο των Οδρυσών το 470 π.Χ. Επεκτάθηκε από τα Άβδηρα έως τον Δούναβη και από τον Στρυμόνα έως το Βυζάντιο. Το κρατίδιο αυτό ανέπτυξε εμπορικές σχέσεις με τις ελληνικές πόλεις και ευνόησε τον εξελληνισμό των υπηκόων τους. Την εποχή αυτή στη νότια Ελλάδα

---

³² Κωνσταντίνου Βακαλόπουλου(1993) «Ιστορία του Βόρειου ελλητισμού ΘΡΑΚΗ»σελ43

κατέληγαν πολλοί Θράκες ως δούλοι. Το παραπάνω είναι ένας ακόμη παράγοντας που συνέβαλε στον εξελληνισμό των Θρακών.

Ο εξελληνισμός της Θράκης ολοκληρώνεται όταν ο Φίλιππος ο Β΄ ύστερα από τη διάλυση του βασιλείου των Οδρυσών προσαρτά την περιοχή της Θράκης στο μακεδονικό κράτος. Ο εξελληνισμός των Θρακών προωθήθηκε ιδιαίτερα όταν στην κατακτημένη περιοχή εγκαταστάθηκαν Έλληνες από την Μακεδονία και το Νότο με το σύστημα του εποικισμού.

Στην Αλεξανδρική περίοδο ο Μ.Αλέξανδρος διατηρούσε σχεδόν φιλικές σχέσεις με τα θρακικά φύλλα και ιδιαίτερα με αυτό των Αγριάνων που ενίσχυσε την εκστρατεία του με εκλεκτό στρατό.

Στην Ελληνιστική εποχή μετά το θάνατο του Μ.Αλεξάνδρου η Θράκη αποτέλεσε βασίλειο του Λυσίμαχου που επέκτεινε το κράτος από τον Δούναβη ως τη Θεσσαλία το 285 π.Χ. Μετά το θάνατο του Λυσίμαχου η περιοχή πέρασε διάφορες φάσεις έως την εισβολή των Κελτών. Οι Κέλτες δημιούργησαν ένα κράτος με το όνομα Τύλις και παρέμειναν εκεί 66 χρόνια οπότε και πέρασαν και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Άγκυρας.

Στα χρόνια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας (146-330 μ.Χ.) ολοκληρωτική κατάληψη της Θράκης έχουμε μετά την ήττα στη μάχη της Πύνδας. (168 π.Χ.) Την περίοδο αυτή στα αστικά κέντρα της περιοχής υπερτερούν οι ελληνικοί πληθυσμοί ενώ η ύπαιθρος και οι οροσειρές κατοικούνται από Θράκες. Στη περίοδο μέχρι το 378 μ.Χ. η Θράκη ευημέρησε. Αργότερα οι επιδρομές των Γότθων προκάλεσαν πολλές καταστροφές και έφτασαν μέχρι τη Θεσσαλονίκη και το Βόσπορο.

Η πιο σημαντική περίοδος για τη Θράκη άρχισε το 330 μ.Χ. όταν με την επικράτηση του Μ. Κωνσταντίνου η εξουσία πέρασε σιγά σιγά στους Χριστιανούς. Πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας έγινε η Κωνσταντινούπολη. Η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης το 330μ.Χ. αποτέλεσε σταθμό για την ιστορία της Θράκης. Σηματοδότησε την μεταφορά του κέντρου του ελληνισμού από την κεντρική και νότια Ελλάδα, στην περιοχή μεταξύ Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινούπολης.

Στα 378μ.Χ. με άδεια του αυτοκράτορα Ουάλη, Βησιγότθοι και Οστρογότθοι εγκαταστάθηκαν στις περιοχές γύρω από το Δούναβη. Όταν αργότερα δυσαρεστήθηκαν από τους μετέπειτα βασιλείς αποστάτησαν και φεύγοντας κατέστρεψαν τη Θράκη, Από αυτήν την καταστροφή οι κάτοικοι των πόλεων και της υπαίθρου κατέφυγαν στα βουνά. Οι Θράκες και οι Έλληνες των πεδινών περιοχών

που κατέφυγαν εκεί λόγω των επιδρομών ,με την πάροδο των χρόνων εξελληνίσθηκαν ή εξσλαβίστηκαν με την κάθοδο των Σλάβων στην ορεινή Ροδόπη και στις πηγές του Νέστου και του Στρυμόνα.

Στα χρόνια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας η Θράκη και η Ροδόπη ονομάστηκε Αχριδώ και αποτελεί αυτόνομο διοικητικό διαμέρισμα. Ο πεδινός χώρος της Θράκης γίνεται το επίκεντρο πολλών και σημαντικών γεγονότων. Σλαβικά φύλλα με την ονομασία Σκλαβιανοί, Σκλαβηνοί ή Σλάβοι εγκαθίστανται στην περιοχή. Το 602 μ.Χ. δίνεται η ευκαιρία στους Σλάβους να ξεχυθούν σε ολόκληρη τη Θράκη και από κει στην Κεντρική Ελλάδα. Λίγα χρόνια αργότερα (678 μ.Χ.) εμφανίζονται οι Βούλγαροι. Κατακλύζουν το θρακικό χώρο με αρχηγό τον Ασπαρούχ και αναμιγνύονται με σλαβικά φύλα από τα οποία πήραν τη θρησκεία και τη γλώσσα .Ο ελληνισμός υπερτερεί στην περιοχή αλλά οι Σλάβοι και οι Βούλγαροι αποτελούν προάγγελους καταστροφών. Η εγκατάσταση τους επρόκειτο να επηρεάσει τη βαλκανική ιστορία. Κατά τον 8ο αιώνα μ.Χ.οι Σμολένοι, χριστιανοί Σκλαβήνοι από τη Μακεδονία και εχθροί των Βουλγάρων εγκαθίστανται στη Ροδόπη και συγχωνεύονται με τους αρχαίους θράκες και τους Έλληνες και δημιουργούν Επισκοπή το 12ο αιώνα .Σ' αυτό βοήθησε η κοινή τους θρησκεία που αποτελεί ισχυρό στοιχείο στην προσέγγιση των λαών. Η γλώσσα επικοινωνίας των δύο πληθυσμών ήταν μάλλον η Βουλγαρική ,αφού για τους Σμολένους ήταν κοντά στο γλωσσικό τους ιδίωμα ενώ για τους ντόπιους ήταν γνωστή από τις επαφές που είχαν με τους Βούλγαρους επιδρομείς .Ο πληθυσμός αυτής της περιοχής θα φτάσει στην εποχή μας με το όνομα **Πομάκοι**.

Το 10ο αιώνα οι Βούλγαροι με αρχηγό τον Συμεών ξεκινούν επιδρομές στη Θράκη. Αντίπαλός τους από την πλευρά των Βυζαντινών ήταν ο Βασίλειος ο Β΄ ο οποίος θα ονομαστεί και Βουλγαροκτόνος. Ανάμεσα στα 1018 και 1186 μ.Χ. η Βουλγαρία θα παραμείνει Βυζαντινή επαρχία. Το 1204 μ.Χ. η Κωνσταντινούπολη κατελήφθη από τους Σταυροφόρους της 4ης Σταυροφορίας και η Θράκη αποτέλεσε τμήμα της λατινικής αυτοκρατορίας. Το ενιαίο κράτος διαλύεται και στη θέση του δημιουργούνται περίπου 15 μικρότερα, ελληνικά και λατινικά.

Οι Βούλγαροι τότε βρέθηκαν σε πλεονεκτικότερη θέση, επωφελήθηκαν από το κενό εξουσίας ώστε να επεκταθούν ανεμπόδιστα. Έτσι χωρίς αντίσταση, κατέλαβαν τις πόλεις Φιλιππούπολη, Ανδριανούπολη , Ξάνθη, Κομοτηνή και όλη τη Ροδόπη. Μετά την ανακατάληψη της Πόλης το 1261 μ.Χ. από τον Μιχαήλ Η΄ τον Παλαιολόγο, ανακατέλαβαν τις παραπάνω πόλεις πλην της Ροδόπης. Έτσι η Ροδόπη και οι

κάτοικοι της έμειναν για μεγάλο χρονικό διάστημα (πάνω από ενάμιση αιώνα) από βουλγαρική διοίκηση. Στο διάστημα αυτό οι Βούλγαροι προσπάθησαν να εκβουλαρίσουν τους κατοίκους της Ροδόπης. Όπως εικάζεται, αποτέλεσμα της μακρόχρονης αυτής κατοχής είναι η γλώσσα των κατοίκων της περιοχής.

Με την πάροδο του χρόνου η φυσιογνωμία της περιοχής πλέον αλλάζει. Οι πόλεις δεν είναι πλέον ελληνικές, εκτός από τις παράλιες πόλεις του Εύξεινου Πόντου και τη Φιλιππούπολη. Η πλειονότητα των κατοίκων της Θράκης είναι Σλαβοβούλγαροι, εκτός από τους θρακοέλληνες της Ροδόπης. Το 1325 μ.Χ. ο Ανδρόνικος Γ΄ ο νεότερος αυτοκράτορας του Βυζαντίου δεν κατορθώνει να διώξει τους Βούλγαρους και αυτοί καταλαμβάνουν τη Φιλιππούπολη και τη Στενήμαχο. Από εδώ αρχίζει ο εκβουλαρισμός της περιοχής μια και οι Βούλγαροι παραμένουν τώρα στη Θράκη για 150 χρόνια. Το 1348 μ.Χ. γίνεται η πρώτη εισβολή των Οθωμανών στη Θράκη. Η περιοχή της Ροδόπης περιέρχεται στην τουρκική κυριαρχία στην περίοδο 1365- 1368 μ.Χ. Οι κάτοικοι της περιοχής υποδέχονται τους Τούρκους σαν ελευθερωτές ύστερα από τη σκληρή βουλγαρική κατάκτηση. Από αυτήν την περίοδο και μετά αρχίζει ο εξισλαμισμός των πληθυσμών της περιοχής. Ο θρακικός πληθυσμός δέχτηκε σημαντικό πλήγμα το 1361 με την κατάληψη της Ανδριανούπολης που συνοδεύτηκε από επιδρομές, βιαιότητες, λεηλασίες των Τούρκων και καταστολή κάθε αντιστασιακής κίνησης. Ιδιαίτερα μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης εντάθηκαν οι εξισλαμισμοί των χριστιανών στο θρακικό χώρο. Οι λόγοι που τους ανάγκαζαν να ασπαστούν τον ισλαμισμό, ήταν ο βίαιος καταναγκασμός και οι δυσβάσταχτες συνθήκες ζωής μετά την υπέρμετρη αύξηση των φόρων. Οι Πομάκοι (Αγριάνες ή Αχριάνες) που κατοικούσαν στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης ασπάστηκαν ομαδικά τον ισλαμισμό στα τέλη του 17^{ου} αιώνα. Εξακολουθούσαν ωστόσο να διατηρούν τα ήθη και τα έθιμά τους και να μιλούν τη γλώσσα τους, την **πομακική**. Οι Πομάκοι φαίνεται ότι εξισλαμίστηκαν πλήρως στα τέλη του 18ου αιώνα. Έως τότε ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι. Οι Πομάκοι άρχισαν να εξισλαμίζονται σταδιακά, από την Οθωμανική κατοχή (αρχές του 15ου αιώνα) επί Σουλτάνου Σελήμ Α΄, έως το τέλος του 18ου αιώνα. Ο μοναχός Παχώμιος Ρουσάνος (1508-1553), που επισκέφτηκε την ορεινή Ξάνθη, έγραψε το 1550 ότι μόνο 6 ή 9 χωριά είχαν στραφεί στο Ισλάμ. Η μαζική στροφή στο ισλάμ έγινε κατά τον 16ο και 17ο αιώνα. Σύμφωνα με τους *Κώδικες της Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως* και τον Τσέχο ιστορικό και σλαβολόγο Κωνσταντίν Γιόζεφ Γίρετσεκ (Konstantin Josef Jireček), στα μέσα του

17ου αιώνα, οι προύχοντες των Πομάκων συμφώνησαν να εξισλαμιστούν ομαδικά, προκειμένου να επιβιώσουν. Παρουσιάστηκαν τότε, στις αρχές της Φιλιππούπολης για να γνωστοποιήσουν την απόφαση. Ο Οθωμανός διοικητής, αμίχανος τους παρέπεμψε στον Μητροπολίτη Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ (1636-1672). Ο μητροπολίτης δεν μπόρεσε να τους αποτρέψει, καθώς οι Πομάκοι ήταν αποφασισμένοι να συνεργαστούν με τους Οθωμανούς, προκειμένου να εκδικηθούν τους Βούλγαρους για την μακράιωνη καταδυνάστευση των Πομακικών πληθυσμών. Βάσει της παράδοσης των Ελλήνων της Φιλιππούπολης, έγινε πανηγυρική τελετή περιτομής των Πομάκων προυχόντων στο παλαιό τζαμί κοντά στο διοικητήριο της Φιλιππούπολης. Κατόπιν αυτού εξισλαμίστηκαν και οι κάτοικοι των πομακοχωριών.

Κατα την παράδοση των Βουλγάρων, ο Μέγας Βεζίρης Κιοπρουλού Φαζίλ Αχμέτ πασάς (1656-1661) απείλησε τους Πομάκους της κοιλάδας του Τσεπίνου (στη βορειοδυτική Ροδόπη) ότι αν δε προσέρχονταν στο Ισλάμ, θα εξοντώνονταν. Πράγματι, το 1656 Οθωμανικές δυνάμεις εισέβαλαν στην κοιλάδα του Τσεπίνου, συνέλαβαν τους προύχοντες των Πομάκων και τους μετέφεραν στον τοπικό πασά, όπου αναγκάστηκαν να υποκύψουν. Ο Μέγας Βεζίρης Μεχμέτ Κιοπρουλού, μετά τον ομαδικό εξισλαμισμό, κατέστρεψε 218 εκκλησίες και 336 παρεκκλήσια στις περιοχές των Πομάκων. Τα ερείπια της καταστροφής παραμένουν έως και σήμερα σε πολλά μέρη. Το γεγονός αυτό έχει μείνει ως ανάμνηση στις Πομακικές κοινότητες. Ο εξισλαμισμός δεν έγινε πάντοτε οικειοθελώς. Πολλοί Πομάκοι προτίμησαν να πεθάνουν παρά να εξισλαμιστούν, πηδώντας σε κάποιο βράθρο. Σημεία θυσίας των Πομάκων αναφέρονται σε πολλές κωμοπόλεις και χωριά των Πομάκων, όπως το *Γκούλεμ Κάμεν* στη Γλαύκη Ξάνθης, το *Μόμτσι Κάμεν* στο Ωραίο Ξάνθης, το *Τσερβέν Κάμεν* στη Μάνταινα Ξάνθης, η *κορυφή Μαρίνα* στην Αιώρα Ξάνθης, ο *βράχος Νεβιάστα* στο Σμόλυαν Βουλγαρίας, το *Μόμιν Κάμεν* στο Ζλάτογκραντ Βουλγαρίας, στην Πάχνη Ξάνθης, στην Κοττάνη Ξάνθης και στη Σιρόκα Λάκα Βουλγαρίας.

Ο θρακικός χώρος του 18ου αιώνα βρέθηκε σε κρίσιμη κατάσταση εξαιτίας των Ρωσοτουρκικών συγκρούσεων και της σταδιακής παρακμής της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο θρακικός πληθυσμός αρνούμενος να δεχθεί τις αυθαιρεσίες των Τούρκων αναπτύσσει έντονη αντιστασιακή δραστηριότητα ιδιαίτερα στην Φιλιππούπολη, Κομοτηνή κ.ά. Αν και ενταγμένοι στην αυτοκρατορία οι Πομάκοι δεν

αποκόπηκαν από τις ευρύτερες αλληλεπιδράσεις με τις γειτονικές περιοχές. Χαρακτηριστική είναι η αδυναμία τους να διαμορφώσουν εθνική συνείδηση και η γλώσσα τους να αποτελέσει εθνικό σύμβολο.

Το 19ο αιώνα βασικός παράγοντας για τις εθνικές συγκρούσεις στο χώρο της Θράκης αποτέλεσε το εθνικό βουλγαρικό κίνημα που απέβλεπε στην ανεξάρτηση του βουλγαρικού πληθυσμού από το Πατριαρχείο και στην ίδρυση ανεξάρτητης Βουλγαρικής εκκλησίας. Στα άμεσα σχέδια των Βουλγάρων ήταν η διάδοση της βουλγαρικής γλώσσας στα σχολεία και στις εκκλησίες.

Κατά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1877-1878), οι Πομάκοι επαναστάτησαν κατά των βλέψεων της Βουλγαρίας και ίδρυσαν την αυτόνομη πολιτεία με την ονομασία "Δημοκρατία του Ταμράς", σε εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τα οποία θα περιλαμβάνονταν στην υπό αυτονομία Ανατολική Ρωμυλία. Το 1886 η Οθωμανική κυβέρνηση αποδέχτηκε την προσάρτηση της Ανατολικής Ρωμυλίας στη Βουλγαρία, και έτσι ήρθε το τέλος για την αυτόνομη πολιτεία των Πομάκων. Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, πολλοί Πομάκοι συμμετείχαν στην πλευρά των Ελλήνων, έναντι των Βουλγάρων και των Τούρκων. Αξιοσημείωτη είναι η μορφή του **Αλή Ζεΐρ Χαβούζ**, από τη Δράμα, ο οποίος πήρε μέρος σε πολλές μάχες. Μετά το Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, οι Πομάκοι ξεσηκώθηκαν κατά της Βουλγαρικής κατοχής (στην οποία είχε περιέλθει όλη η Δυτική Θράκη).

Πράγματι λοιπόν, το 1870 ορίστηκε η αυτόνομη Βουλγαρική Εξαρχία με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Μετά την ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας η βουλγαρική κυβέρνηση στράφηκε στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου Βουλγαρικού κράτους. Καλούσαν όλους τους μουσουλμάνους της Βουλγαρίας να συμμετάσχουν στον απελευθερωτικό αυτό αγώνα. Με ιδιαίτερο τρόπο τότε προσπάθησαν να πλησιάσουν και να προσεταιριστούν τον Πομακικό πληθυσμό και να του καλλιεργήσουν βουλγαρική συνείδηση, ωστόσο προσέκρουσαν στην αδιαφορία και στην εχθρότητα των Πομάκων. Οι Πομάκοι αδυνατώντας να υπομείνουν τις βουλγαρικές βιαιοπραγίες αποφάσισαν να αντισταθούν και να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους. Με τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου το 1878 ιδρύεται Βουλγαρική Ηγεμονία. Η περιοχή της Θράκης παραμένει έξω από τα σύνορα της Βουλγαρικής Ηγεμονίας εκτός από το τμήμα εκείνο όπου ζούσαν οι Πομάκοι και το οποίο χωρίστηκε στα δύο. Το ένα μέρος

επρόκειτο να προσαρτηθεί στη Βουλγαρική Ηγεμονία και το άλλο να παραμείνει στην οθωμανική επικράτεια.

Ωστόσο και μετά τη Συνθήκη, οι Βούλγαροι συνέχισαν τις βιαιοπραγίες και έτσι οι Πομάκοι πήραν τα όπλα, απέκλεισαν όλες τις διόδους της Ροδόπης και απαίτησαν η περιοχή τους να μη συμπεριληφθεί στη Βουλγαρική Ηγεμονία. Τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου (1878), η Συνθήκη του Βερολίνου αναθεώρησε κάποιους όρους της προηγούμενης Συνθήκης και το αποτέλεσμα ήταν η ίδρυση μιας αυτόνομης Ηγεμονίας, στα νότια της Βουλγαρικής Ηγεμονίας, με το όνομα Ανατολική Ρωμυλία η οποία θα τελούσε υπό την άμεση εποπτεία του Σουλτάνου. Στόχος της συγκρότησης της Ανατολικής Ρωμυλίας ήταν η μελλοντική αφομοίωση των εκεί βουλγαρικών πληθυσμών από τους Έλληνες και μουσουλμάνους που υπερείχαν, με απώτερο στόχο την απομάκρυνση του Ρωσικού κινδύνου στην περιοχή. Τα σύνορα της Ανατολικής Ρωμυλίας εκτεινόταν από τη Μαύρη Θάλασσα, ακολουθούσαν τις παρυφές της Ροδόπης και κατευθύνονταν προς τη Βορειοδυτική Ροδόπη μέχρι τα σύνορα της Βουλγαρικής Ηγεμονίας. Από αυτήν την οριοθέτηση, τα πομακικά χωριά της Βορειοδυτικής Ροδόπης εντάσσονταν στην Ανατολική Ρωμυλία ενώ η κεντρική και ανατολική Ροδόπη παρέμενε υπό Οθωμανική διοίκηση.

Η αυτονομία της Ανατολικής Ρωμυλίας ξεκίνησε επίσημα τον Μάιο του 1879. Η επαναστατική όμως δράση των Πομάκων οδήγησε στην ίδρυση μιας αυτόνομης Δημοκρατίας από 21 χωριά της λεγόμενης Πομακικής Δημοκρατίας που διατηρήθηκε μέχρι το 1885 οπότε και προσαρτήθηκε η Ανατολική Ρωμυλία στη Βουλγαρία. Η ευρύτερη περιοχή της Θράκης αυτό το διάστημα γνώρισε διαρκείς εδαφικές ανακατατάξεις και αλλεπάλληλες ξενικές κατοχές. Το Βουλγαρικό Κομιτάτο έθεσε ως στόχο τον εκβουλγαρισμό των κατοίκων, ανάμεσα τους και των Πομάκων, για να δημιουργήσει και πάλι τη "Μεγάλη Βουλγαρία".

Στις 16 Αυγούστου του 1913, ξέσπασε το επαναστατικό κίνημα στις περιοχές Κοσούκαβακ (σημερινό Κρούμοφγκραντ Βουλγαρίας), Μαστανλί (σημερινό Μόμτσιλγκραντ Βουλγαρίας) και Κάρντζαλι. Οι επαναστάτες κατέλαβαν επίσης την Κομοτηνή, την Ξάνθη και το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης (Δεδέαγατς). Την 1η Σεπτεμβρίου 1913 ιδρύθηκε στην Κομοτηνή η "Προσωρινή Διοίκηση Δυτικής Θράκης" (*Garbi Trakya Hukümet i Muvakkatesi*). Η Οθωμανική διοίκηση δεν υποστήριξε τους επαναστάτες και έτσι, με την ανοχή Ελληνικής και Οθωμανικής κυβέρνησης, η περιοχή παραδόθηκε στο Βουλγαρικό στρατό στις 30 Οκτωβρίου

1913. Οι επαναστάτες (αν και μουσουλμάνοι) αναζήτησαν στήριξη, κυρίως από την Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο Δεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη) διορίστηκε Έλληνας δήμαρχος. Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, 8 Πομάκοι βουλευτές της Βουλγαρικής βουλής, απευθυνόμενοι στις κυβερνήσεις της Ελλάδος και Γαλλίας, ζήτησαν να προστατευτεί η εθνική και θρησκευτική τους ιδιαιτερότητα από τη Βουλγαρική διοίκηση.

Για ιδεολογικούς και πολιτικούς λόγους, οι Πομάκοι υπέστησαν κατά περιόδους πιέσεις ώστε να αλλάξουν τα τουρκικά/μουσουλμανικά ονόματά τους σε βουλγαρικά (1912, 1942, 1962 και 1971-4), όπως επίσης τους δόθηκε αργότερα το δικαίωμα να ανακτήσουν τα ονόματά τους (1913, 1945, 1964 και 1990). Η μετονομασία των Πομάκων συνοδεύτηκε από πιέσεις εκχριστιανισμού τους και απαγορεύσεων ισλαμικών πρακτικών. Στην περίοδο των Βαλκανικών πολέμων και συγκεκριμένα στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο το 1912 δημιουργείται ένας συνασπισμός Βαλκανικών χωρών εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος τερματίστηκε με τη Συνθήκη του Λονδίνου (Μάιος 1913). Η Συνθήκη προέβλεπε προσάρτηση του μεγαλύτερου μέρους της Θράκης στη Βουλγαρία. _εν πέρασε όμως μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρι την κήρυξη του Β΄ Βαλκανικού πολέμου ο οποίος έληξε με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου (Ιούλιος 1913). Από αυτήν προέκυπτε ότι η δυτική Θράκη παρέμενε στη Βουλγαρία συμπεριλαμβανομένου και του μεγαλύτερου μέρους του πομακικού πληθυσμού. ωστόσο η τελική επιδίκαση της δυτικής Θράκης στη Βουλγαρία πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 1913 με τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης. Η Συνθήκη αυτή επικύρωνε την προσάρτηση της Ανατολικής Θράκης και μιας περιοχής στα βορειοανατολικά της δυτικής Θράκης στην Τουρκία.¹⁶ Οι Βαλκανικοί πόλεμοι ανανέωσαν το κλίμα αναταραχής και αναρχίας στην περιοχή της Ροδόπης. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των Πομάκων υπήρξε δυσχερής. Οι Βούλγαροι από την πλευρά τους, στοχεύοντας στον εκβουλγαρισμό των κατοίκων προέβησαν σε μία σειρά σκληρών κρατικών μέτρων. Βασικό μέλημα τους ήταν η μεταλαμπάδευση στους Πομάκους της βουλγαρικής εθνικής συνείδησης και του ορθόδοξου χριστιανικού δόγματος καθώς επίσης και η υιοθέτηση της βουλγαρικής γλώσσας, ιστορίας και παράδοσης.

Η περίοδος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξε ιδιαίτερα κρίσιμη και ασταθής τόσο για την περιοχή της Ροδόπης όσο και για τον ευρύτερο θρακικό χώρο. Η Βουλγαρία

συνέχισε την ίδια αμείλικτη στάση απέναντι στους Πομάκους. Οι καταπιέσεις αυτές που είχαν υποστεί οι Πομάκοι, προκάλεσαν την αντίδραση τους το Δεκέμβρη του 1918 οπότε και 8 Πομάκοι βουλευτές της βουλγαρικής βουλής ζήτησαν με υπόμνημα από τον Γάλλο στρατηγό Fr.D'Esperen την απαλλαγή τους από τις βουλγαρικές πιέσεις και την ένταξη της περιοχής τους στον ελληνικό χώρο.

Τα φιλικά αισθήματα των Πομάκων προς το ελληνικό κράτος εκδηλώθηκαν για άλλη μία φορά το 1923 όταν δέχονταν πιέσεις από τη βουλγαρική και τουρκική πλευρά για να συμπράξουν μαζί τους εναντίον της Ελλάδας. Με τη Συνθήκη του Μειγύ τον Νοέμβριο του 1919 ανάμεσα στους συμμάχους της Αντάντ και τη Βουλγαρία δόθηκε τέλος στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο και η Βουλγαρία μεταβίβασε τα δικαιώματά της στο θρακικό χώρο στις συμμαχικές δυνάμεις. Η επικράτεια ονομάστηκε "διασυμμαχική Θράκη" και επρόκειτο να μετατραπεί σε γαλλικό προτεκτοράτο. ωστόσο η έγκαιρη και εύστροφη διεθνής πολιτική των Ελλήνων κατάφερε να την ενσωματώσει στο Ελληνικό κράτος στις 14 Μαΐου του 1920.

Αναφορικά με τον πομακικό πληθυσμό, η Συνθήκη του Μειγύ και η ειδική συνθήκη "περί Θράκης" τον Αύγουστο του 1920 μεταξύ των συμμαχικών δυνάμεων και της Ελλάδας όριζαν την μεταβίβαση της κυριαρχίας της δυτικής Θράκης από τους συμμάχους στην Ελλάδα. Εν τω μεταξύ τον Ιούλιο του 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών από τους συμμάχους και την Τουρκία. Σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης η Ανατολική Θράκη ως τη γραμμή της Τσατάλτζας και των νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου με την προσθήκη της Ίμβρου και της Τενέδου περνούσε στα χέρια της ελληνικής διοίκησης. Παράλληλα υπογράφηκε και η Συνθήκη "περί προστασίας των εθνικών μειονοτικών" μεταξύ Ελλάδας και συμμάχων. Μ' αυτήν την συνθήκη κατοχυρωνόταν η προστασία των εθνικών μειονοτήτων στο νέο ελληνικό κράτος. 17 Σημαντικός σταθμός στη ιστορία της θρακικής περιοχής ήταν η Συνδιάσκεψη της Λοζάννης το 1923 που κατέληξε και στην υπογραφή της ομώνυμης συνθήκης ανάμεσα στην ελληνική και την τουρκική πλευρά. Σύμφωνα με τους ειδικούς όρους της συνθήκης, η Τουρκία κατά παράβαση των ιστορικών και πληθυσμιακών κριτηρίων κέρδιζε την Ανατολική Θράκη όπως επίσης και τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο, τη Σμύρνη και την ενδοχώρα της. Καθόριζε λοιπόν ως ελληνοτουρκικό σύνορο στο θρακικό χώρο τον Έβρο ποταμό. Παράλληλα με τον καθορισμό των εδαφικών ορίων διευθετήθηκε και η τύχη των μειονοτήτων στις δύο χώρες με βάση την αρχή της ανταλλαγής των πληθυσμών. Η συμφωνία μεταξύ των δύο κρατών την υποχρεωτική ανταλλαγή των εγκατεστημένων στα τουρκικά εδάφη

και κατόχων της τουρκικής υπηκοότητας ορθόδοξων χριστιανών με τους εγκατεστημένους στα ελληνικά εδάφη και κατόχους της ελληνικής υπηκοότητας μουσουλμάνους. Από την ανταλλαγή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου ,καθώς και οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της δυτικής Θράκης .Στον μειονοτικό αυτό πληθυσμό εντάχθηκαν και πολλοί Πομάκοι αν και οι περισσότεροι παρέμειναν πίσω από τα ελληνοτουρκικά σύνορα ,παρά τις συνεχείς προσπάθειές τους να ενταχθούν στο ελληνικό κράτος. Αυτοί οι Πομάκοι λοιπόν, με βάση την θρησκευτική τους πίεση, απέκτησαν μία πολιτική θεσμική σχέση με το τουρκικό κράτος Άλλωστε μητροπολιτικό κράτος του μειονοτικού πληθυσμού της Ελλάδας καθιερώθηκε η Τουρκία. Μία ακόμη επίδραση της Συνθήκης της Λοζάνης στον πομακικό πληθυσμό είναι η εξής:αρκετές χιλιάδες Πομάκων που κατοικούσαν στις περιοχές της Μακεδονίας αναγκάστηκαν να εγκατασταθούν στην Τουρκία. Στην περίοδο του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου ο πολιτικός ανταγωνισμός για τον έλεγχο και τη διοίκηση της Θράκης συνεχίστηκε και μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης.Οι διαρκείς αντιπαραθέσεις μεταξύ της Ελλάδας, της Βουλγαρίας και της Τουρκίας, κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα, είχαν ως αποτέλεσμα μία σημαντική υποβάθμιση της περιοχής της Ροδόπης. Με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η δυτική Θράκη πέρασε στα χέρια των Γερμανών και λίγες μέρες αργότερα βρέθηκε ξανά υπό βουλγαρική κατοχή. Μέχρι την απελευθέρωση της δυτικής Θράκης στις 3 Σεπτεμβρίου 1944 από τον ΕΛΑΣ, οι Έλληνες και οι Πομάκοι της εποχής έζησαν ξανά συνθήκες εξαθλίωσης από τους Βούλγαρους κατόχους τους. Τα βουλγαρικά στρατεύματα αποχώρησαν από τη Θράκη στις 28 Οκτωβρίου 1944,όταν υπογράφηκε η Συνθήκη μεταξύ Βουλγαρίας και Συμμάχων στη Μόσχα.¹⁸ Κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου Ειρήνης στο Παρίσι το 1946,οι Πομάκοι επιχείρησαν την τελευταία προσπάθεια για την αυτονομία τους. Απέστειλαν υπόμνημα στο συνέδριο, με το οποίο ζητούσαν την ενσωμάτωση όλου του πομακικού πληθυσμού στην Ελλάδα ως λαού ισότιμου με τον ελληνικό. ωστόσο ,η προσπάθεια αυτή δεν απέδωσε.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο,³⁴ με αντιπροσώπους τους στη Διάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι το 1946, οι Πομάκοι της Βουλγαρίας επανέφεραν το αίτημα για ένωση με την Ελλάδα. Ο διευθυντής του ραδιοφωνικού σταθμού της Ουάσιγκτον Άλμπερτ

---

³⁴ <http://el.wikipedia.org> Πομάκοι

Βέρνερ, παρουσίασε το θέμα ως εξής: "Ένα ακόμη πρόβλημα μειονότητας παρουσιάστηκε σήμερα στην Ουάσιγκτον στο πρόσωπο των Πομάκων, οι οποίοι είναι αρχαία ελληνική φυλή, ιστορούμενη από την προ του Μεγάλου Αλεξάνδρου εποχή [...] Οι Πομάκοι ποιούνται νυν έκκληση προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και προς το Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών και ζητούν την διενέργεια δημοψηφίσματος, για να ελευθερωθούν από τη Βουλγαρία και να απολαύσουν την ελευθερία την οποία απολαμβάνουν οι Πομάκοι της Ελλάδας [...]". Ο τύπος επίσης έγραφε: "Το παρελθόν Σαββάτων εις το ξενοδοχείο Πενσυλβάνια έλαβε χώρα συνέντευξις προς τους αντιπροσώπους του Αμερικανικού και Ελληνικού τύπου εκ μέρους των κ.κ. Χαμδή Χουσεϊν, πρώην βουλευτού Ροδόπης και Χακή Σουλειμάν, αποτελούντων από την αντιπροσωπεία των Πομάκων Θράκης. Οι Πομάκοι εξέθεσαν προς τον τύπο τας απόψεις των και τα δίκαιά των, ζητούντες την ένωσιν των με την Ελλάδα". Η προσπάθεια των Πομάκων δεν τελεσφόρησε διότι είχε προηγηθεί η διανομή της Ευρώπης μεταξύ των τριών μεγάλων δυνάμεων στη Γιάлта, τον Φεβρουάριο του 1944

Στις 10 Φεβρουαρίου 1947 το Συνέδριο του Παρισιού κατέληξε στην υπογραφή της ομώνυμης Συνθήκης μεταξύ νικητών και ηττημένων του Β' παγκοσμίου πόλεμο. Το Συνέδριο είχε αποφασίσει να δοθεί στη Ελλάδα το ποσό των 150.000 δολαρίων, ως πολεμική αποζημίωση ,για τις ζημίες που υπέστη το ελληνικό κράτος κατά την βουλγαρική και ιταλική κατοχή. Το ζήτημα της αναθεώρησης των ελληνοτουρκικών συνόρων είχε κλείσει οριστικά και τερματίστηκαν οι Βουλγαρικές διεκδικήσεις στην περιοχή της δυτικής Θράκης. Η Ελλάδα διατηρούσε το καθεστώς της επιτηρούμενης ζώνης στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης επισήμως μέχρι το 1996. Αυτό είχε ως συνέπεια να διατηρηθεί ο κλειστός χαρακτήρας της περιοχής και η κοινωνικοοικονομική υποβάθμιση των Πομάκων.

Σε επιστολή του προς τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Γεώργιο Παπανδρέου και την υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων Άννα Διαμαντοπούλου, ο *Πολιτιστικός Σύλλογος Πομάκων Ξάνθης*, στις 17 Μαρτίου 2010, ζήτησε την ίδρυση δημόσιων, μη μειονοτικών σχολείων στα πομακοχώρια, ώστε να μην αναγκάζονται οι μαθητές να μαθαίνουν την τουρκική, μια γλώσσα ξένη προς αυτούς. Την επιστολή υπογράφουν ο πρόεδρος του συλλόγου, *Ταχήρ Κόντε*, η γραμματέας *Αλιέ Εφέντη* και ο ταμίας *Χαμδή Εφέντη*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.1 Ποίοι είναι οι Πομάκοι

Οι **Πομάκοι** (βουλγαρικά: *πομαιμι*) είναι μία πληθυσμιακή ομάδα της παραμεθορίου Βουλγαρίας και της Ελλάδας, τα μέλη της οποίας μιλούν την Πομακική γλώσσα, μία διάλεκτο της Βουλγαρικής, και που ασπάζονται τον Μουσουλμανισμό από τον 17ο αιώνα, οπότε εξισλαμίστηκαν³⁵. Η γλώσσα τους όμως όπως θα δούμε διεξοδικότερα παρακάτω έχει αρκετές επιρροές και από την Ελληνική αλλά και Τουρκική γλώσσα .

Οι Πομάκοι όπως αναφέραμε είναι μία μικρή πληθυσμιακή ομάδα που κατοικεί στην βορειοανατολική Ελλάδα. Ο φυσικός χώρος όπου κατοικούσαν παραδοσιακά είναι η οροσειρά της Ροδόπης, κατά μήκος των ελληνοβουλγαρικών συνόρων. Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού (το σύνολο του οποίου υπολογίζεται περί τις 40.000 άτομα) μετανάστευσε είτε στα πεδινά, κυρίως σε αστικά κέντρα είτε στο εξωτερικό, αναζητώντας ευκαιρίες εργασίας και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Σήμερα ο πομακικός πληθυσμός είναι συμπαγής στα ορεινά του νομού Ξάνθης κατά μείζονα λόγο και δευτερευόντως στις αντίστοιχες περιοχές των διπλανών νομών Ροδόπης και Έβρου. Βεβαίως υπάρχουν πολλαπλάσιοι πομακικοί πληθυσμοί και στη Βουλγαρία και στην Τουρκία, όπως και οικονομικοί μετανάστες σε χώρες όπως η Γερμανία ή η Ολλανδία ³⁶.

Η λέξη "Πομάκος" εικάζεται ότι προέρχεται είτε από τα βουλγαρικά помъчен (*βασανισμένος*) ή помагач (*συνεργάτης*), είτε από το ελληνικό Πομάξ (*πότης*) εξαιτίας της παλιάς συνήθειας των Θρακών να πίνουν πολύ, ή από το "ιπομάχοι" (οι Αρχαίοι Θράκες ήταν δεινοί ιππείς πολεμιστές). Άλλη εκδοχή τους θέλει να παίρνουν το όνομα τους από την λέξη απόμαχος .(τους συνδέει με τους απόμαχους στρατιώτες που άφηνε σαν φρουρά των συνόρων ο Μέγας Αλέξανδρος). Οι τούρκοι πιστεύουν πως είναι παραφθορά της λέξης Πατσινά –Πετσενέγοι .Θέλουν να πουν δηλαδή πως οι Πομάκοι είναι απόγονοι των Πετσενεγων και των Κομάνων που επιτίθεντο στο Βυζάντιο.³⁷

---

³⁵ <http://el.wikipedia.org> Πομάκοι

³⁶ Χαμδή Ομέρ .Εισήγηση στο διεθνές συνέδριο μειονοτικών γλωσσών του οργανισμού **Mercator**, Ολλανδία, 23-25 / 11 / 2004.

³⁷ Ζ.Κ.ΜΕΚΟΣ : 2001«Οι Πομάκοι στην Θράκη» σελ 21

Η παλαιότερη γενιά ασχολείται με την καλλιέργεια καπνού, την υλοτομία, την κτηνοτροφία, τις οικοδομές και την κουζίνα. Διατηρεί μέσα από την καθημερινότητα τις παραδοσιακές στολές, τα ήθη και έθιμα των προγόνων της. Η νέα γενιά ακολουθεί τα πολιτισμικά κύματα της εποχής μας με περιστασιακούς μικτούς γάμους, δυνατή εκπαίδευση και έναν τρόπο ζωής προσαρμοσμένο στα ελληνικά, σερβικά, βουλγαρικά ή τούρκικα δεδομένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.2 Γεωγραφική εξάπλωση

Οι Πομάκοι κατοικούν στον ορεινό όγκο της Ροδόπης στη Θράκη, καθώς και στην Ανατολική Ρωμυλία στη Βουλγαρία. Εντοπίζονται περισσότερο στο γεωγραφικό χώρο νότια της Φιλιππούπολης μέχρι βόρεια της Ξάνθης και της Κομοτηνής. Υπολογίζονται συνολικά σε 200.000 άτομα από τα οποία περισσότερα των 100.000 ζουν εντός της Βουλγαρίας. Εξαιτίας της ασυνέπειας και των αντικρουόμενων πολιτικών που εφάρμοσαν οι ελληνικές κυβερνήσεις έναντι των Πομάκων, αλλά και λόγω του αμφιλεγόμενου καθεστώτος τους μετά την ανεξαρτησία της Βουλγαρίας από την οθωμανική κυριαρχία το 1878, υπάρχουν λίγες αξιόπιστες στατιστικές για τον πομακικό πληθυσμό. Επιπλέον, η εκτίμησή του είναι δύσκολη, καθώς στις εθνικές απογραφές δεν καταγράφονται ως ξεχωριστή πληθυσμιακή ομάδα αλλά συνήθως συμπεριλαμβάνονται στο μουσουλμανικό πληθυσμό.

Σχετικά με τον πληθυσμό τους στη Βουλγαρία, παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις σε διαφορετικές εκτιμήσεις που κυμαίνονται μεταξύ 80.000 και 270.000³⁸. Κατά την απογραφή του 1992, περίπου 164.000 Μουσουλμάνοι αναγνώριζαν ως μητρική γλώσσα τα βουλγαρικά, ωστόσο ως προς την εθνική τους ταυτότητα αυτοπροσδιορίζονταν ως Βούλγαροι, Βούλγαροι Μουσουλμάνοι ή Τούρκοι. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, 131.531 Βούλγαροι προσδιορίζονταν ως Μουσουλμάνοι. Ο αριθμός των μουσουλμάνων στην Ελλάδα (Πομάκοι) και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Τόρμπες) εκτιμάται πως είναι 40.000, ενώ στην Αλβανία κυμαίνεται μεταξύ 80.000 και 120.000 (Γκοράνοι και Τόρμπες). Οι Πομάκοι της Τουρκίας θεωρείται πως έχουν αφομοιωθεί πλήρως.

Στην Ελλάδα ο αριθμός των Πομάκων υπολογίζεται με βάση την καταγωγή (μητρική γλώσσα) και όχι τη συνείδηση. Οι στατιστικές που βλέπουν το φως της δημοσιότητας είναι αποτέλεσμα υπολογισμών με βάση τη μητρική γλώσσα, τις κοινότητες (χωριά, οικισμοί) καταγωγής και το συνολικό αριθμό των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης που προκύπτει από την απογραφή. Με τα παραπάνω, ο πληθυσμός των Πομάκων της Δυτικής Θράκης εμφανίζεται 30.000 με 39.000. Η γεωγραφική τους κατανομή είναι:

---

³⁸ <http://el.wikipedia.org> Πομάκοι

Στον Έβρο: 5,6%, στο νομό Ροδόπης: 30,6% και στο νομό Ξάνθης: 63,8% του συνολικού αριθμού.

Στα πομακοχώρια του Έβρου και στην αντίστοιχη περιοχή εντός Βουλγαρίας, υπάρχει μία ξεχωριστή πολιτιστική και θρησκευτική ομάδα Πομάκων, οι Κιζιλμπάσηδες.

Πομακοχώρια ονομάζονται τα χωριά στον ορεινό όγκο της Ροδόπης με Πομακικό πληθυσμό, κατά κύριο λόγο. Στην Ελλάδα, Πομακοχώρια συναντάμε στους νομούς Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου.

Λόγω του ορεινού χαρακτήρα της περιοχής αλλά και των προβλημάτων της μειονοτικής εκπαίδευσης, τα Πομακοχώρια είναι αρκετά απομονωμένα και έχουν διατηρήσει το γραφικό χαρακτήρα τους, την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των σπιτιών και τον ιδιαίτερο πολιτισμό των Πομάκων.

Στην Ξάνθη, ο δήμος Μύκης και οι κοινότητες Κοτύλης, Θερμών και Σατρών αποτελούνται αποκλειστικά από Πομακοχώρια. Πομακοχώρια επίσης βρίσκονται και στην βορειοανατολική περιοχή του δήμου Ξάνθης και στη βόρεια περιοχή της κοινότητας Σελέρου. Αντιπροσωπευτικότερα χωριά είναι ο Κένταυρος, η Γλαύκη, το Ωραίο, η Κοτύλη, οι Σάτρες και οι Θέρμες.

Στη Ροδόπη, οι κοινότητες Οργάνης και Κέχρου αποτελούνται αποκλειστικά από Πομακοχώρια. Πομακοχώρια επίσης βρίσκονται και στη βόρεια περιοχή του δήμου Φιλλύρας, στη βόρεια περιοχή του δήμου Αρριανών, στη βόρεια περιοχή του δήμου Σώστου, στη βόρεια περιοχή του δήμου Ιάσμου, καθώς και στις βορειοανατολικές περιοχές των δήμων Κομοτηνής και Σαπών. Αντιπροσωπευτικότερα χωριά είναι η Οργάνη, ο Κέχρος, η Νέδα, η Χλόη, η Άνω Βυρσίνη και η Δρύμη.

Στον Έβρο, Πομακοχώρια βρίσκονται στο δήμο Ορφέα, στο δημοτικό διαμέρισμα Μικρού Δερείου. Αντιπροσωπευτικότερα χωριά είναι το Μέγα Δέρειο, το Σιδηροχώρι, η Ρούσσα και το Γονικό.

Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί περίπου 160 Πομακοχώρια. Πομακοχώρια υπάρχουν επίσης και στη Βουλγαρία, στις επαρχίες Κάρτζαλι και Σμόλυαν.

Σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων των Πομακοχωρίων είναι η καλλιέργεια και η πρωτοβάθμια επεξεργασία καπνού^[2], και συγκεκριμένα, του αρωματικού **μπασμά**, που είχε κάνει διάσημη την περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης τον 19ο αιώνα, με το όνομα "καπνός Μακεδονίας".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.3 Καταγωγή

Στο σημείο αυτό της έρευνας μας θα προσπαθήσουμε να παραθέσουμε στοιχεία για την καταγωγή των Πομάκων .Με δεδομένη την αμφιλεγόμενη καταγωγή τους, τόσο η Βουλγαρία όσο και η Ελλάδα και η Τουρκία έχουν διεκδικήσει τους Πομάκους, παρουσιάζοντας διαφορετικά ιστορικά στοιχεία προκειμένου να ενισχύσουν τους εθνικούς μύθους προσεταιρισμού τους Εμείς θα προσπαθήσουμε να παραθέσουμε στοιχεία για κάθε μία από αυτές τις υποθέσεις έτσι ώστε να καταλήξουμε σε όσο το δυνατόν καλύτερα αποτελέσματα. Η σημασία της καταγωγής παίζει μείζων ρόλο τόσο γεωπολιτικό όσο και και στρατηγικό για την περιοχή αλλά είναι επιπλέον σημαντικότερη και για την ίδια την μελέτη μας Για την προέλευση των Πομάκων έχουν διατυπωθεί οι παρακάτω θεωρίες:

1. Είναι απόγονοι του Παιονικού φύλου των Αγριάνων.

Η άποψη αυτή είναι η επικρατέστερη μεταξύ των ελλήνων ιστορικών. Στην παλαιά Ξάνθη π.χ. υπάρχει συνοικία που ονομάζεται «Αχριάν μαχαλεση » (γειτονιά των Αχριάντων)και Πομάκοι της περιοχής αυτοαποκαλούνται Αγριάντες .Εξάλλου και στον Έβρο υπάρχει επίσης συνοικισμός «Αχριάν Πουναρή» (πηγή των Αγριάντων)ενώ το χωριό της περιοχής ονομάστηκε «Αγριάνη³⁹»

2. Είναι αρχαίο θρακικό φύλο, το οποίο διαδοχικά εκρωμαΐστηκε, εκσλαβίστηκε και εξισλαμίστηκε.

Από έρευνα της κατανομής των συχνοτήτων των ομάδων αίματος στους Πομάκους και από την διερεύνηση ενδεχόμενης φυλετικής σχέσεως τους με γειτονικούς πληθυσμούς με αιμοληψίες σε 1030 κατοίκους των χωριών Έχινος, Σάτραι, Ωραίον ,Μελίβοια και Κοτύλη προκύπτει ότι οι Σλαβόφωνοι Της Ελλάδος (Πομάκοι)είναι στην συντριπτική πλειονότητα τους Αυτόχθονος πληθυσμός .⁴⁰

3. Είναι εξισλαμισμένοι Βούλγαροι.

---

³⁹ Π Χαδίρογλου .1989 « Οι Έλληνες Πομάκοι και η σχέση τους με την Τουρκία ». σελ 14

⁴⁰ Στο ίδιο σελ 15

Η άποψη αυτή είναι η επικρατέστερη μεταξύ των βούλγαρων ιστορικών. Υποστηρίζεται η άποψη ότι λόγω της Ελληνικής πολιτικής οι Πομάκοι τα τελευταία 50 χρόνια αποκτήσει την Τουρκική συνείδηση ενώ η Βουλγάρικη συνείδηση έχει χαθεί .Στην Βουλγαρία πέρα από κάποια δημοσιεύματα που αντιδρούν λέγοντας πως θεωρούν ανυπόστατη την πολιτική δημιουργίας «πομακικού έθνους »από τη Ελλάδα ,δεν έγινε ποτέ καμία επίσημη δήλωση πάνω στο ζήτημα ⁴¹ .

4. Είναι Τούρκοι που λόγω της γειτνίασης με Σλάβους έμαθαν τη Βουλγάρικη γλώσσα.

Στην Τουρκία η πλειοψηφία των τουρκικών αναφορών πάνω στο θέμα ,εκφράζουν τις ιδιαίτερες τούρκικες θέσεις σύμφωνα με τις οποίες η διάκριση των ομάδων (τούρκων –Πομάκων)είναι μια κατασκευασμένη ανακάλυψη που αποβλέπει σε πολιτικούς σκοπούς .⁴² Η άποψη αυτή είναι η επικρατέστερη μεταξύ των τούρκων ιστορικών. Παρατηρείται όμως ότι οι Τούρκοι των πεδιάδων της Δ Θράκης διαφέρουν αισθητά από τους Πομάκους που είναι στην πλειοψηφία τους Ψηλοί ,ξανθοί ,γαλανομάτηδες ,δολιχοκέφαλοι ,φιλοπρόοδοι και δεν έχουν καθόλου Μογγολικά χαρακτηριστικά και κατοικούν στα ορεινά της Δ Θράκης .Πάντως ο Τούρκος ιστορικός D.Ancioğlu αναγνωρίζει τους Πομάκους ως ξένη προς τους Τούρκους εθνότητα ,ο καθηγητής G.Ergan τονίζει ότι οι Πομάκοι ήταν η τρίτη μεγάλη πληθυσμιακή κοινότητα της χερσονήσου του Αίμου που προσχώρησε στο Ισλάμ .Σλάβους τους θεωρεί και ο K.Kerart ενώ η εγκυκλοπαίδεια της εφημερίδος Milliyet τους γνωρίζει σαν εξισλαμισμένους Βούλγαρους ενώ ο καθηγητής M.Gionliobul χαρακτηρίζει τους Πομάκους σαν Βούλγαρους⁴³ .

Παρατηρείται ότι αναφορικά με την καταγωγή των Πομάκων υπάρχουν διάφορες θεωρίες. Πρέπει να πούμε ότι καμία δεν μπορεί να θεωρηθεί επιστημονικώς στερεή,

---

⁴¹ Θ.Μαλκίδης –N Κόκκας 2006 :Μετασχηματισμοί της συλλογικής ταυτότητας των Πομάκων σελ 168

⁴² Στο ίδιο σελ 168

⁴³ Στο ίδιο σελ 78

καθώς αφενός λείπουν τα απαραίτητα τεκμήρια για την επαρκή υποστήριξή τους κι αφετέρου συνήθως οι εικασίες αποτυπώνουν τα πολιτικά ενδιαφέροντα των εισηγητών τους⁴⁴. Για την έρευνα μας όμως θα πρέπει να παραθέσουμε κάποιες γνώμες κάποιων ειδικών. Χαρακτηριστικά θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι έρευνες των εθνολόγων που ασχολήθηκαν με το θέμα των Πομάκων αν εξαιρέσουμε κάποιες μικρές αποκλείσεις όλες σχεδόν συγκλίνουν στην άποψη ότι οι Πομάκοι είναι απόγονοι των αρχαίων Θρακών. Ο Τσέχος Γκίτλερ (Geitler) που μελέτησε τα δημοτικά τραγούδια των Πομάκων υποστηρίζει πως η λέξη Αχριαν είναι παραφθορά της λέξης Αχριάντας και δέχεται ότι με βάση κάποια στοιχεία της λαογραφίας οι Πομάκοι αποτελούν υπολείμματα διαφόρων Θρακικών φύλων. Ο Κουρτίδης συγγραφέας της ιστορίας της Θράκης καθώς και ο Τραπεζουντιος θεωρούν τους Πομάκους ως απόγονους των αρχαίων Θρακών που εκβουλγαρίστηκαν γλωσσικά. Την ίδια άποψη με τους πιο πάνω έχουν για τους Πομάκους και οι Fligier και Tomaschek. Ο ιστορικός K. Beloch υποστηρίζει ότι είναι απόγονοι των Παιόνων ενώ ο Κ. Αμάντος υποστηρίζει ότι πρόκειται για πληθυσμιακό κράμα από Έλληνες, Τούρκους και Σλάβους⁴⁵

---

⁴⁴ Χαμδή Ομέρ. Εισήγηση στο διεθνές συνέδριο μειονοτικών γλωσσών του οργανισμού **Mercator**, Ολλανδία, 23-25 / 11 / 2004.

⁴⁵ ΤΕΔΚ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ «Μουσουλμανική μειονότητα και Εθνική Συνείδηση» 1995 σελ 42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.4 Γλώσσα

Το βασικό στοιχείο που διαφοροποιεί τους Πομάκους από τις δύο άλλες ομάδες της μειονότητας (τουρκόφωνους και Ρομά) είναι η γλώσσα τους. Πιο συγκεκριμένα, μιλούν ένα παλαιοσλαβονικό ιδίωμα που έχει αρκετές ομοιότητες με τις άλλες νοτιοσλαβικές γλώσσες. Η γλώσσα αυτή δεν υπήρχε σε γραπτή μορφή μέχρι το 1995 και εξακολουθεί και σήμερα να μεταδίδεται μόνον προφορικά. Η πομάκινη γλώσσα παρότι θεωρείται μια διάλεκτος της Βουλγαρικής από αρκετούς είναι μέλος της ευρύτερης οικογένειας σλαβικών γλωσσών της νότιας Βαλκανικής χερσονήσου και περιέχει, όπως είναι ευνόητο, πλήθος τουρκικών και ελληνικών λέξεων. Επίσης είναι χαρακτηριστικό ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των τοπικών ιδιωμάτων, συχνά από το ένα χωριό μέχρι το διπλανό η τοπική διάλεκτος διαφοροποιείται συνεχώς. Η μορφολογία του εδάφους που απέτρεπε την εύκολη επικοινωνία είναι μία προφανής εξήγηση αυτής της ποικιλομορφίας η οποία πάντα αποτελούσε ένα σημαντικό εμπόδιο στην καταγραφή και κωδικοποίηση της πομάκινης γλώσσας.⁴⁶

Η γλώσσα των Πομάκων δεν έχει γράψει ποτέ, στερείται δηλαδή γραπτών μνημείων. Υπολογίζεται ότι περιέχει βουλγάρικες λέξεις σε ποσοστό 50% ένα ποσοστό 15% τουρκικών λέξεων και το υπόλοιπο αποτελείται από Ελληνικές λέξεις⁴⁷ που δηλώνουν συνήθως ρήματα. Οι πολλές αρχαιοπρεπείς ελληνικές και κάπως παραμορφωμένες λέξεις στην χωρίς φιλολογική βάση γλώσσα αυτή ενισχύουν ακόμη περισσότερο την συγγένεια των Πομάκων με το Ελληνικό στοιχείο. Για παράδειγμα θα παραθέσουμε μερικές για να μπορέσουμε να κάνουμε και την ανάλογη σύγκριση.

Αργαζβαμ –εργάζομαι   αρνησβαμ – αρνούμαι

Βιασαμ –βιάζομαι   δεξαμ-δέχομαι

Ζηλιωσβαμ-ζηλεύω   λειψουβαμ –λείπω

Αργκατ-εργάτης   βλαστηρ-βλαστάρι⁴⁸

Χαρακτηριστικό και της Ελληνικής επιρροής της γλώσσας αλλά και του

⁴⁶ Χαμδή Ομέρ .Εισήγηση στο διεθνές συνέδριο μειονοτικών γλωσσών του οργανισμού **Mercator**, Ολλανδία, 23-25 / 11 / 2004

⁴⁷ Π Χιδίρογλου 1989 «Οι Έλληνες Πομάκοι και η σχέση τους με την Τουρκία» . σελ 20

⁴⁸ Στο ίδιο σελ 23

χριστιανισμού (όπως είδαμε οι Πομάκοι ήταν πρώτα χριστιανικός λαός)αποτελεί και το όνομα ilias (Ηλίας) που έχουν κάποιοι Πομάκοι ακόμη και σήμερα ειδικά στα χωριά Εχίνος και Κοτυλη.

Στις πρόσφατες εκδόσεις που αφορούν την πομακική γλώσσα γίνεται συνήθως παράλληλη χρήση του ελληνικού και του λατινικού αλφαβήτου, με την πρόσθεση ορισμένων συμβόλων για την ορθότερη απόδοση ορισμένων φθόγγων. Τα πρώτα βήματα καταγραφής της πομακικής έγιναν πριν από 40 χρόνια. Ήταν τότε που ο Πέτρος Θεοχαρίδης, δάσκαλος στον Εχίνο, άρχισε να καταγράφει συστηματικά τον παραδοσιακό πολιτισμό των κατοίκων της οροσειράς της Ροδόπης. Το βιβλίο του «Πομάκοι, οι μουσουλμάνοι της Ροδόπης» εκδόθηκε το 1995. Σχεδόν παράλληλα κυκλοφόρησε το Πομακο-Ελληνικό Λεξικό του Ριτβάν Καραχότζα και λίγο μετά η Γραμματική και το Συντακτικό της Πομακικής. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η πρωτοβουλία του Πολιτιστικού Αναπτυξιακού Κέντρου Θράκης (ΠΑΚΕΘΡΑ),στο οποίο θα αναφερθούμε και παρακάτω στην έρευνα μας ,να προχωρήσει το 2003 στη διοργάνωση μαθημάτων πομακικής γλώσσας και στην έκδοση σχετικών εγχειριδίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Το Πομακικό Πρόβλημα

Για να κατανοήσουμε καλύτερα το θέμα των Πομάκων θα πρέπει να το προσεγγίσουμε σαν ένα θέμα και πρόβλημα που έχει καθαρά ρίζες στην ελληνική ιστορία αλλά και στην Ελληνική εσωτερική αλλά και εξωτερική πολιτική .

Γεννιέται εξαρχής το εύλογο ερώτημα σε κάποιον που δεν έχει καμία γνώση γύρω από το θέμα γιατί το συγκεκριμένο θέμα να αποτελεί ένα «πρόβλημα» εφόσον το μειονοτικό ζήτημα έχει τυπικά λήξη και λυθεί από την ανταλλαγή των πληθυσμών την δεκαετία του 1920 ⁴⁹.Εδώ θα πρέπει να εστιάσουμε στην ιστορία και τις πολιτικές αποφάσεις που πήρε η χώρα μας γύρω από το θέμα αλλά και να προσεγγίσουμε σφαιρικά την έννοια της μειονότητας .

Καταρχήν θα πρέπει να διαχωρίσουμε και να ξεκαθαρίσουμε πως αναφερόμαστε σε Έλληνες –Ευρωπαίους πολίτες με όλα τα δικαιώματα τους, που ζουν και αναπτύσσονται στην Ελληνική επικράτεια κάτω από τους Ελληνικούς νόμους και το Ευρωπαϊκό δίκαιο .Επιπλέον οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται στην μέση μίας αντιπαράθεσης Γεωπολιτικής που κρατάει για πολλά χρόνια στην συγκεκριμένη περιοχή ανάμεσα στις 3 γειτονικές χώρες (Ελλάδα ,Βουλγαρία Τουρκία)

Όπως είδαμε και παραπάνω ναι μεν η Θράκη φιλοξενεί την μεγαλύτερη μουσουλμανική μειονότητα αλλά αυτή δεν είναι μια και δεν ανήκουν όλοι στην ίδια εθνότητα πράγμα που στην θεωρία το αποδέχονται άπαντες .

Εδώ είναι λοιπόν που εντοπίζεται το σοβαρότερο πρόβλημα στο θέμα αυτό των μειονοτήτων .Το πρόβλημα σύμφωνα με την έρευνα μας έγκειται στην θέληση και την προσπάθεια επιβολής μίας και μόνης μουσουλμανικής εθνότητας με ότι και αν συνεπάγεται αυτό .Η προσπάθεια δηλαδή να εκτουρκιστούν και να αφομοιωθούν οι Πομάκοι από την τουρκική εθνότητα και μειονότητα στην Θράκη .

Στο σημείο αυτό και για τη αποφυγή παρερμηνειών θα παραθέσουμε αρκετά στοιχεία που έχουν προκύψει από την παρούσα μελέτη που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη και μας δίνουν μια άλλη εικόνα που αρκετοί δεν την γνωρίζουν .

Σίγουρα το ζήτημα της έλλειψης αυτοσυνείδησης για τους Πομάκους είναι τόσο κοινωνικό όσο και πολιτικό .Ας ξεκινήσουμε από τη κοινωνική πλευρά του θέματος και ας αναλύσουμε την κοινωνική θέση της εθνότητας αυτής . Οι Πομάκοι , ως ορεσίβιος λαός που ζουν στα απομονωμένα χωριά της Θράκης και όντας και μέλη μιας παραδοσιακής κοινότητας που εκ των πραγμάτων δεν παρακολουθεί(δεν

⁴⁹ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ

μπορούσε άλλωστε) κατά πόδας τις εξελίξεις της ευρύτερης κοινωνίας, για πολλά χρόνια είχε ταυτιστεί με την κοινωνική καθυστέρηση και την οικονομική στενότητα. Τόσο στην πλειονοτική χριστιανική κοινωνία, όσο και στην τουρκόφωνη μουσουλμανική – που κατοικεί στον εύφορο κάμπο της περιοχής ή αποτελεί την αστική τάξη .Για πολλά χρόνια το όνομα «Πομάκος» χρησιμοποιείτο με τρόπο χλευαστικό ή και περίπου ως βρισιά. Φυσικό επακόλουθο είναι και ήταν αυτοί οι άνθρωποι να αισθάνονται κοινωνικά παρείσακτοι και να ντρέπονται και για την καταγωγή τους αλλά και για την γλώσσα τους . Η γλώσσα αυτή, τόσο διαφορετική από τις άλλες που χρησιμοποιούνταν δημοσίως κι επισήμως(Ελληνικά η Τούρκικα στην περιοχή), ήταν απόδειξη πως αποτελούσαν κάτι άλλο, ένα τμήμα του πληθυσμού κοινωνικά καθυστερημένο, οικονομικά υποδεέστερο και πολιτικά ανύπαρκτο. Η ταύτιση και με την χριστιανική πλειονότητα αλλά και με τον τουρκόφωνο πληθυσμό που κυριαρχούσε στον χώρο της μουσουλμανικής μειονότητας ήταν σχεδόν αδύνατη για πολλούς λόγους . Επιπλέον ήταν κι αυτή η ομοιότητα της πομάκινης γλώσσας με την βουλγαρική και τις άλλες σλαβικές γλώσσες, οι οποίες ήταν, για τις παρελθούσες δεκαετίες, ύποπτες και αντιμετωπιζόνταν με φοβία κυρίως στην βόρεια Ελλάδα.

Άρα καταλαβαίνουμε πως για να αισθάνονται κοινωνικά ανεχτή οι άνθρωποι αυτοί θα έπρεπε η να απαρνηθούν την αυτοσυνείδηση τους σαν εθνότητα ή να παραμείνουν απομονωμένοι στα στενά πλαίσια των χωριών τους .

Επίσης με τη διαχρονικά επιθετική πολιτική της Τουρκίας και με δεδομένη την αδυναμία των λοιπών Βαλκανικών κρατών να ανασχέσουν την Τουρκική επικυριαρχία, ⁵⁰λόγω οικονομικών κυρίως προβλημάτων , η γείτονα επιχειρεί στη μεταψυχροπολεμική εποχή να προσεταιριστεί τη μοναδική χώρα, που απειλεί τον ηγεμονικό της ρόλο στη ευρύτερη περιοχή. Η διαχρονικά στρατοκρατούμενη ηγεσία της Τουρκίας επιχειρεί να υλοποιήσει τα Κεμαλικά οράματα, τον Κεμαλικό σωβινισμό, αναζητώντας στην Ελληνο-Τουρκική διαμάχη αυτό που στη θεωρία επίλυσης συγκρούσεων ονομάζεται “η κατάλληλη / ώριμη στιγμή” (the ripe moment), προκειμένου, κορυφώνοντας τις πιέσεις προς την Ελληνική πλευρά, να “αδράξει την ευκαιρία” (“seizing the initiative”) και διευθετήσει τις “διαφορές” με την Ελλάδα. Η προαναφερθείσα “ώριμη στιγμή” ενεφανίσθη με τη Σύνοδο του Ελσίνκι, όπου η

---

50 Γ.ΒΟΣΚΟΠΥΛΟΣ ΑΡΘΡΟ «ΑΜΥΝΑ, ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ & ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ »ΑΝΤΙΒΑΡΟ

Ελληνική διπλωματία, υπό το βάρος της επερχόμενης θεσμικής μεταρρύθμισης της ΕΕ και της κατάργησης του δικαιώματος αρνησηκυρίας, αλλά και την επικείμενη αίτηση για συμμετοχή στην ΟΝΕ, υιοθέτησε τη πολιτική των εταίρων της όσον αφορά την ανακήρυξη της Άγκυρας σε υποψήφια προς ένταξη χώρα.

Παρά την υπαρκτή, θετική, αλλά ωστόσο άνευ στρατηγικής σημασίας, διπλωματία των πολιτών, οι Ελληνοτουρκικές ασυμβατότητες παραμένουν, όπως παραμένει και ο τουρκικός μεγαλοϊδεατισμός και αλαζονεία που εκφράζεται ακόμα και έναντι των Δυτικοευρωπαίων εταίρων, καθώς η Άγκυρα εκτιμά ότι η Ευρώπη χρειάζεται την Τουρκία και όχι το αντίστροφο. Υπό αυτό το πρίσμα του τουρκικού “αυτοκρατορικού συνδρόμου” ο Ελληνικός αμυντικός σχεδιασμός επιβάλλεται να οικοδομείται με βάση τους διαχρονικούς στόχους της Τουρκικής αναθεωρητικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία χρησιμοποιεί τους Μουσουλμανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων ως μέσο άσκησης πίεσης των όμορων χωρών και έκφραση πολιτικής ισχύος. Στη περίπτωση του Κυπριακού και σύμφωνα με τον J. Landau, *“η Άγκυρα χρησιμοποίησε το τουρκοκυπριακό στοιχείο σαν **στρατηγική μειονότητα** για την προώθηση των επεκτατικών της βλέψεων στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Το ίδιο μοντέλο επιδιώκει να εφαρμόσει μακροπρόθεσμα και στο χώρο της Δυτικής Θράκης, όπου ήδη έχουν ενεργοποιηθεί πάμπολλες παντουρκιστικές οργανώσεις. Εκμεταλλευόμενοι το φιλελεύθερο πολιτικό και κοινωνικό κλίμα που επικρατεί στην Ελλάδα, οι Τούρκοι προσπαθούν να χαλκεύσουν τον τουρκισμό στο εθνολογικά ανομοιογενές μουσουλμανικό στοιχείο της περιοχής”*. Επιπλέον *“η Άγκυρα αποσκοπεί στη διαμόρφωση τουρκικής εθνικής συνείδησης, όχι μόνο σε μη τουρκογενείς μουσουλμανικούς πληθυσμούς της Τουρκίας, αλλά ακόμη και σε μουσουλμάνους της Ελλάδας και της Βουλγαρίας”*. Η διαχρονικότητα και σταθερότητα των πολιτικών επιδιώξεων της γείτονος είναι άξιες θαυμασμού. Ωστόσο τα πολιτικοστρατιωτικο-διπλωματικά “όπλα” που διαθέτει η γείτονα είναι γνωστά στους χαράσσοντες την ελληνική αμυντική πολιτική. Άξονας της Τουρκικής πολιτικής είναι η στρατιωτική ισχύς και η απειλή πολέμου (το *casus belli* ισχύει και στη μετά-Ελσίνκι εποχή), γεγονός που καθιστά τον πόλεμο ή την απειλή πολέμου “συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα”.

Το πρόβλημα όμως θα πρέπει να εντοπιστεί κυρίως στις πολιτικές αποφάσεις και σε γεωπολιτικά παιχνίδια στην περιοχή .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.1 ΤΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η ελληνική πολιτική είχε εξ αρχής τις επιφυλάξεις της για το θέμα των Πομάκων . Φοβόταν μία ανάπτυξη φιλοβουλγαρικών αισθημάτων στο εσωτερικό της πομάκινης κοινωνίας, όχι μόνο για την δική της ακεραιότητα αλλά και για τη σημασία που θα είχε σε σχέση με τις ευρύτερες ισορροπίες και συμμαχίες στην περιοχή. Ας μην ξεχνάμε πως ο λαός αυτός μιλάει μια γλώσσα παρόμοια με τους Βούλγαρους και έχει την ίδια Θρησκεία με τους Τούρκους .Επίσης οι Κομιτατζήδες και ο Μακεδονικός αγώνας είχαν αφήσει έντονα και όχι αδικώς αντί Βουλγαρικά συναισθήματα σε όλη την Βόρεια Ελλάδα κυρίως .

Άλλωστε μια ματιά στον χάρτη της περιοχής πείθει και τον πλέον αδαή περί τα γεωπολιτικά ότι οι βουλγαρικές βλέψεις στην περιοχή που της εξασφαλίζει έξοδο στο Αιγαίο πέλαγος δεν ήταν παροδικές (κάτι που επαληθεύθηκε απόλυτα το 1941, όταν μαζί με τα ναζιστικά κατοχικά στρατεύματα μπήκαν στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν στη Θράκη και βουλγαρικές δυνάμεις και έποικοι).Επιπλέον δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι δύο χώρες μετά τον εμφύλιο στην χώρα μας 1946 ανήκαν σε δύο αντίπαλα στρατόπεδα με νωπές τις αναμνήσεις αρκετών μαχών και μεγάλων απωλειών εκατέρωθεν το πρώτο μισό του περασμένου αιώνα .(η Ελλάδα σαν μέλος της συμμαχίας του ΝΑΤΟ ενώ αντίθετα η Βουλγαρία του συμφώνου της Βαρσοβίας) Ήταν λοιπόν «λογικό» να προσπαθήσει να εξαλείψει το ιδίωμα του ορεσίβιου πληθυσμού της που έμοιαζε τόσο με τη γλώσσα του εχθρού. Φυσικά ας μην ξεχνάμε ότι αρκετοί Πομάκοι έχουν και ακόμη συγγενείς εντός των Βουλγαρικών συνόρων είναι επομένως λογικό σε ένα σημείο για την χώρα μας να μην θέλει άτομα με φιλοβουλγαρικά αισθήματα τόσο κοντά στα σύνορα της .

Το θέμα βέβαια έχει κλείσει σχεδόν οριστικά από τότε που η Βουλγαρία βγήκε από το κομμουνιστικό μπλοκ και εντάχθηκε και στην ΕΕ αποκαθιστώντας καλές και φιλικές σχέσεις με την γείτονα Ελλάδα .Ακόμη και από στρατιωτική άποψη η Βουλγαρία έχει πάψει να αποτελεί σημαντικό εν δυνάμει εχθρό και υπάρχει μια ανασυγκρότηση των στρατιωτικών δυνάμεων προς τα ανατολικά και όχι προς τα βόρεια της Θράκης .Άλλωστε και οι ίδιοι οι Πομάκοι δεν έχουν καμία Βουλγαρική συνείδηση και αρκετές φορές όπως είδαμε και στην ιστορία είχαν ταχθεί ανοιχτά προς την ένωση τους με την Ελλάδα και όχι με την Βουλγαρία πράγμα που ιστορικά η χώρα μας ποτέ δεν αναγνώρισε αλλά πάνω από όλα δεν εκμεταλλεύθηκε .

Τέλος μία λεπτομέρεια που αξίζει να αναφερθεί είναι πως οι Πομάκοι σε πολλές περιπτώσεις βοήθησαν τους τούρκους εναντίων των Βουλγάρων από κει κατά κάποιους προέρχεται και η ονομασία τους Πομάκος –Βοηθός .Κατά την επανάσταση του 1876 τότε που οι Βούλγαροι ξεσηκώθηκαν εναντίων των Τούρκων κατατάχθηκαν και οι Πομάκοι με τους Τούρκους διότι λόγω θρησκείας ένιωθαν «συγγενείς»⁵¹

---

⁵¹ Β Ραφαηλίδης 1994 « Οι λαοί των Βαλκανίων» σελ 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.2 ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η Τουρκία χρησιμοποιεί τον όρο Δ. Θράκη με το φορτισμένο περιεχόμενο το οποίο λειτούργησε ως προσμονή ότι το μικρότερο τμήμα της Θράκης όπου διαβιεί «μια υπό Ελληνική κατοχή » «τούρκικη μειονότητα » σύντομα θα απελευθερωθεί από την μητέρα πατρίδα .

Επίσης ο όρος Δυτική Θράκη και γεωγραφικά εξεταζόμενος αποδεικνύεται εσφαλμένος ,διότι το σύνολο της Θράκης η ελληνική Θράκη καταλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα αυτής και όχι το δυτικό . Για τους Βούλγαρους η ελληνική Θράκη είναι νότια ενώ δυτική για τους Τούρκους ⁵².

Θα λέγαμε πως η τακτική και η πολιτική της Τουρκίας γύρω από το θέμα των μειονοτήτων στην χώρα μας είναι πάγια .Ο ίδιος ο κ. Νταβούτογλου στο περίφημο βιβλίο του «Το στρατηγικό βάθος» έχει θέσει ως έναν από τους βασικούς στόχους της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στα Βαλκάνια τη δημιουργία ενός διεθνούς νομικού πλαισίου, που θα θέσει υπό την προστασία του τις εθνικές μειονότητες της περιοχής. «Στο νομικό αυτό πλαίσιο η Τουρκία πρέπει να επιδιώκει την εξασφάλιση εγγυήσεων που θα της παρέχουν το δικαίωμα παρέμβασης στα ζητήματα που αφορούν τις μουσουλμανικές μειονότητες των Βαλκανίων»⁵³ γράφει χαρακτηριστικά, θέτοντας ως στόχο τη συγκρότηση μακροπρόθεσμα ενός πόλου επιρροής (πολιτικής και θρησκευτικής) στην ευρύτερη περιοχή. Επιπλέον ας μην ξεχνάμε και τον παλαιότερο πρωθυπουργό της Τουρκίας Τουρκούτ Οζάλ ,που ενώ ήταν εν ενεργεία ,αποφάσισε να γράψει βιβλίο στο οποίο ούτε λίγο ούτε πολύ ισχυρίζεται ότι οι Τούρκοι είναι απόγονοι των λαών της Ανατολίας βλέπε Ίωνες, Θράκες κτλ οι οποίοι φυσικά δεν ήταν Έλληνες άλλα Ανατολίτες οι οποίοι μεταλαμπαδευσαν έναν ξεχωριστό πολιτισμό από τον Ελληνικό στους Τούρκους(το όραμα των Τούρκων από την Αδριατική ως το Σινικό τείχος) .

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή και ας ξεκινήσουμε από τον περασμένο αιώνα .Όπως είναι γνωστό μετά την τραγωδία της Μικρασιατικής καταστροφής ακολούθησε η ανταλλαγή πληθυσμών στο επίκεντρο της οποίας βρέθηκαν μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες εκατέρωθεν .Από την μία έχουμε δηλαδή την νικημένη Ελλάδα

---

⁵² Θ.Μαλκίδης –Ν Κόκκας 2006 : «Μετασχηματισμοί της συλλογικής ταυτότητας των Πομάκων» σελ77-78

⁵³ Αχμέτ Νταβούντογλου. 2010 «Το στρατηγικό Βάθος .Η διεθνής θέση της Τουρκίας» σελ 478

με την Θρακική μειονότητα ενώ από την άλλη έχουμε τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και έχει μεγάλη σημασία αυτή η φανταστική ζυγαριά που ισορροπεί σε αυτά τα δυο σημεία .Όπως γνωρίζουμε οι Έλληνες της Πόλης εκδιώχθηκαν τελικά την δεκαετία του 50'και 60' με βάνανσο τρόπο ενώ αντίθετος η Ελληνική πλευρά υποχωρούσε σε κάθε απαίτηση της μειονότητας αλλά και της Τουρκίας .

Ας πάρουμε όμως τα πράματα από την αρχή .Το βασικό μέλημα μίας κοινωνίας είναι η εκπαίδευση και η διαπαιδαγώγηση των νέων και των παιδιών της .Στην Θράκη το 1925 λειτουργούσαν 101 μουσουλμανικά σχολεία κάτι σαν τα σημερινά δημοτικά .Οι 3819 μαθητές των σχολείων αυτών έπαιρναν δωρεάν Βιβλία από την Τουρκική Κυβέρνηση .⁵⁴ Ακόμη η μουσουλμανική μειονότητα είχε πλήρη ελευθερία να επιλέγει και να διορίζει τους δασκάλους της .Επιπλέον όλα τα μαθήματα διδάσκονταν στην τουρκική γλώσσα όπως γραφόταν οι έλεγχοι και τα σχολικά μητρώα .Τέλος όπου ο διορισμός ελληνοδιδασκάλων απεδείχθη αδύνατος ζητήθηκε από τους μουσουλμάνους δασκάλους να διδάξουν ελληνικά με φαιδρά αποτελέσματα ⁵⁵

Η Τουρκία, έχοντας ως στόχο να ομογενοποιήσει την μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και την μετατροπή της από θρησκευτική σε εθνική, τουρκική μειονότητα, εξασφάλισε μέσα από διμερείς συμφωνίες και μορφωτικά πρωτόκολλα (του 1951 και του 1968) ότι στο εσωτερικό της μειονοτικής κοινωνίας η εκπαίδευση θα παρέχεται – πέραν της ελληνικής γλώσσας – μονάχα στην τουρκική. Μάλιστα ένας αριθμός Τούρκων δασκάλων καλούνταν, σε αμοιβαιότητα με τα όσα καθιερώθηκαν για την ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, να διδάξουν σε όλους τους γηγενείς μουσουλμάνους τουρκικά και μόνον. Η ανυπαρξία γραπτής και κωδικοποιημένης μορφής της πομάκινης γλώσσας διευκόλυνε απλά την κατάσταση . Όλοι οι μουσουλμάνοι της περιοχής, για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, είναι υποχρεωμένοι να τουρκοφωνήσουν .

Από το παραπάνω παράδειγμα καταλαβαίνουμε πως οι νέοι Πομάκοι θα μάθαιναν αποκλειστικά τούρκικα, ελάχιστα Ελληνικά και κάποια αραβικά(η διδασκαλεία και η απαγγελία του κορανίου είθισται να γίνεται και στα αραβικά) .Σε συνομιλίες με Πομάκους σπουδαστές του ΤΕΙ Κοζάνης μαθαίνουμε με έκπληξη πως ακόμη η κατάσταση αυτή δεν έχει αλλάξει σχεδόν καθόλου . Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και μια άλλη αναφορά ενός δασκάλου πομακικής καταγωγής που σε μια

---

⁵⁴ Λένα Διβάνη .1999 «Ελλάδα και Μειονότητες εκδ Καστανιώτης» σελ 175

⁵⁵ Στο ίδιο σελ 176

επίσκεψη του Πρέσβη της Τουρκίας στην Ελλάδα ενώ δίδασκε την Πομακική στα παιδιά είχαν την εξής στιχομυθία

-Χότζα τα γράμματα που διδάσκεις είναι περασμένης μόδας

-Με αυτά τα γράμματα θα μας κρίνει ο θεός

-Αυτά τα γράμματα δεν μας δίνουν ψωμί ⁵⁶

Δεν είναι λίγες οι φορές που Πομάκοι έχουν καταγγείλει εσκεμμένη προσπάθεια από τους δασκάλους να μην ομιλείται η Πομακική από τους μαθητές στα σχολεία . Το τουρκικό προξενείο στην Κομοτηνή δέχεται τα πιο πολλά πυρρά για τον λόγο αυτό .

Όμως δεν είναι μόνο αυτό οι ίδιοι οι τουρκόφωνοι πιστεύουν ότι οι Πομάκοι είναι τούρκοι και στην συνείδηση και στην καταγωγή ή τουλάχιστον έτσι τους συμφέρει και έτσι τους ορμήνεψαν να λένε .Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνέντευξη του Οζάν Αχμέτογλου(πρόεδρος της Τουρκικής Ένωσης Ξάνθης με σπουδές στην Άγκυρα) ο οποίος λέει «πιστεύω ακράδαντα ότι οι Πομάκοι είναι Τούρκοι .Το 99% όσων ζουν στην Θράκη έχουν Τουρκική συνείδηση»και ολοκληρώνει ακόμη πιο θεαματικά λέγοντας «Πιστεύω πως κάποια στιγμή στο μέλλον (η Ελλάδα)θα αποδεχτεί τον αυτοπροσδιορισμό “Τούρκος και θα κλείσει αυτό το θέμα »⁵⁷

---

⁵⁶ΤΕΔΚ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ 1995 «Μουσουλμανική μειονότητα και Εθνική συνείδηση» ΣΕΛ 177

⁵⁷ Ε.Μοσχιδάκη Π.Λουλακάκη 2010: «Θράκη τόσο κοντά τόσο μακριά» σελ 50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.3 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Το 1954 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος «Περί τουρκικής μειονότητας Θράκης», με τον οποίο η ελληνική διοίκηση επέβαλε την ονομασία «τουρκικός», καταργώντας την ονομασία «μουσουλμανικός» που αναγνωρίζει η Συνθήκη της Λωζάνης. Με το Μορφωτικό Πρωτόκολλο του 1951 εισήχθη στα μειονοτικά σχολεία και άρχισε να ακολουθείται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του τουρκικού υπουργείου Παιδείας (όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω). Επίσης αυξήθηκε ο αριθμός των μετακλητών δασκάλων από την Τουρκία, γεγονός που αποτέλεσε την αφετηρία για τον εκτουρκισμό των Πομάκων. Για χάρη της συνοχής του ΝΑΤΟ και του καλού κλίματος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, οι ελληνικές κυβερνήσεις παρέβλεπαν παράτυπες κινήσεις του τουρκικού προξενείου, ενώ ενώπιον του κινδύνου του βουλγαρικού κομμουνισμού οι Πομάκοι αφέθηκαν ουσιαστικά στα χέρια της τουρκικής προπαγάνδας⁵⁸.

Ο πλήρης εκτουρκισμός της μειονοτικής εκπαίδευσης συντελέστηκε με το Μορφωτικό Πρωτόκολλο του 1968. Σήμερα, 55 χρόνια μετά το ψυχοπολεμικό διάταγμα, που αντικαθιστούσε τον όρο «μουσουλμανικός» με τον όρο «τουρκικός», η ελληνική πολιτική απέναντι στους Πομάκους ουσιαστικά δεν έχει αλλάξει. Μέσα από τη μειονοτική εκπαίδευση οι Πομάκοι μαθητές γκετοποιούνται και αναγκάζονται να διδάσκονται -πλην της ελληνικής- την τουρκική γλώσσα, ενώ η μητρική τους γλώσσα αγνοείται παντελώς (κατά παράβαση της Συνθήκης της Λωζάνης). Αυτή η θεσμοθετημένη τριγλωσσία ισοδυναμεί με παραποίηση της ταυτότητας των Πομάκων, που γίνεται μέσα από το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας. Η μόνη λύση στο πρόβλημα αυτό δεν μπορεί παρά να είναι η κατάργηση των μειονοτικών σχολείων που καταδικάζουν τους Πομάκους μαθητές στην αμάθεια και η παροχή σε όλους τους μουσουλμάνους ισότιμης με όλους τους Έλληνες πολίτες εκπαίδευσης καθώς και διδασκαλίας (πλην του βασικού προγράμματος) των μητρικών γλωσσών της μειονότητας (τουρκικής - πομακικής - ρομά).

Τέλος ας μην ξεχνάμε και ότι ιστορικά από το 1930 ο γενικός διευθυντής Θράκης θα διατάξει την απομάκρυνση των αντικεμαλικών τούρκων με προθεσμία το

---

⁵⁸ Άρθρο του Ν.Θ.Κόκκα στην Καθημερινή ΠΟΜΑΚΟΧΩΡΙΑ ΘΡΑΚΗΣ 10-05-11
http://trans.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_taxgreece_1_01/10/2009_300162

Φεβρουάριο του ίδιου έτους ⁵⁹.Οι κεμαλιστές άρχισαν από τότε να υπερισχύουν στο χώρο των μειονοτήτων και η τουρκική πολιτική πέτυχε να εδραιώσει την παρουσία της στην περιοχή και να δημιουργήσει μια νέα κατάσταση για τους Πομάκους ⁶⁰Μέσω της κεμαλικής ιδεολογίας και της διείσδυσης της ,της τούρκικης γλώσσας και εκπαίδευσης και της παράλληλης μείωσης του κύρους των θρησκευτικών λειτουργιών διοχετεύτηκε η τούρκικη εθνικιστική ιδεολογία στην ελληνική Θράκη .

---

⁵⁹ Θ.Μαλκίδης –Ν Κόκκας 2006 :Μετασχηματισμοί της συλλογικής ταυτότητας των Πομάκων σελ85

⁶⁰ Στο ίδιο σελ 85-86

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παραπάνω εργασία παραθέσαμε διάφορες πτυχές γύρω από το μειονοτικό θέμα των Πομάκων στα πλαίσια μίας γενικότερης αντίληψης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, της μειονότητας – ταυτότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το θέμα σίγουρα είναι λεπτό και περίπλοκο και οι τυχόν παρερμηνείες του αναπόφευκτες. Προσπαθήσαμε να αναδείξουμε ένα θέμα που αποτελεί ίσως ταμπού για την Ελληνική κοινωνία που όμως παραμένει ημιμαθείς γύρω από αυτό και πολλές φορές θα λέγαμε απαθείς.

Καταρχήν θα πρέπει να σχολιάσουμε το ερωτηματολόγιο και τις απαντήσεις του που πήραμε για χάρη της παραπάνω έρευνας. Το ερωτηματολόγιο μας απαντήθηκε από νέους οι οποίοι φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Μακεδονία κυρίως και την Θράκη σε λιγότερο ποσοστό. Αναλυτικά οι απαντήσεις και τα ακριβή ποσοστά δίνονται στο παράρτημα παρακάτω. Θα πρέπει όμως να ξεχωρίσουμε κάποιες απαντήσεις οι οποίες θα τεκμηριώσουν και θα δώσουν μια άλλη διάσταση στα παρακάτω συμπεράσματα και προτάσεις – παρατηρήσεις.

Οι νέοι που γνώριζαν τι είναι οι Πομάκοι είναι το 57,4% του δείγματος ενώ η καταγωγή τους συγγείι τους νέους μας οι οποίοι σε ποσοστό 52,0% πιστεύουν ότι είναι Τούρκοι σε ποσοστό 35,6% Έλληνες και Βούλγαροι σε 12,4%. Η θρησκεία τους είναι πιο γνωστή στους νέους οι οποίοι με ποσοστό 75,7% αναγνωρίζουν την Μουσουλμανική θρησκεία στους Πομάκους. Η γλώσσα τους είναι επίσης συγκεχυμένη αφού 22,3% πιστεύουν ότι ομιλούν Ελληνικά, 13,9% Βουλγάρικα, 32,7% Τούρκικα και 31,2% Πομάκικα.

Ακολούθως θα πρέπει να σχολιάσουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων απάντα πως η Ελληνική πολιτική δεν είναι σωστή απέναντι στις μειονότητες και ότι η Ελλάδα θα κάνει υποχωρήσεις σε εθνικά θέματα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Επίσης οι περισσότεροι νέοι νομίζουν ότι η Τουρκία παρεμβαίνει σε θέματα των μειονοτήτων στην Θράκη (πολύ: 38,6%). Σε ποσοστό 37,1% (το μεγαλύτερο) πιστεύουν ότι οι μειονότητες στην Ελλάδα κρατιούνται «ΛΙΓΟ» σε απομόνωση ενώ πιστεύεται ότι οι μειονότητες σε καιρό πολέμου θα αποτελούν απειλή για την Ελλάδα.

«ΑΡΚΕΤΑ» σε ποσοστό 29.7 % (το μεγαλύτερο)Επιπλέον πιστεύουν ότι κόμματα για ψηφοθηρικούς λόγους εκμεταλλεύονται τις μειονότητες «ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ»με ποσοστό 46,0%(μεγαλύτερο)Πιστεύεται ακόμη πως η Τουρκία αντιμετωπίζει την Ελληνική μειονότητα στην Τουρκία «ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» με ποσοστό 53,0% .Ακόμη υποστηρίζουν ότι η τυχών ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ επηρεάζεται από τις σχέσεις της με την Ελλάδα «αρκετά»με ποσοστό 47,0% (μεγαλύτερο).Ενδιαφέρων αποκτά η ερώτηση μας

Για εσάς η Ευρωπαϊκή Ένωση

- ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΕΤΣΙ **18,3%**
- ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΕΘΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ **43,1%**
- ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΕΘΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ **26,7%**
- ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΛΥΘΕΙ Η ΝΑ ΕΧΕΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ **11,9%**

Τέλος το μεγαλύτερο ποσοστό γνωρίζει «Αρκετά» 45,0% την λειτουργία της ΕΕ και την συμμετοχή της χώρας μας σε αυτή ενώ πιστεύουν πως η Ελλάδα δεν θα πρέπει να στηρίξει την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ με ποσοστό 75,7%.Τα συμπεράσματα είναι εμφανέστατα ακόμη και σε αυτό το μικρό δείγμα των νέων μας. Δεν γνωρίζουν η γνωρίζουν ελάχιστα για τα μειονοτικά ζητήματα και κατά επέκταση για τους Πομάκους .Ενώ για τα υπόλοιπα ερωτήματα οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους .Η δυσπιστία των νέων μας για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Τουρκία είναι εμφανέστατη ίσως και εξαιτίας της κρίσης.

Από την άλλη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τα ψηφίσματά του , για την ανάγκη προστασίας της ευρωπαϊκής λαϊκής κληρονομιάς, και το Συμβούλιο της Ευρώπης, με τη διακήρυξή του για τις τοπικές γλώσσες, εκφράζουν την ευαισθησία των λαών, για τη διατήρηση του ευρωπαϊκού πολιτιστικού και γλωσσικού πλούτου, του οποίου ένα ζωντανό κύτταρο αποτελούν και οι Πομάκοι. Μέσα, στο διεθνές κλίμα και την ευαισθησία που διακρίνει τους ευρωπαϊκούς λαούς, προστίθεται η ελληνική γλωσσική παραφωνία.

Με την ένταξη των πρώην σοβιετικών χωρών, η ΕΕ έχει διπλασιαστεί ο αριθμός των μειονοτικών ομάδων που ζουν στην επικράτειά της και ως εκ τούτου είναι απολύτως αναγκαίο να ληφθεί αυτό το γεγονός και τα ειδικά δικαιώματα αυτών των νέων

πολιτών της ΕΕ σε λογαριασμό, ο οποίος πρέπει να αντανακλάται στις πολιτικές της .Θυμίζουμε επιπλέον ότι η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι το 1999 ,η οποία ανακήρυξε την Τουρκία υποψήφια χώρα για προσχώρηση στην ΕΕ αποτελεί αναμφίβολα ιστορική εξέλιξη ανυπολόγιστη σημασίας για της Έλληνο-τουρκικές σχέσεις .⁶¹Σε κάθε περίπτωση το Ελσίνκι άνοιξε τον ευρωπαϊκό δρόμο για την Τουρκία .Φυσικά η διαδικασία αυτή θα διαρκέσει ίσως και δεκαετίες αλλά είναι προφανές ότι οι παρούσες συγκυρίες δεν είναι και οι καλύτερες για αυτό .

Ας μην ξεχνάμε ότι η Κύπρος είναι ήδη χώρα μέλος και το μειονοτικό θα πρέπει να τεθεί ουσιαστικά επί τάπητος σε μια τέτοια περίπτωση αλλά σίγουρα και το Κυπριακό .Επίσης η Ελληνική πλευρά θα έπρεπε σε τέτοιες περιπτώσεις να φέρει στο προσκήνιο θέματα όπως οι περιουσίες των Ελλήνων της πόλης ,τα πολιτιστικά μνημεία μας (Εφεσος),το ζήτημα της Ίμβρου και τη Τενέδου ,της Ελευθερίας της Θρησκευτικής λατρείας (Αγία Σοφία)και πολλά άλλα .

Η ιστορία μας έχει διδάξει και στο παρελθόν ότι οι Έλληνες βρισκόμενοι στην άκρη των Βαλκανίων , σε αυτήν την πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης ,όπως την ονομάζουν αρκετοί ,δεν έχει τα περιθώρια να κάνει τέτοια λάθη .Η γενικότερη πολιτική και οικονομική κατάσταση το κάνουν ακόμη πιο σαφές .Με μία Τουρκία που διεκδικεί ρόλο ηγέτη στον μουσουλμανικό κόσμο και με μια πάγια τάση της για πλήρη εκτουρκισμό της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης ,οι συνειρμοί είναι αναπόφευκτοι .

Μόλις πριν από λίγους μήνες ήταν που ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας(Αχμέτ Νταβούντογλου) κάλεσε τους μουσουλμάνους της Θράκης να αξιοποιήσουν την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα στους διεθνείς οργανισμούς. Ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών ήταν σαφής, χαρακτηρίζοντας τη μειονότητα «τουρκική», επειδή, όπως είπε, «εδώ μιλιέται η τουρκική γλώσσα», ενώ κάλεσε τα μέλη της να εκμεταλλευτούν τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ε.Ε. για να ακουστεί η φωνή τους στην Ευρώπη. Η πολιτική αυτή υλοποιείται εδώ και καιρό, χωρίς τυμπανοκρουσίες, τόσο από τη λεγόμενη Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης με έδρα τη Γερμανία (ΕΟΤΔΘ) όσο και με τις παράλληλες δομές σε θρησκεία και εκπαίδευση που έχουν εγκαθιδρυθεί στη Θράκη, όπως η λεγόμενη Συμβουλευτική Επιτροπή της Τουρκικής Μειονότητας της Δ. Θράκης και οι ψευδομουφτήδες σε Κομοτηνή και Ξάνθη. Ο κ.

---

⁶¹ Ε.Α.ΜΑΡΙΑΣ 2005 «Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Έλληνο-Τουρκική προσέγγιση »σελ 1-2

Νταβούτογλου έθεσε και το θέμα της διδασκαλίας της τουρκικής γλώσσας, λέγοντας ότι η διατήρηση της γλώσσας των μειονοτικών είναι το πλέον βασικό ανθρώπινο δικαίωμά τους, θέτοντας και θέμα αμοιβαιότητας. «Το να μιλάνε ελληνικά οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και εμείς να τους αποκαλούμε Έλληνες είναι το πιο φυσικό πράγμα»⁶² δήλωσε. Η προτροπή του Τ. Ερντογάν προς τους ομογενείς του στη Γερμανία να μαθαίνουν πρώτα την τουρκική και μετά τη γερμανική γλώσσα προκάλεσε «θερμό» επεισόδιο με τον γερμανό υπουργό Εξωτερικών Γκ. Βεστερβέλε, ο οποίος αντέτεινε πως εάν τα παιδιά που μεγαλώνουν στη Γερμανία δεν μάθουν πρώτα απ' όλα γερμανικά, θα μειονεκτούν στο σχολείο και δεν θα έχουν καλές προοπτικές στη ζωή τους αργότερα.

Βλέπουμε δηλαδή τους γείτονες μας και συμμάχους μας στο ΝΑΤΟ να έχουν μία πάγια εξωτερική πολιτική η οποία σε κάθε Ευρωπαϊκό Μέλος θα έπρεπε να είχε την λογικότερη αντίδραση των Γερμανών .Αντιθέτως και για περίεργους λόγους αυτό δεν ισχύει με την χώρα μας .Διότι όχι μόνο υπάρχουν τρεις και όχι μία μουσουλμανική μειονότητα στην Θράκη αλλά και η μνήμη μας για τους διωγμούς ούτε 50 χρόνια πριν της Ελληνικής μειονότητας της Πόλης εξασθένησε σε βάρος της εύρυθμης και ήσυχης ζωής των Θρακικών μειονοτήτων που τείνουν να εκτουρκιστούν με την Ελληνική ανοχή .

Το Ελληνικό κράτος χρειάζεται επείγοντως μία νέα πολιτική για το μειονοτικό ζήτημα της Θράκης .Η μέθοδος του κρυψίματος του προβλήματος κάτω από το χαλί έχει κοστίσει είδη αρκετά τόσο στους Πομάκους όσο και στο κύρος μας σαν χώρα με εθνική κυριαρχία .Αδιαμφισβήτητα έχουν γίνει κάποιες αξιόλογες κινήσεις για να μην χάσουν τελείως οι Πομάκοι την ταυτότητα τους .Αυτές είναι όμως ιδιωτικές και προέρχονται από τους ίδιους χωρίς καμία βοήθεια από την επίσημη πολιτεία η οποία έχει κάνει αρκετά (ίσως και παραπάνω) για την τουρκική μειονότητα και ελάχιστα για τους Ρομά.

Το πρώτο ιδιωτικό βήμα έγινε το 1997, όταν ιδρύθηκε το Κέντρο Πομακικών Μελετών στην Κομοτηνή. Επίσης εκδόθηκε και η πρώτη πομακική εφημερίδα, την «Ζαγάλιστα» (που θα πει «αγάπη»), γράφοντας πομακικά με ελληνικό αλφάβητο, ώστε

---

⁶² <http://www.enet.gr> ΑΡΘΡΟ :Ο Νταβούτογλου στέλνει τη μειονότητα στην Ε.Ε.(13-3-2011)

να μπορούν να την διαβάσουν οι Πομάκοι της Ελλάδος. Ακόμη ξεκίνησαν ραδιοφωνικές εκπομπές σε ιδιωτικούς ραδιοσταθμούς με πομακικά τραγούδια, τραγούδια που καταγράφηκαν πρώτα και κυκλοφορήσαν σε κασέτες κι αργότερα σε cd. Έχουν ήδη εκδοθεί τα πρώτα λεξικά της πομακικής γλώσσας στην πόλη της Ξάνθης και το πρώτο αναγνωστικό στην πομάκινη γλώσσα, ένα αναγνωστικό για παιδιά της πρώτης τάξης του δημοτικού σχολείου. Μία απάντηση στις δικαιολογίες του ελληνικού κράτους πως «δεν υπάρχει εκπαιδευτικό υλικό» για την διδασκαλία της γλώσσας στα σχολεία, επομένως δεν μπορεί να διδαχθεί. Ένα από τα δείγματα της σοβαρής, επαγγελματικής δουλειάς που γίνεται από την ιδιωτική πρωτοβουλία στον χώρο της πομακικής γλώσσας είναι τα βιβλία - και το ψηφιακό δισκάκι - με τα μαθήματα για ελληνόφωνους ενήλικες. Πρόκειται για μία προσπάθεια του Πολιτιστικού Αναπτυξιακού Κέντρου Θράκης (ΠΑΚΕΘΡΑ), το οποίο είναι Μη Κυβερνητική Οργάνωση με έδρα την Ξάνθη και στόχο τον πολιτισμό. Είναι εγχειρίδια που δημιουργήθηκαν από την ανάγκη της διδασκαλίας της πομακικής γλώσσας σε Έλληνες εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στα Πομακοχώρια και οι οποίοι έχουν ενδιαφέρον να μάθουν τη γλώσσα του τοπικού πληθυσμού.

Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι μέχρι πρότινος ακριβώς εξαιτίας των γλωσσικών δυσκολιών στην Ελληνική ,γεγονός που τους αποθάρρυνε από την συμμετοχή στις πανελλήνιες εξετάσεις ,οι νέοι της μειονότητας σπούδαζαν στην Τουρκία επιστρέφοντας στην Ελλάδα για να ασκήσουν το επάγγελμα τους .⁶³

Για τον ίδιον τον τοπικό πληθυσμό όμως δεν υπάρχει καμία πολιτειακή πρόβλεψη! Εν κατακλείδι είναι εύλογο το ερώτημα που θέτουν αρκετοί Πομάκοι . Γιατί να μιλάν άλλη γλώσσα στο σπίτι και άλλες να μαθαίνουν στο σχολείο; Κι αν η ελληνική χρειάζεται ή επιβάλλεται ως επίσημη γλώσσα του κράτους, ή αν η αραβική χρειάζεται στη μελέτη του Κορανίου, η τουρκική πού χρειάζεται; Γιατί στο κρατικό ραδιόφωνο να υπάρχουν εκπομπές στην τουρκική γλώσσα αλλά όχι στην πομάκινη; Γιατί στα δικαστήρια υπάρχουν μεταφραστές τουρκικής γλώσσας για τους τουρκόφωνους που δεν γνωρίζουν ελληνικά αλλά δεν υπάρχει μεταφραστής για τα πομάκικα; Γιατί να γίνονται τόσες εκδόσεις σε όλες τις γλώσσες αλλά η Πομακική να παραμένει άγραφη; Κτλ, κτλ.

---

⁶³ Επιστ. Συμπόσιο Μειονότητες στην Ελλάδα πρακτικά από το επιστημονικό συμπόσιο που οργάνωσε η «Εταιρεία Σπουδών» με θέμα «Μειονότητες στην Ελλάδα» στις 7-9 Νοεμβρίου 2002. σελ 89

Επίσης δεν είναι λίγες οι φωνές οι οποίες κατηγορούν και επιρρίπτουν ευθύνες στο Τουρκικό προξενείο της Θράκης για τον εκτουρκισμό της μουσουλμανικής μειονότητας .Εξ αρχής και μόνο η ύπαρξη ενός τέτοιου προξενείου δημιουργεί ερωτηματικά τόσο για την ύπαρξη του στην συγκεκριμένη γεωγραφική τοποθεσία όσο και για την λειτουργία του .Το επιχείρημα του αντισταθμισμού του προξενείου με το οικουμενικού πατριαρχείο ,η την θεολογική σχολή της Χάλκης είναι αβάσιμό και λογικά αλλά και ουσιαστικά . Πολλοί είναι αυτοί που κατηγορούν το προξενείο ευθέως και στις περισσότερες φορές όχι αδίκως .Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες Πομάκινης καταγωγής μουσουλμάνοι έχουν δεχτεί τρομερές αντιδράσεις, καθώς οι άνθρωποι της Τουρκίας φοβούνται ότι θα καταρρεύσει το οικοδόμημα της «ενιαίας μειονότητας» που έχτιζαν επί δεκαετίες. Δεν είναι λίγες και οι καταγγελίες για οικονομικές ,σωματικές ,θρησκευτικές και πολιτικές πιέσεις που ασκούνται από το προξενείο στην κατεύθυνση του εκτουρκισμού της μειονότητας .⁶⁴

Ακόμη και από την ελληνική πλευρά υπήρξαν άνθρωποι σε κρατικές θέσεις που είδαν στην απόπειρά των Πομάκων να κρατήσουν την εθνοτική τους συνείδηση την δημιουργία εντάσεων και πυροδότηση ανεξέλεγκτων εξελίξεων. Το φθινόπωρο του 1998 ο τότε νομάρχης Ροδόπης απέσυρε από την κυκλοφορία έναν ολοκαίνουργιο τουριστικό οδηγό με τον τίτλο «Ροδόπη, Η Γη των Θρύλων» και τον ξανατύπωσε αποβάλλοντας μονάχα την αναφορά στα πομακοχώρια της περιοχής. Το ίδιο ακριβώς επαναλήφθηκε πάλι με τουριστικό οδηγό με τίτλο «Νομός Ροδόπης», έκδοση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στα πλαίσια του συγχρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»(έχουμε αναφερθεί και παραπάνω για το πρόγραμμα αυτό), δημιουργήθηκαν κάποια νέα σχολικά εγχειρίδια για τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Στην πολυπληθή λοιπόν ομάδα ειδικών που τα εκπόνησε, κάποιοι είχαν την ευαισθησία να συμπεριλάβουν μέσα δύο πομάκιες λέξεις ως ονόματα, ήταν οι λέξεις «μάικα» (πού σημαίνει «μάννα») και «λεσίτσα» (πού σημαίνει «αλεπού»). Είναι βέβαια προφανής η παιδαγωγική στόχευση των σχεδιαστών, καθώς για πρώτη φορά θα αναγνώριζε το ένα στα τρία μουσουλμανόπαιδα της Θράκης κάτι από τη γλώσσα του. Παρότι τα βιβλία είχαν εγκριθεί από το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας, είχαν τυπωθεί και επρόκειτο να διανεμηθούν στους μαθητές, η επέμβαση των φρουρών της «ενιαίας, τουρκικής ταυτότητας» τα κατήγγειλε! Η δε επιστημονική

---

⁶⁴ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

υπεύθυνος υποχρεώθηκε να τα αποσύρει και να τα ξανατυπώσει αποβάλλοντας από αυτά μονάχα τις δύο αυτές λέξεις (η λεσίτσα αντικαταστάθηκε με το ομόηχό της ελληνικό όνομα Λενίτσα)!

Ας μην ξεχνάμε επίσης την Επιτηρούμενη Ζώνη η οποία υπήρχε στην Θράκη από το 1936 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 90'. Οι Ε.Ζ αυτές φυλάσσονταν από τον στρατό με μπάρες και δεν επέτρεπαν την μετακίνηση των κατοίκων εάν δεν είχαν μία ειδική ταυτότητα (κάτι σαν διαβατήριο) αλλά επέβαλλε και κάποιους άλλους περιορισμούς όπως για παράδειγμα την μη μετακίνηση των κατοίκων εντός της ΕΖ από τις 12 έως της 5 το πρωί⁶⁵. Άλλο ένα παράδειγμα ήταν ότι κανένας δεν μπορούσε να μεταναστεύσει εντός της ΕΖ αν δεν είχε άδεια από τον στρατό και τη Νομαρχία. Τέλος φυσικά οι ΕΖ δεν άφηναν την ανάμιξη των μειονοτήτων με τους υπόλοιπους πολίτες κάτι που θα ωφελούσε τους πάντες. Η λογική της ΕΕ υπέρ της άρσης των εσωτερικών της συνόρων βλέπουμε πως την χώρα μας μέχρι πρότινος είχε μια άλλη εφαρμογή. Επιτρέψαμε και επιβάλαμε σαν χώρα την απομόνωση και όχι την αφομοίωση και τον εκσυγχρονισμό.

Ίσως θα ήταν προτιμότερο σαν Έλληνες Πολίτες και σαν Μουσουλμανική μειονότητα οι Πομάκοι της Θράκης θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουν και μία άλλη ιδιότητα τους αυτή του Πολίτη της ΕΕ με όλα τα προνόμια και υποχρεώσεις που μπορεί αυτό να σημαίνει για την Χώρα μας. Ίσως θα έπρεπε να καταφύγουν και αυτοί στα ανάλογα Ευρωπαϊκά μέσα που καταφεύγουν τα μέλη της ίδιας μειονότητας κατά την συνθήκη της Λοζάνης (Μουσουλμανικής) Έχουμε καταδείξει τα αρμόδια όργανα παραπάνω αλλά και τις προσφυγές από την Τουρκική εθνότητα στα Ευρωπαϊκά μέσα. Αυτό σίγουρα θα ισορροπήσει την πλάστιγγα η οποία γέρνει προς την μεριά της Τουρκικής εθνότητας και θα αφυπνίσει σίγουρα το αργοκίνητο Ελληνικό κράτος.

Η πολιτική της χώρας μας γύρω από το μειονοτικό θέμα της Θράκης είναι αντιφατική και συγκυριακή, αλλάζει όπως σχεδόν όλα, όταν αλλάζει η πολιτική ηγεσία και αυτό μας έχει κοστίσει και θα μας κοστίζει και στο μέλλον ακριβά. Ας πάψει λοιπόν η Ελληνική πολιτεία να ασχολείται με τον τόπο αυτό μόνο όταν έχει εκλογές. Είναι

---

⁶⁵ Λ. Λαμπριανίδης 1997 Άρθρο «Τοπική ανάπτυξη και περιοριστικές ρυθμίσεις :η περίπτωση της επιτηρούμενης ζώνης στα χώρια των Πομάκων της Ξάνθης» *Τόπος*, τ. 13, σσ. 17-46.

κοινό μυστικό ότι τα κόμματα απευθύνονται στο Τουρκικό Προξενείο για να τους εγκρίνουν τους υποψηφίους .Οι όποιοι βέβαια με την στήριξη του και την προπαγάνδα του πάνε περίφημα στις εκλογές .Έτσι είναι όλοι κερδισμένοι και τα κόμματα, αλλά και το προξενείο που σίγουρα δεν προτείνει υποψηφίους με βάση την Ελληνική συνείδηση και το καλό του τόπου, αλλά άτομα που θα προωθήσουν τα δικά του συμφέροντα που εν ολίγοις είναι η αλλαγή της συνθήκης της Λωζάννης και αντί για μουσουλμανική μειονότητα να υπάρχει Τουρκική .(ας μην ξεχνάμε τον Αχμέτ Σαδίκ που στη δεκαετία του 80'-90' διατηρούσε στενότερες επαφές και σχέσεις με τα ηγετικά κλιμάκια του ANAP (κόμμα της μητέρας πατρίδας)και ταυτόχρονα διέθετε και την πλήρη υποστήριξη της επίσημης τουρκικής πολιτικής⁶⁶)

Την προσπάθεια αυτή την ιδιωτική των Πομάκων για να κρατήσουν την γλώσσα τους τα ήθη και τα έθιμα τους θα πρέπει επιτέλους να συνδράμει και η Ελληνική πολιτεία . Να νομιμοποιήσει τη χρήση της πομάκινης γλώσσας στα κρατικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ή σε άλλους χώρους όπου σήμερα η τουρκική κατέχει το μονοπώλιο. Στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης, όπου η γλωσσική πολυμορφία είναι στόχος και πρακτική θα πρέπει να δώσουμε σαν μέλος της ΕΕ την ευκαιρία στην μειονότητα αυτή να επιβιώσει και όχι εκούσια η ακούσια να την οδηγούμε στην αφομοίωση και στον συμψηφισμό με τις υπόλοιπες .

Το Πομακικό ζήτημα είναι καθαρά θέμα πολιτικό ήταν ,είναι και απλά θα παραμείνει μέχρι να δοθεί πολιτική λύση . Το ΚΠΕ. έθεσε για πρώτη φορά το Πομακικό στην πολιτική του βάση ως πρόβλημα πολιτισμικής γενοκτονίας και αναγνώρισης της ιδιαιτερότητάς τους, ξεφεύγοντας έτσι από το επίπεδο των συχνά εξωπραγματικών προσεγγίσεων που πραγματοποιούνταν έως τότε από αρθρογράφους. Τα μέλη του ΚΠΕ συκοφαντήθηκαν ως πράκτορες του ελληνικού κράτους και σκοτεινών δυνάμεων, ως «άπιστοι που επιθυμούν να εκχριστιανίσουν τους Πομάκους και να διασπάσουν την ενότητα της τουρκικής μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης».Η ελληνική πολιτεία αρχικά αντιμετώπισε με αδιαφορία το ζήτημα, αλλά στη συνέχεια όταν ο τουρκικός παράγοντας πίεζε εκπροσώπους κυρίως της τοπικής αυτοδιοίκησης και του τοπικού πελατειακού πολιτικού συστήματος, δεν ήταν λίγοι εκείνοι οι οποίοι συντάχθηκαν με τις τουρκικές θέσεις. Σε αυτή την ήδη ζοφερή πραγματικότητα

---

⁶⁶ Ηλίας Νικολακόπουλος « Επιστ. Συμπόσιο Μειονότητες στην Ελλάδα» σελ 144

προστέθηκε άλλος ένας εξωγενής παράγοντας που επιβάρυνε το ήδη φορτισμένο κλίμα. Ήταν η βουλγαρική πλευρά, η οποία διείδε στο κίνημα έναν ανεξέλεγκτο παράγοντα που θα μπορούσε δυνητικά να παρασύρει σε ιδεολογικό τουλάχιστον επίπεδο και τους εκατοντάδες χιλιάδες Πομάκους της βουλγαρικής ορεινής Ροδόπης. Η αντίδραση που προήλθε από τα βόρεια έδωσε ένα πρώτης τάξεως πολιτικό άλλοθι στους οπαδούς της απο-πομακοποίησης.

Οτιδήποτε λοιπόν θυμίζει τους Πομάκους στη Θράκη καταδιώκεται και αφανίζεται επίσης. Η χρήση της λέξης Πομάκος έχει *ποινικοποιηθεί στο πολιτικό και στο πολιτιστικό επίπεδο*. Αν τα φαγητά τους, οι φορεσιές τους και τα δημιουργήματα του υλικού τους πολιτισμού αντί για «πομακικά» αποκληθούν «τουρκικά», τότε και μόνο τότε είναι αποδεκτά. Δυστυχώς το ίδιο συμβαίνει όχι μόνο με τα αντικείμενα, αλλά και με τους ανθρώπους. Άλλωστε η υποδούλωση και η αλλοτρίωση έχουν πολλά πρόσωπα. Ένα από αυτά είναι και ο έντονος φιλοτουρκισμός που αναπτύχθηκε σε μια μερίδα Πομάκων που συνδέθηκε με τα πιο ακραία στοιχεία των τουρκογενών ομοθρήσκων τους.

Όμως η πλειοψηφία δεν εκπροσωπείται από τους τουρκίζοντες, αλλά από μίαν άλλη μερίδα, τη *μεγαλύτερη και ταυτόχρονα αφανή*, αυτή που υπομένει και παραμένει βουβή, αυτή που παρακολουθεί και ζυγίζει τις εξελίξεις, τους ανθρώπους της *σιωπής* και του *φόβου*. Τα ερωτήματα που προκύπτουν αφορούν την αδιερεύνητη σχέση της *αφανούς και άφωνης* πλειοψηφίας με την ισχυρή μειοψηφία που ωθεί τον πληθυσμό στην απο-πομακοποίηση και την διαμόρφωση του ιστορικού γίνεσθαι της ομάδας με βίαιο τρόπο

Στην ορεινή πομακική Ξάνθη, έχουν επιλεγεί πιο μοντέρνοι και διεισδυτικοί τρόποι για την μεταφορά και εξοικείωση των Πομάκων με τη σύγχρονη τουρκική κουλτούρα: φεστιβάλ με συναυλίες από τουρκικά ροκ συγκροτήματα ή νέους προβεβλημένους τούρκους καλλιτέχνες κλπ. Οι εκδηλώσεις αυτές (καθόλου αυθόρμητες και με αξιόλογη χρηματοδότηση), την τελευταία δεκαετία παρουσιάζουν μια επαναλαμβανόμενη σταθερότητα και εντάσσονται στο ευρύτερο πρόγραμμα εκτουρκισμού των Πομάκων και ιδίως των νέων.

Πολύ γρήγορα οι επικεφαλείς του πομακικού κινήματος κατανόησαν ότι οι εθνικοί συσχετισμοί δυνάμεων τοπικά και η ελληνική πολιτική στη Θράκη, όχι μόνο δεν θα

βοηθούσαν το κίνημα αλλά αντίθετα με επιχειρήματα-προσχήματα που ευνοούσαν τον εκτουρκισμό των Πομάκων θα διευκόλυναν την αποδυνάμωσή του. Το πομακικό χάρη στις ενέργειες του ΚΠΕ, έχει ως ένα βαθμό γίνει γνωστό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και σύντομα θα τεθεί και σε άλλα διεθνή πεδία και εξειδικευμένους οργανισμούς.

Μια νέα πολιτική οφείλει να υιοθετηθεί για τις μειονότητες στη Θράκη η οποία οφείλει να τις καθορίζει, να τις χαρακτηρίζει ως τέτοιες, με βάση όχι τη θρησκευτική όσο την πολιτιστική και εθνική τους ταυτότητα. Με βάση την ιστορία, τις παραδόσεις, την πολιτιστική τους κληρονομιά, τη γλώσσα. Αυτή η προσέγγιση διακρίνει, διαχωρίζει στο χώρο της Θράκης, όχι μια μουσουλμανική θρησκευτική, αλλά τρεις διαφορετικές πολιτισμικές οντότητες. Σύμφωνα με αυτές τις αρχές, οι Πομάκοι της Θράκης έχουν δικαίωμα σε όλες εκείνες τις συνθήκες και τα μέσα γνώσης, επαναπόκτησης, της ιστορίας, του πολιτισμού, της κουλτούρας, της γλώσσας, της ταυτότητάς τους. Θα πρέπει δηλαδή εν τέλη η Ελληνική πολιτεία να πάψει να αντιμετωπίζει το θέμα σε καθαρά νομικά πλαίσια (μια και μόνο μουσουλμανική μειονότητα) και να εντάξει τους ανθρώπους αυτούς πραγματικά στην Ελληνική κοινωνία και παιδεία που τίποτα δεν έχει να ζηλέψει από κανένα πόσο μάλλον από τους γείτονες μας .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΠΑΥΛΟΣ ΧΑΔΙΡΟΓΛΟΥ (1989) «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΜΑΚΟΙ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ» ΕΚΔ ΗΡΩΔΟΤΟΣ ΑΘΗΝΑ
- ΛΕΝΑ ΔΙΒΑΝΗ (1999) «ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ» ΕΚΔ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ ΑΘΗΝΑ
- ΤΕΔΚ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ (1995) «ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ» ΕΚΔ ΤΕΔΚ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΑΦΗΛΙΔΗΣ (1994) «ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ» ΕΚΔ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΘΗΝΑ
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ (1993) «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΘΡΑΚΗ» ΕΚΔ ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
- ΑΧΜΕΤ ΝΤΑΒΟΥΝΤΟΓΛΟΥ. (2010) «ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΒΑΘΟΣ .Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ» ΕΚΔ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΘΗΝΑ
- Ε.ΜΟΣΧΙΔΑΚΗ –Π.ΛΟΥΛΑΚΑΚΗ (2010) «ΘΡΑΚΗ ΤΟΣΟ ΚΟΝΤΑ ΤΟΣΟ ΜΑΚΡΙΑ .Ο ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ» ΕΚΔ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ ΑΘΗΝΑ
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (2002) «Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ», ΕΚΔ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ
- Θ.ΜΑΛΚΙΔΗΣ –Ν ΚΟΚΚΑΣ (2006) «ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΟΜΑΚΩΝ» ΕΚΔ ΣΠΑΝΔΗ ΞΑΝΘΗ
- Ζ.Κ.ΜΕΚΟΣ (2001) «ΟΙ ΠΟΜΑΚΟΙ ΣΤΗΝ ΘΡΑΚΗ(ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ , ΙΕΡΟΝΟΜΟ ΔΙΚΑΙΟ , ΓΙΟΡΤΕΣ ,ΘΡΗΣΚΕΙΑ ,ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΣ)» ΕΚΔ ΗΡΩΔΟΤΟΣ
- ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ (2002) «ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»ΕΚΔ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
- ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (2009) «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ - ΘΕΣΜΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ–ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ». ΕΚΔ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2009
- Σ.ΜΗΝΑΙΔΗΣ (1993) «Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ»
- ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (2008) «Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΕΙΡΗΝΗ –ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ –ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ –ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ» ΕΚΔ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΘΗΝΑ
- Κ ΤΣΙΤΣΕΛΙΚΗ (1996) «ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ Η

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ » ΕΚΔ ΑΝ.Ν.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ –ΚΟΜΟΤΗΝΗ

- Ε.Α.ΜΑΡΙΑΣ (2005) «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΈΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ »ΕΚΔ Α.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ
- NYE, JOSEPH S .2005. «ΗΠΙΑ ΙΣΧΥΣ .ΤΟ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ »ΕΚΔ ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ ΑΘΗΝΑ

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Χαμδή Ομέρ (Εισήγηση στο διεθνές συνέδριο μειονοτικών γλωσσών του οργανισμού Mercator, Ολλανδία, 23-25 / 11 / 2004)
- Λόης Λαμπριανίδης :Τοπική ανάπτυξη και περιοριστικές ρυθμίσεις :η περίπτωση της επιτηρούμενης ζώνης στα χόρια των Πομάκων της Ξάνθης
- ΤΑΣΟΣ ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Κυριακή 13 Μαρτίου 2011 «ΓΡΑΜΜΗ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ ΓΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ» «Ο Νταβούτογλου στέλνει τη μειονότητα στην Ε.Ε».
- Mikulas Dzurinda, February 2002, University of Berlin, The Debate on the European Constitution
- Π. Ιωακειμίδης, 28.02.2003, άρθρο, ΤΑ ΝΕΑ, σελ.Ν06
- R. Belammy, Paper for the CIDEL Workshop, “Constitution-making and Democratic Legitimacy in the EU”, London, 12-13 Nov. 2004
- Human Rights and Democracy NGO Network, Nov. 2004.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- [ΒΙΚΙΠΑΙΔΙΑ.-ΥΠΕΡΣΥΝΔΕΣΜΟΣ](http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%BA%CE%BF%CE%B9) :
<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%BA%CE%BF%CE%B9>
- Ηλεκτρονική εφημερίδα «Φωνή της Ροδόπης» -ΥΠΕΡΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
<http://fonirodopis.gr/press/?p=30173>
- <http://zagalisa.gr/content/i-ypothikeymeni-glossiki-idiaiterotita-ton-pomakon>

- http://europa.eu/index_el.htm
- <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Multilateral+Diplomacy/International+Issues/HumanRights/>
- www.ypex.gov.gr
- <http://elawyer.blogspot.com/2009/02/e.html>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006PC0656:EL:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu>
http://eur-lex.europa.eu/budget/data/P2009_VOL4/GR/nmc-titleN188CA/nmc-chapterN190D8/articles/index.html
- [σελίδα Euromosaic](#)
- www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf
- <http://www.lawyers.gr>
http://www.lawyers.gr/l_europeancourt.asp
  - http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/regional-and-minority-languages_el.htm
  - <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%BA%CE%BF%CE%B9>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ1^ο:
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΣΕΛ 105-117**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ2^ο:
Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ
ΣΕΛ 118-122**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ3^ο:
Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΥΡΚΙΣΜΟΥ-
ΤΟΥΡΑΝΙΣΜΟΥ
ΣΕΛ 123-127**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4^ο :
ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΣΕΛ 128-133**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ :
« ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ »

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ. ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ –
ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ .ΤΟ ΠΟΜΑΚΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ .»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ :

ΚΑΡΑΚΙΖΟΣ Π ΑΝΔΡΕΑΣ

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έρευνα η οποία διεξάγεται έχει σαν θέμα τις «Ευρωπαϊκές πολιτικές προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μειονότητες – Ταυτότητες .το Πομακικό ζήτημα ». Μέσα από ένα ερωτηματολόγιο με ανάλογες ερωτήσεις και απαντήσεις προσπαθούμε να απεικονίσουμε κατά πόσο είναι γνωστό το θέμα και ποιες αντιλήψεις υπάρχουν γύρω από αυτό .

Το κύριο μέρος της εν λόγω έρευνας έγινε στα πλαίσια γενικής συνέλευσης σπουδαστών στο αμφιθέατρο του ΑΤΕΙ Δυτ. Μακεδονίας (Κοζάνη) , ένα άλλο επίσης πραγματοποιήθηκε σε αντίστοιχη εκδήλωση του πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας (Κοζάνη) .Στην έρευνα συμμετείχαν ακόμη φοιτητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας ,του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου, και τέλος του Δημοκρίτειου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Η έρευνα η οποία διεξάγεται έχει σαν θέμα τις «Ευρωπαϊκές πολιτικές προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μειονότητες – Ταυτότητες .Το Πομακικό ζήτημα». Μέσα από ένα ερωτηματολόγιο με ανάλογες ερωτήσεις και απαντήσεις προσπαθούμε να απεικονίσουμε κατά πόσο είναι γνωστό το θέμα στους νέους ανθρώπους και πόσο αυτό τους αγγίζει σαν πολίτες της ΕΕ αλλά πιο σημαντικά της χώρας μας .

Τα ερωτηματολόγια αυτά είναι ανώνυμα , η έρευνα μας έχει καθαρά ερευνητικό χαρακτήρα και γίνεται ως εργασία στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας με ομόνυμο τίτλο του μεταπτυχιακού προγράμματος ‘Ευρωπαϊκές πολιτικές νεολαίας’ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας .

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

1. Γνωρίζετε τι είναι οι Πομάκοι ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Γνωρίζετε από που κατάγονται ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

3. Τι εθνικότητας είναι οι Πομάκοι της Θράκης ;

ΕΛΛΗΝΕΣ
ΤΟΥΡΚΟΙ
ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

4. Τι θρησκεία έχουν οι Πομάκοι ;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ
ΑΛΛΟ

5. Τι γλώσσα ομιλούν οι Πομάκοι ;

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ
ΤΟΥΡΚΙΚΑ
ΠΟΜΑΚΙΚΑ

*ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ*

6. Γνωρίζετε τα ήθη και τα έθιμα ή κάποια από αυτά των Πομάκων ;

1 2 3 4 5

*ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ*

7. Γνωρίζετε ποια είναι η πολιτική της Ελλάδας απέναντι στις μειονότητες της Θράκης ;

1 2 3 4 5

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

8. Πιστεύετε ότι η Ελληνική πολιτική είναι σωστή απέναντι στις μειονότητες;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

9. Πιστεύετε ότι η Ελλάδα θα κάνει υποχωρήσεις σε εθνικά θέματα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης ;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

10. Νομίζετε ότι η Τουρκία παρεμβαίνει σε θέματα των μειονοτήτων στην Θράκη;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

11. Πιστεύετε ότι οι μειονότητες της Θράκης αντιμετωπίζονται ρατσιστικά από τους Έλληνες ;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

12. Πιστεύετε ότι οι μειονότητες στην Ελλάδα κρατιούνται σε απομόνωση ;

- 1 2 3 4 5

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

13. Πιστεύετε ότι οι μειονότητες σε καιρό πολέμου θα αποτελούν απειλή για την Ελλάδα.;

- 1 2 3 4 5

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

14. Πιστεύετε ότι κόμματα για ψηφοθηρικούς λόγους εκμεταλλεύονται τις μειονότητες ;

- 1 2 3 4 5

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

15. Νομίζετε πως το μειονοτικό θέμα είναι σημαντικό για τις Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις

- 1 2 3 4 5

16. Πιστεύετε πως η Τουρκία αντιμετωπίζει την Ελληνική μειονότητα στην Τουρκία ;

- Το ίδιο με την Ελλάδα
- Καλύτερα από την Ελλάδα
- Χειρότερα από την Ελλάδα

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

17.Νομίζετεότι η ελληνική πολιτεία θα εναρμονιζόταν με μια οδηγία της ΕΕ που θα αφορούσε μειονότητες που ζουν στην επικράτεια της;

ΝΑΙ ΟΧΙ

18.Γνωρίζετε αν η ΕΕ έχει κάποια πολιτική για το Γλωσσικό και μειονοτικό θέμα των χωρών μελών ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

19. Πόσο επηρεάζεται η τυχόν ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ από τις σχέσεις της με την Ελλάδα ;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

*ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΜΕ Χ ΣΤΟ ΚΟΥΤΑΚΙ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΓΝΩΣΗΣ ΣΑΣ
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4= ΚΑΛΑ
5=ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ*

20. Πόσο σημαντική είναι η συμβολή της ΕΕ στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

1 2 3 4 5

21.Για εσάς η Ευρωπαϊκή Ένωση

- Λειτουργεί καλά και θα πρέπει να παραμείνει έτσι
- Χρειαζόμαστε λιγότερη Ευρώπη και περισσότερο εθνικά κράτη
- Χρειαζόμαστε περισσότερη Ευρώπη και λιγότερο εθνικά κράτη
- Θα πρέπει να διαλυθεί η να έχει μόνο τυπικές αρμοδιότητες

22.Πόσο καλά γνωρίζεται την λειτουργία της ΕΕ και την συμμετογή της χώρας μας σε αυτή ;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

23.Πιστεύετε πως η Ελλάδα θα πρέπει να στηρίξει την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

ΑΝΔΡΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΗΛΙΚΙΑ

- 18-20
- 20-22
- 22-24
- 24-26
- 26-30

Αποτελέσματα και πίνακες της έρευνας

Στα ερωτηματολόγια απάντησαν 202 φοιτητές και νέοι ως 30 ετών σε διάφορα ιδρύματα της χώρας μας .Οι απαντήσεις τους μετά από επεξεργασία των απαντήσεων τους με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS παρουσιάζουν τα παρακάτω αποτελέσματα .

1.Γνωρίζεται τι είναι οι Πομάκοι ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	116	57,4	57,4	57,4
	OXI	86	42,6	42,6	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

2.Γνωρίζεται από που κατάγονται ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	103	51,0	51,0	51,0
	OXI	99	49,0	49,0	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

3.Τι εθνικότητας είναι οι Πομάκοι της Θράκης ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΛΛΗΝΕΣ	72	35,6	35,6	35,6
	ΤΟΥΡΚΟΙ	105	52,0	52,0	87,6
	ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ	25	12,4	12,4	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

4.Τι θρησκεία έχουν οι Πομάκοι ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ	17	8,4	8,4	8,4
	ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ	153	75,7	75,7	84,2
	ΑΛΛΟ	32	15,8	15,8	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

5.Τι γλώσσα ομιλούν οι Πομάκοι ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	45	22,3	22,3	22,3
	ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ	28	13,9	13,9	36,1
	ΤΟΥΡΚΙΚΑ	66	32,7	32,7	68,8
	ΠΟΜΑΚΙΚΑ	63	31,2	31,2	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

6.Γνωρίζεται τα ήθη και τα έθιμα ή κάποια από αυτά των Πομάκων ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	116	57,4	57,4	57,4
	ΛΙΓΟ	55	27,2	27,2	84,7
	ΑΡΚΕΤΑ	14	6,9	6,9	91,6
	ΚΑΛΑ	8	4,0	4,0	95,5
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	9	4,5	4,5	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

7.Γνωρίζεται ποια είναι η πολιτική της Ελλάδας απέναντι στις μειονότητες της Θράκης ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	76	37,6	37,6	37,6
	ΛΙΓΟ	73	36,1	36,1	73,8
	ΑΡΚΕΤΑ	27	13,4	13,4	87,1
	ΚΑΛΑ	17	8,4	8,4	95,5
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	9	4,5	4,5	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

8.Πιστεύεται ότι η Ελληνική πολιτική είναι σωστή απέναντι στις μειονότητες;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	πολύ	33	16,3	16,3	16,3
	αρκετά	51	25,2	25,2	41,6
	λίγο	71	35,1	35,1	76,7
	καθόλου	47	23,3	23,3	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

9.Πιστεύεται ότι η Ελλάδα θα κάνει υποχωρήσεις σε εθνικά θέματα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	πολύ	50	24,8	24,8	24,8
	αρκετά	68	33,7	33,7	58,4
	λίγο	39	19,3	19,3	77,7
	καθόλου	45	22,3	22,3	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

10.Νομίζεται ότι η Τουρκία παρεμβαίνει σε θέματα των μειονοτήτων στην Θράκη;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	πολύ	78	38,6	38,6	38,6
	αρκετά	71	35,1	35,1	73,8
	λίγο	36	17,8	17,8	91,6
	καθόλου	17	8,4	8,4	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

11.Πιστεύεται ότι οι μειονότητες της Θράκης αντιμετωπίζονται ρατσιστικά από τους Έλληνες ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	πολύ	19	9,4	9,4	9,4
	αρκετά	69	34,2	34,2	43,6
	λίγο	85	42,1	42,1	85,6
	καθόλου	29	14,4	14,4	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

12.Πιστεύεται ότι οι μειονότητες στην Ελλάδα κρατιούνται σε απομόνωση ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	40	19,8	19,8	19,8
	ΛΙΓΟ	75	37,1	37,1	56,9
	ΑΡΚΕΤΑ	60	29,7	29,7	86,6
	ΚΑΛΑ	13	6,4	6,4	93,1
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	14	6,9	6,9	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

13.Πιστεύεται ότι οι μειονότητες σε καιρό πολέμου θα αποτελούν απειλή για την Ελλάδα.;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	42	20,8	20,8	20,8
	ΛΙΓΟ	25	12,4	12,4	33,2
	ΑΡΚΕΤΑ	60	29,7	29,7	62,9
	ΚΑΛΑ	27	13,4	13,4	76,2
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	48	23,8	23,8	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

14. Πιστεύεται ότι κόμματα για ψηφοθηρικούς λόγους εκμεταλλεύονται τις μειονότητες ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	15	7,4	7,4	7,4
	ΛΙΓΟ	19	9,4	9,4	16,8
	ΑΡΚΕΤΑ	35	17,3	17,3	34,2
	ΚΑΛΑ	40	19,8	19,8	54,0
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	93	46,0	46,0	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

15. Νομίζεται πως το μειονοτικό θέμα είναι σημαντικό για τις Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	18	8,9	8,9	8,9
	ΛΙΓΟ	22	10,9	10,9	19,8
	ΑΡΚΕΤΑ	72	35,6	35,6	55,4
	ΚΑΛΑ	42	20,8	20,8	76,2
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	48	23,8	23,8	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

16. Πιστεύεται πως η Τουρκία αντιμετωπίζει την Ελληνική μειονότητα στην Τουρκία ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΤΟ ΙΔΙΟ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	59	29,2	29,2	29,2
	ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	36	17,8	17,8	47,0
	ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	107	53,0	53,0	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

17. Νομίζεται ότι η ελληνική πολιτεία θα εναρμονιζόταν με μια οδηγία της ΕΕ που θα αφορούσε μειονότητες που ζουν στην επικράτεια της;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	118	58,4	58,4	58,4
	ΟΧΙ	84	41,6	41,6	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

18. Γνωρίζεται αν η ΕΕ έχει κάποια πολιτική για το Γλωσσικό και μειονοτικό θέμα των χωρών μελών ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	81	40,1	40,1	40,1
	ΟΧΙ	121	59,9	59,9	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

19. Πόσο επηρεάζεται η τυχών ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ από τις σχέσεις της με την Ελλάδα ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	πολύ	66	32,7	32,7	32,7
	αρκετά	95	47,0	47,0	79,7
	λίγο	33	16,3	16,3	96,0
	καθόλου	8	4,0	4,0	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

20. Πόσο σημαντική είναι η συμβολή της ΕΕ στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	17	8,4	8,4	8,4
	ΛΙΓΟ	25	12,4	12,4	20,8
	ΑΡΚΕΤΑ	65	32,2	32,2	53,0
	ΚΑΛΑ	36	17,8	17,8	70,8
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	59	29,2	29,2	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

21.Για εσάς η Ευρωπαϊκή Ένωση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΕΤΣΙ	37	18,3	18,3	18,3
	ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΕΘΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ	87	43,1	43,1	61,4
	ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΕΘΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ	54	26,7	26,7	88,1
	ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΛΥΘΕΙ Η ΝΑ ΕΧΕΙ ΤΥΠΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	24	11,9	11,9	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

22.Πόσο καλά γνωρίζεται την λειτουργία της ΕΕ και την συμμετοχή της χώρας μας σε αυτή ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	πολύ	26	12,9	12,9	12,9
	αρκετά	91	45,0	45,0	57,9
	λίγο	69	34,2	34,2	92,1
	καθόλου	16	7,9	7,9	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

23.Πιστεύεται πως η Ελλάδα θα πρέπει να στηρίξει την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	49	24,3	24,3	24,3
	ΟΧΙ	153	75,7	75,7	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

Φύλλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΔΡΑΣ	102	50,5	50,5	50,5
	ΓΥΝΑΙΚΑ	100	49,5	49,5	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-20	80	39,6	39,6	39,6
	20-22	64	31,7	31,7	71,3
	22-24	32	15,8	15,8	87,1
	24-26	13	6,4	6,4	93,6
	26-30	13	6,4	6,4	100,0
	Total	202	100,0	100,0	

Ξεκινήσαμε την εργασία δημιουργώντας τις ερωτήσεις που θα απεικόνιζαν την άποψη των σπουδαστών για το θέμα μας αλλά και σε μια πιο γενική πλατφόρμα ερωτήσεων. Μπορούμε να πούμε πως η δομή των ερωτήσεων χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες :

- 1)σε αυτές που αναφέρονται στους Πομάκους
- 2)σε αυτές που αναφέρονται στις Ελληνικές πολιτικές και τα Ελληνοτουρκικά
- 3)σε αυτές που αφορούν περισσότερο σε θέματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το πλέον κατάλληλο μέρος για να διεξαχθεί μια τέτοια έρευνα δεν ήταν άλλο από τα Ιδρύματα στα οποία φοιτούν οι νέοι της χώρας μας .

Τα αποτελέσματα δείχνουν εν γένει μια σύγχυση των Ελλήνων νέων γύρω από τα στοιχεία των Πομάκων και της ταυτότητας τους ενώ δείχνουν ότι ξέρουν οι πιο πολλοί ότι είναι μουσουλμάνοι .Επίσης στο μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύουν ότι θα γίνουν υποχωρήσεις σε εθνικά θέματα εξαιτίας της κρίσης .Ακόμη πιστεύουν στο μεγαλύτερο ποσοστό ότι η Τουρκία παρεμβαίνει στα μειονοτικά θέματα της Θράκης και ότι οι μειονότητες αποτελούν απειλή σε καιρό πολέμου .Τέλος στην τρίτη ενότητα παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι απάντησαν ότι επηρεάζεται η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ από τα Ελληνοτουρκικά και ότι θα θελαν λιγότερη Ευρώπη και περισσότερα εθνικά κράτη .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2^Ο Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ

Εξαιτίας των αρκετών αναφορών και παραπομπών που υπάρχουν στην εργασία παρατίθενται παρακάτω τα άρθρα από την συνθήκη της Λωζάνης που σχετίζονται με το θέμα της εργασίας μας για καλύτερη και ακριβέστερη κατανόηση της .

ΤΜΗΜΑ Ε

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Άρθρον 37.

Η Τουρκία αναλαμβάνει την υποχρέωσιν όπως αι εν τοις άρθροις 38 - 44 περιεχόμεναι διατάξεις αναγνωρισθῶσιν ως θεμελιώδεις νόμοι, όπως ουδέως νόμος ή κανονισμός ή επίσημος τις πράξις διατελῶσιν εν αντιφάσει ή εν αντιθέσει προς τας διατάξεις τούτας και όπως ουδέως νόμος ή κανονισμός ή επίσημος τις πράξις κατισχύωσιν αὐτῶν.

Άρθρον 38.

Η Τουρκικὴ Κυβέρνησις αναλαμβάνει την υποχρέωσιν να παρέχη εις πάντας τους κατοίκους της Τουρκίας πλήρη και ἀπλότων προστασίαν της ζωῆς και της ελευθερίας αὐτῶν, ἀδιακρίτως γεννήσεως, ἐθνικότητος, γλώσσης, φύλες ή θρησκείας.

Πάντες οι κῆτοικοι της Τουρκίας δικαιώονται να πρεσβεώσιν ελευθέρως, δημοσίᾳ τε και κατ' ἰδίαν, πᾶσαν πίστιν, θρησκείαν ή δοξασίαν ἣν ἡ ψήκησις δεν ήθελεν εἶναι ἀσυμβίβαστος προς την δημοσίαν τάξιν και τα χρηστῶ ήθη.

Αι μη μουσουλμανικῶ μειονότητες θα ἀπολαώσιν πλήρως της ελευθερίας κυκλοφορίας και μεταναστεύσεως, ὑπὲρ την ἐπιφύλαξιν των εφαρμοζομένων, ἐφ' ἑλίου ή μῆρους του ἐδάφους, εις πάντας τους τόρκους υπηκόους μῆτρων ήτινα, ήθελον τυχῶν ληφθῶ ὑπὲρ της Τουρκικῆς Κυβερνήσεως χῆριν της ἐθνικῆς ἀμύνης και της τηρήσεως της δημοσίας τάξεως.

Άρθρον 39.

Οι ανήκοντες εις μη μουσουλμανικές μειονότητες υπήκοοι τούρκοι θα απολαύσι των αυτών αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων των και οι μουσουλμάνοι.

Πάντες οι κήτοικοι της Τουρκίας, άνευ διακρίσεως θρησκευματος, θα είναι ίσοι απέναντι του νόμου.

Η διαφοροθρησκείας, δοξασίας ή πείστεως δεν οφείλει να αποτελέση κώλυμα δι' ουδένά τούρκον υπήκοον ως προς την απόλαυσιν των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων και ιδίως την παραδοχόν εις τας δημοσίας θέσεις, αξιώματα και τιμής ή την εξόσκησησιν των διαφόρων επαγγελματικών και βιομηχανικών.

Ουδείς περιορισμός θέλει επιβληθώ κατά της ελευθέρως χρήσεως παρά παντός τούρκου υπήκοου οιασδήποτε γλώσσης, είτε εν ταις ιδιωτικαίς ή εμπορικαίς σχέσεσιν, είτε ως προς την θρησκείαν τον τήπον και πείσης φύσεως δημοσιεύματα, είτε εν ταις δημοσίαις συναθροίσεσιν.

Παρά την παράξιν της επισήμου γλώσσης, θα παράχωνται αι προσήκουσαι ευκόλαι εις τους τούρκους υπήκοους, τους λαλούντες γλώσσαν άλλην ή την τουρκικόν, δια την προφορικόν χρήσιν της γλώσσης, αυτών ενόπιων των δικαστηρίων.

Άρθρον 40.

Οι τούρκοι υπήκοοι, οι ανήκοντες εις μη μουσουλμανικές μειονότητας, θα απολαύσι “νομικάς” και πραγματικάς της αυτών προστασίας και των αυτών εγγυήσεων των απολαύουσι και οι λοιποί τούρκοι υπήκοοι, θα έχωσιν ιδίως ίσον δικαίωμα να συνιστήσι, διευθίνωσι και εποπτεύωσιν, ιδίαις δαπάναις, παντός είδους, φιλανθρωπικά, θρησκευτικά ή κοινωφελή ιδρύματα, σχολεία και λοιπά εκπαιδευτήρια μετά του δικαιώματος να ποιούνται ελευθέρως εν αυτοίς χρήσιν της γλώσσης των και να τελήσιν ελευθέρως τα της θρησκείας των.

Άρθρον 41.

Εν ταις πείλεσι και περιφερείαις, άνθα διαμύνει σημαντικώ αναλογώα υπήκοων, μη μουσουλμάνων η Τουρκική Κυβέρνησις θα παράχη ως προς την δημοσίαν

εκπαίδευσιν, τας προσκουςας ευκολίας προς εξασφάλισιν της εν τοις δημοτικοίς σχολείοις παροχής εν τη ιδία αυτών γλώσση, της διδασκαλίας εις τα τμήκνα των εν λόγω τούρκων υπηκόων. Η διάταξις αυτή δεν κωλύει την Τουρκικήν Κυβέρνησιν να καταστήσῃ υποχρεωτικήν την διδασκαλίαν της τουρκικής γλώσσης εν τοις ειρημίοις σχολείοις.

Εν ταις πλείεσι και περιφερείαις, ὅνθα ὑπάρχει σημαντικὴ ἀναλογία τούρκων υπηκόων ἀνηκόωντων εις μη μουσουλμανικὰς μειονότητες, θέλει εξασφαλισθῆ εἰς τὰς μειονότητας τὰς δικαίαν συμμετοχὴν εἰς τὴν διαθεσιν τῶν χρηματικῶν ποσῶν, ὅτινα τυχὼν θα ἐχορηγοῦντο ἐκ τοῦ δημοσίου χρέματος ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἢ τῶν δημοτικῶν και λοιπῶν προϋπολογισμῶν ἐπὶ ἐκπαιδευτικῶν θρησκευτικῶν ἢ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν.

Τὰ ποσὰ τὰτα θα καταβῶλλωνται εἰς τοὺς ἀρμοδοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ενδιαφερομένων καθιδρυμάτων και οργανισμῶν.

ἄρθρον 42.

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δέχεται νὰ λάβῃ ἀπέναντι τῶν μη μουσουλμανικῶν μειονοτήτων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν οικογενειακὴν ἢ προσωπικὴν αὐτῶν κατὰστασιν, πάντα τὰ κατὰλληλα μέτρα, ὅπως τὰ ζητήματα τὰτα κανονίζονται συμφῶνως πρὸς τὰ ἴθιμα τῶν μειονοτήτων τούτων.

Τὰ μέτρα τὰτα θέλουσιν ἐπεξεργασθῆ εἰδικὰ ἐπιτροπαι, ἀποτελοῦμεναι ἐξ ὅσου ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως και μίας ἐκῆστης τῶν ενδιαφερομένων μειονοτήτων. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις και τὸ Συμβόλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν θέλουσι διορῶσει, ἀπὸ κοινού, ἐπιδιαιτητῶν ἐκλεγμένων μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν νομομαθῶν.

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ παρήχη πᾶσαν προστασίαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, συναγωγὰς, νεκροταφεῖα και λοιπὰ θρησκευτικὰ καθιδρύματα τῶν ειρημίων μειονοτήτων. Εἰς τὰ εὐαγὰ καθιδρύματα ὡς και τὰ θρησκευτικὰ και φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῶν αὐτῶν μειονοτήτων, τῶν ἤδη ευρισκομένων ἐν Τουρκίᾳ, θα παρήχηται πᾶσα ευκολία και ἴδεια, ἡ δὲ Τουρκικὴ Κυβέρνησις, προκειμένου περὶ ἰδρύσεως νέων θρησκευτικῶν και φιλανθρωπικῶν

καθιδρυμάτων, ουδεμίαν θάλει αρνηθή εκ των αναγκάων ευκολιών, ατινες
χουσιν εξασφαλισθή εις τα λοιπά ιδιωτικά καθιδρύματα ομοίας φσεως.

ρθρον 43.

Οι εις τας μη μουσουλμανικάς μειοντητας ανκοντες τορκοι υπκοοι δεν θα
σιν υποχρεωμένοι να εκτελσι προξεις αποτελοσας παρβασιν της πστεως
των θρησκευτικών των εθμων, οτε θα περιπτωσιν εις ανικαντητα τνα
αρνομενοι να παραστσιν ενπιον των δικαστηρων να εκτελσωσι νμιμν
τνα προξιν κατ την ημραν της εβδομαδιαίας των αναπασεως.

Ουκ εττον, η διαταξις αυτ δεν απαλσσει τους τορκους τοτους υπηκους των
υποχρεσεων, ατινες επιβλλονται εις πντας τους λοιποσ τορκους υπηκους
προς τρησιν της δημοσας τξεως.

ρθρον 44.

Η Τουρκα παραδχεται πως αι διαταξεις των προηγουμένων ρθρων του
παρντος Τμματος, εφσον αφορσιν εις τους μη μουσουλμνους υπηκους
της Τουρκας, αποτελσωσιν υποχρεσεις διεθνοσ συμφροντος και τεθσιν
υπ την εγγησιν της Κοινωνας των Εθνν. Αι διαταξεις αται δεν δνανται να
τροποποιηθσιν ενευ της συγκαταθσεως της πλειοψηφας του Συμβουλου της
Κοινωνας των Εθνν.

Η Βρετανική Αυτοκρατορα, η Γαλλα, η Ιταλα και η Ιαπωνα υποχρεοονται
δια της παροσης Συνθηκης να μη αρνηθσιν την συγκαταθεσιν αυτν εις πσαν
τροποποησιν των ειρημνων ρθρων, ην θελε κατ τους νομμους τπους
αποφασσει η πλειοψηφα του Συμβουλου της Κοινωνας των Εθνν.

Η Τουρκα δχεται πως παν Μλος του Συμβουλου της Κοινωνας των
Εθνν χη το δικαωμα να επισρη την προσοχν του Συμβουλου επ πσης
παραβσεως κινδνου παραβσεως οιασδποτε των υποχρεσεων τοτων και
πως το Συμβολιον δναται να ενεργ καθ οιονδποτε τρηπον και παρη
οιασδποτε οδηγας κρινμενος καταλλλους και αποτελεσματικς εν τη
περιστσει.

Η Τουρκία δίδεται προς τοπίους όπως, εν περιπτώσει διχογνωμίας επό νομικών ή πραγματικών ζητημάτων αφορντων τα όρθρα ταότα, μεταξύ της Τουρκικής Κυβερνήσεως και μιας οιασδήποτε των λοιπών υπογραψασών την παροόσαν Συνθήκην Δυνάμεων ή πόσης άλλης Δυνάμεως Μόλους του Συμβουλόου της Κοινωνίας των Εθνών, η τοιαότη διχογνωμία θεωρηθό ως διεθνοός χαρακτόρας διαφοροό κατό το γροόμμα του όρθρου 14 του Συμφόνου της Κοινωνίας των Εθνών. Η Τουρκική Κυβόρνησις δίδεται όπως πόσα τοιοότου εόδους διαφοροό, επό τη αιόσει του εόρου των Μερών, παραπόμπηται εις το Διαρκόο Δικαστόριον Διεθνοός Δικαιοσόνης.

Η απόφασις του Διαρκόο Δικαστηροόου θα η ανόκλητος, θα όχη δε την ισχόν και το κόρος αποφόσεως εκδοθεόσης δυνάμει του όρθρου 13 του Συμφόνου

όρθρον 45.

Τα αναγνωρισθόντα δια των διατόξεων του παρόντος Τόμματος δικαιόματα εις τας εν Τουρκία μη μουσουλμανικές μειονότητας, αναγνωροόζονται επόσης υπό της Ελλόδος εις τας εν τω εδοφει αυτός ευρισκομόνας μουσουλμανικές μειονότητας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΥΡΚΙΣΜΟΥ-ΤΟΥΡΑΝΙΣΜΟΥ

Η ιδεολογία του παντουρκισμού-τουρανισμού γεννήθηκε μέσα στα πλαίσια των ζυμώσεων σε κύκλους οι οποίοι επεδίωκαν την ένωση του «τουρκικού» κόσμου και την ανάδειξή του σε παγκόσμια δύναμη. Οι πολιτικές εξελίξεις που οδήγησαν στην αποσταθεροποίηση του οθωμανικού κράτους και ανέδειξαν τον κίνδυνο διαμελισμού του στα μάτια της ελίτ που το διοικούσε, συνέβαλε καθοριστικά ώστε αυτή η ιδεολογία να αποκτήσει πρόσθετο νοηματικό περιεχόμενο και χρηστική αξία. Έτσι τώρα η χρήση του παντουρκισμού αποσκοπούσε στην αποτροπή της κατάρρευσης της οθωμανικής πολιτικής δομής και στην εθνική ομογενοποίηση των πληθυσμών της αυτοκρατορίας. Παράλληλα εξακολουθούσαν να γίνονται και αναφορές στην ενότητα ολόκληρου του τουρκικού κόσμου και στην ανάδειξή του σε παγκόσμια δύναμη. Οι εν λόγω ιδεολογίες βασίζονταν σε ρατσιστικού τύπου θεωρίες για την προέλευση διαφόρων λαών που διαβιούσαν στην ευρύτερη περιοχή που έλεγχε το οθωμανικό κράτος.

Ο βασικός πυρήνας στον οποίο καλλιεργήθηκαν και διαδόθηκαν αυτές οι απόψεις ήταν οι αξιωματικοί του οθωμανικού στρατού. Τα μέσα για την επίτευξη των πολιτικών στόχων των παντουρκιστών ήταν η εξαφάνιση των χριστιανικών ομάδων της αυτοκρατορίας ή ο εξισλαμισμός-εκτουρκισμός τους, και ο εκτουρκισμός των μουσουλμανικών πληθυσμών. Ιδιαίτερα κατά την περίοδο της κατάρρευσης της αυτοκρατορίας αναδείχθηκαν ρατσιστικές θεωρίες για την τουρκική καταγωγή όλων

των κατοίκων της Μικράς Ασίας, σε μια προσπάθεια να νομιμοποιηθεί η ίδρυση ενός εθνικού τουρκικού κράτους στη Μικρά Ασία. Ο τελευταίος κρίκος σε αυτή τη διαδικασία ήταν ο Μουσταφά Κεμάλ, ο οποίος γαλουχήθηκε με αυτές τις ιδεολογίες, και με την άνοδό του στην εξουσία ξεκίνησε μια περίοδος εφαρμογής πολιτικών σκληρού εκτουρκισμού όλων των μουσουλμανικών, όμως εθνοτικά διαφορετικών, κοινωνικών ομάδων αφού προηγουμένως είχε ολοκληρωθεί το σχέδιο της γενοκτονίας-εξαφάνισης των Αρμενίων και των Ελλήνων του Ευξείνου Πόντου. Τα λεγόμενα «Σπίτια του Λαού», που συγκροτήθηκαν με πρωτοβουλίες του Μουσταφά Κεμάλ και που η κρατική κεμαλική ιστοριογραφία περιγράφει ως επαναστατικούς θεσμούς εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της κοινωνίας, δεν ήταν παρά η θεσμική συνέχεια των ρατσιστικών παντουρκικών οργανώσεων «Τουρκικές Εστίες» και είχαν ως μοναδική επιδίωξη τον νομιμοποιημένο εκτουρκισμό των διαφορετικών εθνικών ομάδων που διαβιούσαν στη Μικρά Ασία. Αυτό το οποίο πρέπει να τονιστεί είναι το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία της ηγετικής ομάδας, με αρχηγό το Μουσταφά Κεμάλ, που ίδρυσε την Τουρκία το 1923, ουσιαστικά εμφορούνταν από τις ίδιες ρατσιστικές παντουρκικές ιδεολογίες. Η εξάρτηση της ηγετικής αυτής ομάδας από τις μεγάλες δυτικές χώρες, ιδιαίτερα την Αγγλία, είχε σαν αποτέλεσμα να εκτιμήσει ρεαλιστικά τις διεθνείς ισορροπίες και να καταλήξει στο συμπέρασμα πως οι συγκυρίες δεν ευνοούσαν την πραγμάτωση των παντουρκικών της οραμάτων. Αυτή η εκτίμηση συνέβαλε καθοριστικά στο «πάγωμα» του παντουρκισμού και την περιθωριοποίησή του για ένα διάστημα. Ουσιαστικά δηλαδή ο παντουρκισμός δεν τροποποιήθηκε όσον αφορά το περιεχόμενό του, παρά μόνον περιόρισε τη γεωγραφική του επιρροή στα πλαίσια του νέου τουρκικού κράτους. Η ιδεολογία αυτή διατηρήθηκε εν υπνώσει μέχρι και την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οπότε και αναδείχθηκε εκ νέου σε μια από τις βασικότερες ιδεολογικές συνιστώσες που επηρέαζαν την κοινωνία καθώς και τη λήψη αποφάσεων από την πολιτική ελίτ.

Πρέπει να τονισθεί ότι κατά τη διάρκεια του Β.Π.Π και υπό την επιρροή των ρατσιστικών παντουρκικών ιδεολογιών, το τουρκικό κράτος επέβαλε τον Φόρο Περιουσίας (varlık vergisi) στους Έλληνες, Αρμενίους και Εβραίους. Αυτός ο φόρος είχε ως αποτέλεσμα τη βίαιη μαζική μεταφορά κεφαλαίου από τους χριστιανούς, κυρίως, στους μουσουλμάνους, με κρατική παρέμβαση. Η περίοδος αυτή ουσιαστικά θεωρείται ως έναρξη της αυτονόμησης και ενίσχυσης του μουσουλμανικού τουρκικού

κεφαλαίου, το οποίο μέχρι τότε ήταν εξαιρετικά αδύναμο σε σύγκριση με το μειονοτικό. Αυτή είναι και η περίοδος όπου αρχίζει ο δεύτερος κύκλος του εκπατρισμού-ξεριζωμού των Ελλήνων της Μικράς Ασίας μέσα στον 20ο αιώνα, και συγκεκριμένα αυτών από την Κωνσταντινούπολη. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η τουρκική εξωτερική πολιτική «φλέρταρε» με το ναζιστικό καθεστώς, ενώ στο εσωτερικό ο παντουρκισμός παρουσίασε σημαντική άνοδο. Εφημερίδες που σήμερα θεωρούνται προοδευτικές στην Τουρκία (π.χ. Cumhuriyet) είχαν ταχθεί υπέρ της ναζιστικής Γερμανίας, γεγονός το οποίο αποκαλύπτει και το μέγεθος του ιδεολογικού και πολιτικού μεταμορφισμού στο πολιτικό της σύστημα, ενώ παράλληλα φωτογραφίζει και τα χαρακτηριστικά ενός αυταρχικού καθεστώτος. Ήταν και πάλι οι διεθνείς ισορροπίες στη μεταπολεμική περίοδο, όπως και μετά τον Α.Π.Π, καθώς και οι σχέσεις εξάρτησης, που οδήγησαν την πολιτική ελίτ της Τουρκίας να βάλει στον «πάγο» την ιδεολογία και την πρακτική του παντουρκισμού, χωρίς όμως ποτέ να την εξουδετερώσει θεμελιακά. Η ιδεολογία αυτή συνέχιζε να επιβιώνει στο ιδεολογικό οπλοστάσιο του κεμαλικού κράτους, και αναδεικνυόταν όποτε η ελίτ έκρινε πως οι διεθνείς συγκυρίες ευνοούσαν την ανάδειξη της Τουρκίας σε περιφερειακή ή ακόμα και σε παγκόσμια δύναμη. Ο παντουρκισμός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο νομιμοποιητικός παράγοντας του κεμαλικού νεοϊμπεριαλισμού.

Τέτοια είναι και η περίπτωση της δεκαετίας του 1990, όπου η κατάρρευση της ΕΣΣΔ αρχικά συμβάλλει, με την αρωγή και μεγάλων δυτικών κρατών ομολογουμένως, στην ανάδειξη της ιδεολογίας που θα ονομάζαμε νεοπαντουρκισμό και που στοχεύει στην ένωση όλων του «τουρκικών» κρατών και πληθυσμών από τα Βαλκάνια μέχρι και την Κεντρική Ασία. Η ιδέα αυτή θα αποτελέσει βασικό θέμα συζήτησης σε όλες τις πολιτικές ομάδες στην Τουρκία και βεβαίως στον τουρκικό στρατό. Στο εσωτερικό βρήκε σημαντική απήχηση που οδήγησε στην ανάδειξη και την είσοδο στη Βουλή κόμματος που επίσημα διακηρύσσει την παντουρκική ιδεολογία. Ο παντουρκισμός-τουρανισμός αποτελεί μια ρατσιστική ιδεολογία η οποία χρησιμοποιήθηκε από το οθωμανικό και το κεμαλικό καθεστώς προκειμένου να αποτραπεί ο εκδημοκρατισμός του πολιτικού συστήματος. Οι διεθνείς συγκυρίες άλλοτε συνέβαλλαν στην ανάδειξη και ενίσχυσή και άλλοτε στην περιθωριοποίησή του. Ποτέ όμως η ιδεολογία αυτή δεν έπαψε να επιβιώνει στην ιδεολογική «εφεδρεία» του τουρκικού κράτους, το οποίο ανάλογα με τις διεθνείς περιστάσεις, την χρησιμοποιούσε για να αναπαράγει τις σχέσεις εξουσίας στο εσωτερικό και να

επεκτείνει την πολιτική του επιρροή στο εξωτερικό. Δύο είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία που συνοδεύουν την χρήση ή περιθωριοποίηση του παντουρκισμού-τουρανισμού: α) Η ιδεολογία αυτή αναδεικνυόταν σε περιόδους ανατροπής των ισορροπιών του διεθνούς συστήματος όπου το οθωμανικό-κεμαλικό κράτος επιδίωκε την ενίσχυση της εσωτερικής του σταθερότητας και την επέκταση της εξωτερικής του επιρροής, θεωρώντας μάλιστα αυτές τις δύο διαστάσεις ως αλληλοεπηρεαζόμενες. Τέτοιες είναι οι περίοδοι του πρώτου και δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καθώς και η μεταψυχροπολεμική περίοδος. Στην πρώτη περίοδο ο παντουρκισμός χρησιμοποιήθηκε για να διατηρήσει η οθωμανική αυτοκρατορία την ενότητα και την διεθνή θέση της, ενώ στη δεύτερη και στην τρίτη περίοδο χρησιμοποιήθηκε για να επεκτείνει την επιρροή της σε κράτη και πληθυσμούς που θεωρούσε συγγενικά (Βαλκάνια, Κεντρική Ασία, Μέση Ανατολή). Κοινή επιδίωξη της τουρκικής ελίτ και στις τρεις αυτές περιόδους είναι η ανάκτηση του αυτοκρατορικού ρόλου της Τουρκίας και η ανάδειξή της σε παγκόσμια δύναμη. β) Η άνοδος του παντουρκισμού είχε πάντα σαν αποτέλεσμα την φυσική εξόντωση χριστιανικών πληθυσμών, κυρίως Ελλήνων και Αρμενίων, και γενικότερα την καταπίεση μειονοτικών ομάδων, οικονομικά και πολιτικά. Στην πρώτη περίοδο-φάση ανάδειξης αυτής της ιδεολογίας (κατάρρευση οθωμανικής αυτοκρατορίας-Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος), οι πληθυσμοί που επηρεάστηκαν αρνητικά ήταν οι Έλληνες, οι Αρμένιοι και οι Ασσύριοι, οι οποίοι υπέστησαν πολιτικές γενοκτονίας και βίαιου εκτοπισμού. Στη δεύτερη περίοδο (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος) υπήρξαν ανάλογες πολιτικές κατά Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και των νήσων Ίμβρου και Τενέδου, Αρμενίων και Εβραίων, που είχαν σαν αποτέλεσμα τη μαζική μεταφορά κεφαλαίου από τις μειονοτικές ομάδες στον μουσουλμανικό πληθυσμό. Παράλληλα σημειώθηκαν και εκτοπίσεις-εξορίες μελών των μειονοτικών ομάδων. Στην τρίτη περίοδο (κατάρρευση ΕΣΣΔ-μεταψυχροπολεμική εποχή) οι Κούρδοι είναι αυτοί που υφίστανται τις επιπτώσεις των κρατικών πολιτικών και της ανόδου της παντουρκικής ιδεολογίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις δύο πρώτες περιόδους τα εγκλήματα που πραγματοποιήθηκαν έγινε προσπάθεια από τις ελίτ να αποδοθούν στο «παλαιό» καθεστώς. Στην πρώτη περίοδο οι Κεμαλικοί απέδιδαν ευθύνες στο οθωμανικό καθεστώς ενώ στη δεύτερη περίοδο αποδόθηκαν ευθύνες σε μεμονωμένα πρόσωπα που κατηγορήθηκαν για φιλοναζιστική δραστηριότητα, παρά το γεγονός ότι ολόκληρο το καθεστώς διαπραγματευόταν με τους Ναζί τα κέρδη της Τουρκίας από πιθανή εισδοχή της στον πόλεμο. Η τρίτη περίοδος βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη.

Παρά τους πολιτικούς μεταμορφισμούς και τις επίσημες προσπάθειες για απόδοση ευθυνών σε πρότερα καθεστώτα και πρόσωπα, ο παντουρκισμός-τουρανισμός ποτέ δεν εξουδετερώθηκε θεμελιακά, μέχρι και σήμερα, και αποτέλεσε μια εν δυνάμει ιδεολογία έτοιμη να αναδειχθεί και να νομιμοποιήσει τον παγκόσμιο αυτοκρατορικό πολιτικό ρόλο που ο στρατός, η γραφειοκρατία και μεγάλο τμήμα της τουρκικής ελίτ επιθυμούσαν να εξασφαλίσουν για την Τουρκία.

ΠΗΓΗ : Από το βιβλίο *"Ανάλυση Τουρκικής Εξωτερικής Πολιτικής: Μύθος και Πραγματικότητα"*, Τόμος Β', Κεφ. 2, Τμήμα Α. Κεφάλαιο 2. *Ο παντουρκισμός ως εργαλείο εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής στις τουρκογερμανικές σχέσεις κατά την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.* ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΝΦΟΓΝΩΜΩΝ ΑΘΗΝΑ 2001

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ

Εξαιτίας των αρκετών αναφορών στην παραπάνω εργασία τόσο για καταπίεση των Πομακικών πληθυσμών και προσπάθειας εκτουρκισμού τους όσο και για φαινόμενα τουρκικής προπαγάνδας και ανθελληνικών τάσεων παραθέτουμε παρακάτω κάποια παραδείγματα από τα οποία προκύπτουν οι ισχυρισμοί μου αυτοί και τεκμηριώνονται τα λεγόμενα τις εργασίας . Θα πρέπει να τονίσουμε πως τα παραδείγματα είναι πάμπολλα απλά εμείς παραθέτουμε κάποια τρανταχτά για να επιβεβαιώσουμε τα λεγόμενα μας .

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1

Σε άρθρο που περίληψη του ακολουθεί και το οποίο είναι της εφημερίδας των Πομάκων «ΖΑΓΑΛΙΣΑ» (τεύχος 57, Οκτώβριος – Νοέμβριος 2011) διαβάζουμε να καταγγελλιά για τον περιφερειάρχη Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης για ανθελληνική και φιλοτουρκική πολιτική. «...ο περιφερειάρχης κ. Άρης Γιαννακίδης, σε μία επίδειξη απύθμενης πολιτικής και εθνικής αναισθησίας, επισκέφθηκε την υπερσύγχρονη τουρκόφωνη βιβλιοθήκη του Πομακοχωριού Κένταυρος και ευχήθηκε στο νέο διοικητικό συμβούλιο...καλή επιτυχία στο έργο του, τονίζοντας επιπλέον ότι οι πόρτες της Περιφέρειας είναι ... ανοιχτές σε όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου!..... Ο κ. Γιαννακίδης δεν είχε καν την ευγένεια ή την πολιτική ωριμότητα να κρατήσει *ίσες αποστάσεις* ανάμεσα στην μοναδική *ψυχορραγούσα ελληνόφωνη βιβλιοθήκη της ορεινής Περιοχής (Μύκης)* και της τουρκόφωνης του Κενταύρου. Γιατί δεν επισκέφθηκε και αυτήν της Μύκης για να φωτογραφηθεί περιχαρής, όπως έπραξε στον Κένταυρο; Με τη στάση του *σφραγίζει* τον πνευματικό εκτουρκισμό της ορεινής Ξάνθης και νομιμοποιεί την τουρκική παιδεία.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο

Στην ετήσια Σύνοδο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΑΣΕ (The Organization for Security and Co-operation in Europe) (<http://www.osce.org/>) στην Βαρσοβία της Πολωνίας στις 29.09.2009, συμμετείχε αντιπροσωπεία του Πανελληνίου Συλλόγου Πομάκων (με έδρα την Κομοτηνή), αποτελούμενη από τους κ. Σερήφ Μουσταφά και Ιμάμ Αχμέτ. Ο κ. Σερήφ Μ.

Στην παρέμβασή του στην Γερμανική γλώσσα (29.9.2009 στην απογευματινή Συνεδρία), έθεσε ωμά το θέμα της καταπίεσης και της τρομοκρατίας που υφίστανται οι Πομάκοι εκ μέρους μηχανισμών που λειτουργούν μέσα στην Ελληνική Θράκη, αλλά υποστηρίζονται και ενθαρρύνονται πολιτικά και οικονομικά από το Τουρκικό κράτος, είτε απευθείας, είτε δια μέσω του Τουρκικού προξενείου Κομοτηνής.

Πηγή εφημερίδα : Ο Χρονος, 21.10.2009
<http://www.xronos.gr/detail.php?ID=49747>

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3^ο

Σύμφωνα με το άρθρο «Βομβαρδίζεται» η μειονότητα της Θράκης η τουρκική προπαγάνδα το διαδίκτυο » ανακαλύπτουμε πόσο χρησιμοποιούνται πλέον και οι νέες τεχνολογίες για την Τουρκική προπαγάνδα. Από τις διάφορες ομάδες στο Facebook και τα βίντεο στο YouTube με διαγγέλματα περί ανεξαρτησίας της Δυτικής Θράκης μέχρι τις ιστοσελίδες της λεγόμενης “Συμβουλευτικής Επιτροπής Τουρκικής Μειονότητας Δυτικής Θράκης” και της “Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τούρκων Δυτικής Θράκης”, το Ίντερνέτ αποδεικνύεται ένα εξαιρετικό πεδίο άσκησης προπαγάνδας. Εντός της μειονότητας ακολουθούνται συνήθως τα παραδοσιακά κανάλια ενημέρωσης: οι τουρκόφωνες εφημερίδες, που συχνά μοιράζονται και χέρι χέρι, και οι μηχανισμοί της Συμβουλευτικής.

Το Ίντερνέτ παρέχει τη δυνατότητα στους μειονοτικούς να προβάλλουν τις θέσεις τους πολύ πέρα από τα σύνορα της Θράκης ή της Τουρκίας. “Ναυαρχίδα” σ□ αυτή την προσπάθεια είναι η λεγόμενη “Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης” (ΕΟΤΔΘ).

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

Με 28 από τα 29 μέλη της να είναι σύλλογοι μειονοτικών της Θράκης στη Γερμανία, η ΕΟΤΔΘ ασκείται με μεγάλη επιτυχία στο lobbying σε οργανισμούς όπως τα Ηνωμένα Έθνη και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Στην ιστοσελίδα της www.abttf.org έχει αναρτήσει πλούσιο υλικό, το οποίο είναι επενδυμένο με πολλές ιστορικές(;) αναφορές, ώστε να παρουσιάζεται ως αληθοφανές και τεκμηριωμένο. Παρουσιάζει την ιστορία της Θράκης από το 2000 π.Χ., την περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και τη βραχύβια κυβέρνηση της Γκιουμουλτζίνας. Στο κεφάλαιο για τις "αδικίες" που έχει υποστεί η μειονότητα, η ΕΟΤΔΘ συγκρίνει την ελληνική πολιτεία με τα "δικτατορικά καθεστώτα των χωρών του Τρίτου Κόσμου"(!) υποστηρίζοντας ότι τα περί ισονομίας είναι απλώς προπαγάνδα. Περιγράφει την εκκλησία ως έναν παρακρατικό μηχανισμό και τους μητροπολίτες "ένα είδος κου κλουξ κλαν" που δρα κατά της μειονότητας. Παρουσιάζει την εγκατάσταση των ποντίων ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση ως εποίκους που αλλοίωσαν την πληθυσμιακή σύνθεση. Η ΕΟΤΔΘ δεν αρκείται στην προάσπιση των "τούρκων δυτικοθρακών", όπως αποκαλεί τα μέλη της μειονότητας, αλλά αναγορεύεται ως αυτόκλητος υπερασπιστής και όλων των υπόλοιπων υποτιθέμενων μειονοτήτων στην Ελλάδα. Έτσι, ανακάλυψε μειονότητα "Μακεδόνων", "Βλάχων" και "Αλβανών" (όπου περιλαμβάνονται Αρβανίτες, Τσάμηδες και οικονομικοί μετανάστες), αλλά και γενοκτονία κατά της εβραϊκής κοινότητας.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Η δράση της Συμβουλευτικής είναι γνωστή και φυσικά δεν περιορίζεται στον... συμβουλευτικό ρόλο, όπως δηλώνει το όνομά της. Σε αγαστή συνεργασία με το προξενείο, έχει ρόλο καθοδηγητή της μειονότητας, την οποία επιχειρεί -και σε μεγάλο βαθμό πετυχαίνει- να χειραγωγεί. Σε κάθε εκλογική αναμέτρηση δίνει "γραμμή" για τις μειονοτικές ψήφους, είτε με επίσημες ανακοινώσεις, όπως στις ευρωεκλογές του 2009, είτε με ανεπίσημες μεθόδους. Από το 2008 η Συμβουλευτική έχει δική της ιστοσελίδα στο Ίντερνετ (<<http://www.bttadk.org/>>) όπου φιλοξενεί δημοσιεύματα του Τύπου της Θράκης που αναφέρονται στη μειονότητα, καταγγελίες για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανακοινώσεις κτλ. Οι διατυπώσεις που επιλέγει η Συμβουλευτική σε πρώτη ανάγνωση δεν είναι ακραία προβοκατόρικες. Κάθε αναφορά στη μειονότητα συνοδεύεται από το επίθετο "τουρκική", ενώ στις ανακοινώσεις της δεν διστάζει να κάνει υποδείξεις στην κυβέρνηση. Σε μία από τις

πιο πρόσφατες (20-5-09) ζητά επιτακτικά την κατάργηση του ορίου του 3% για την είσοδο ανεξάρτητων υποψηφίων στη Βουλή καθώς και των δύο υπερνομαρχιών Ροδόπης - Έβρου και Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης. Επίσης ζητά να αναγνωριστεί μειονοτικό καθεστώς στη Ρόδο και την Κω.

ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Η εφημερίδα “Birlik” με έδρα την Κομοτηνή (<<http://www.birlikgazetesi.info/>>) ήταν αυτή που το καλοκαίρι ζητούσε από τον πρωθυπουργό την αποπομπή(!) του τότε γενικού γραμματέα της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης “γιατί ακολουθεί μια σκληρή στάση (σ.σ. απέναντι στη μειονότητα) μακριά από το σεβασμό και την κατανόηση”. Στα λίγα κείμενα που δημοσιεύονται στα ελληνικά, ξεχωρίζει αυτό με τον τίτλο “εθνοτική απογραφή, μια έννοια άγνωστη στην πολυφυλετική χώρα των γρεκών”. Ο συντάκτης του κειμένου υποστηρίζει ότι στην Ελλάδα υπάρχουν 150.000 τούρκοι μουσουλμάνοι, και μια σειρά από άλλες εθνοτικές ομάδες - Κρητικοί ενετικής(!) καταγωγής και Σούρδοι, εκχριστιανισμένοι (εδώ περιλαμβάνονται Καπαδόκες, Κρητικοί, Λαζοί, Σελτζούκοι), Τσάμηδες, Φράγκοι κ.ά. Η λέξη Έλληνες δεν αναφέρεται πουθενά, ενώ με την αφαίρεση των εθνοτικών ομάδων μένει ένας πληθυσμός 3,5 εκατ. που αναφέρεται ως μιγάδες ακαθόριστης προέλευσης!

Άλλες εφημερίδες της Θράκης, γραμμένες στην τουρκική (www.milliet.gr, <<http://www.azinlikca.net/>>, <<http://www.trakyadan.com/>>, <<http://www.rodopruzgari.com/>>), επικεντρώνουν τη θεματολογία τους στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, αναπαράγουν αρκετά θέματα από την ιστοσελίδα της ΕΟΤΔΘ και προβάλλουν τη δραστηριότητα των μειονοτικών βουλευτών. Υπάρχουν και αρκετές ενημερωτικές ιστοσελίδες (π.χ. <<http://www.batitrakyalilar.com/>> και <<http://www.westtrakien.de/>>) με φόντο πρασινόμαυρα χρώματα ή και την ίδια τη σημαία της “Δημοκρατίας Τούρκων Δυτικής Θράκης, στοιχεία που προϊδεάζουν και για το περιεχόμενό τους...

FACEBOOK ΚΑΙ YOUTUBE

Οι ευσεβείς πόθοι και ο ιντερνετικός πόλεμος . Εκτός από τα ΜΜΕ και τους θεσμικούς εκπροσώπους της μειονότητας που έχουν επίσημες ιστοσελίδες, οι απλοί χρήστες του διαδικτύου εκφράζουν τους ευσεβείς τους πόθους στο Facebook και το Youtube. Εκεί αναβιώνει η “Δημοκρατία των Τούρκων της Δυτικής Θράκης” με την πρασινόμαυρη σημαία με την ημισέλινο και αναπαράγονται φανατικές απόψεις περί ανεξαρτησίας της Δυτικής Θράκης ή και ανασύσταση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας! Βέβαια σ□ αυτή την περίπτωση οι αντιδράσεις από έλληνες χρήστες του διαδικτύου είναι άμεσες. Για παράδειγμα, όταν δημιουργήθηκε στο Facebook η ομάδα Bati Trakya Turk Cumhuriyeti, με 1.000 μέλη, σχεδόν άμεσα δημιουργήθηκε και η αντίστοιχη “Delete the group Bati Trakya Turk Cumhuriyeti” με 2.800 μέλη. Στο Youtube κυκλοφορούν διάφορα βίντεο (βλ. π.χ. <<http://www.youtube.com/watch?v=eQTIR1opMTE>> με 15.000 θεάσεις ή <<http://www.youtube.com/watch?v=FyuvRsF2YF4&feature=related>> με 32.000 θεάσεις) όπου με φόντο την πρασινόμαυρη σημαία οι δημιουργοί των βίντεο προβάλλουν συνθήματα αλυτρωτισμού και ακραίου φανατισμού, ενώ στο ίδιο μήκος κύματος έρχονται συνήθως και τα σχόλια από ελληνικής πλευράς.

Πηγή εφημερίδα: ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Της Σοφίας Χριστοφορίδου

<http://www.makthes.gr/news/politics/48399/> Ημερομηνία: 13/12/2009

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4^ο

Είναι επίσης χαρακτηριστική η καταγγελία στο προσωπικό Ιστολόγιο του **Μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Αμβροσίου** ο οποίος καταγγέλλει ότι «Οι Πομάκοι της Θράκης, οι οποίοι είναι Έλληνες και διατηρούν την ελληνική τους συνείδηση έχουν παραδοθεί στην έντονη προπαγάνδα της Τουρκίας»(πηγή http://mkka.blogspot.com/2010/06/blog-post_04.html)

Σύμφωνα με δήλωση σε κήρυγμα του **μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ανθιμου**, “Ξέρετε τί πόλεμος γίνεται με τ□ν Θράκη, πο□ κινδυνεύει από τ□ν προπαγάνδα του προξενείου άλλα και τόσων πο□ μπαίνουν από τ□ν Βουλγαρία; Έλληνες υποτίθεται ότι είναι οι μουσουλμάνοι της Θράκης, άλλα καλλιεργούν συνείδηση Τουρκική”!(πηγή : thriskeftika.blogspot.com)

Ακόμη και επιχειρηματίες καταγγέλλουν τέτοια φαινόμενα όπως ο **Κύριος Πρόδρομος Εμφιετζόγλου** ο οποίος σε συνέντευξη του δήλωσε « Επίσης, καυτηριάζω τη συνεχώς εντεινόμενη προσπάθεια εκτουρκισμού των Πομάκων. Καυτηριάζω την ανοχή της ελληνικής πολιτείας να ανέχεται με το πρόσχημα της διδασκαλία του κορανίου να γίνεται η πλέον άθλια και φανατική προπαγάνδα εις βάρος της πατρίδας και υπέρ της Τουρκίας. Ένα τελευταίο παράδειγμα αθλιότητας είναι το, αφήνω βέβαια την επίσκεψη της Εμινέ Ερντογάν και του υπουργού Μπαγίς όπου έγινε ένα όργιο τουρκικής προπαγάνδας και αφήνω και την επίσκεψη του κεμαλικού κόμματος της Τουρκίας του Κιλιντζάρογλου, ο οποίος επισκέφτηκε και τον Ίασμο όπου έγινε δεκτός από παιδιά που φορούσαν τουρκικές ενδυμασίες σαν να βρισκόμαστε σε μία τουρκική πόλη. Εκείνο που αποτελεί ένα τελευταίο περιστατικό αυτής της αυθαιρεσίας η οποία επεκτείνεται πλέον είναι το φεστιβάλ το οποίο έγινε τελευταία στον Κένταυρο όπου οργίασε και πάλι η τουρκική προπαγάνδα και βέβαια σε ένα πομακικό χωριό ήταν παρόντες όλοι οι Τούρκοι εκπρόσωποι με επικεφαλής τον πρόξενο όλοι: ο ψευτομουφτής, ο αξιότιμος κ. Ντεντέ γνωστός για τις θέσεις του, όπως και όλοι οι άλλοι οι οποίοι συνεχίζουν την προπαγάνδα εναντίον της πατρίδος και βέβαια υπήρχε απόλυτη απουσία της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας. »

Πηγή εφημερίδα : ο Χρόνος Συνέντευξη: Μελαχροινή Μαρτίδου

<http://www.xronos.gr/detail.php?ID=71174>

Τέλος σε συνέντευξή του **κ. Κεμάλ Εμίνογλου**, εκδότη της “Ζαγάλιστα”, πομακικής εφημερίδας της Ξάνθης στην Μ. Μαρτίδου δηλώνει «Το θέμα είναι να αναγνωρίσουν ότι υπάρχουν παντού Πομάκοι σε αυτά τα μέρη και να πάρουμε τα δικαιώματά μας. Υπάρχει ήδη σύλλογος Πομάκων με τον Ταχίρ Κόντε πρόεδρο, υπάρχουν εφημερίδες η «Ζαγάλιστα», η εφημερίδα «Νατ Πρές» του Σεμπ. Καραχότζα, υπάρχουν εκδόσεις, μουσικά cd για τα οποία και ο κρατικός μηχανισμός πρέπει να ενδιαφερθεί. Από ό,τι βλέπω δεν δίνει σημασία κανένας σε αυτά τα πράγματα. ....Έχουμε τον αρχηγό της Βουλγαρίας, που εκπροσωπεί 400.000 Πομάκους στην Βουλγαρία ενώ εμείς είμαστε στην Θράκη 35-36.000 Πομάκοι. Άσε που λένε οι τουρκόφωνοι ότι δεν υπάρχουν Πομάκοι και διάφορα άλλα. Αυτό είναι δικό τους πρόβλημα, εμείς δεν τους ενοχλούμε. Εγώ τους έχω πει, ειδικά μόνος μου, παιδιά δεν σας ενοχλούμε εμείς. Εσείς μην μας ενοχλείτε. Καθημερινά έχουμε προβλήματα. Να μας παρατήσουν. Εγώ

είμαι Πομάκος, δεν μπορεί αυτός να με κάνει Τούρκο. Δεν πρόκειται να με κάνει. Γιατί επιμένει; Εμείς δεν πάμε για κομματικά, εμείς πάμε για την πατρίδα μας, για την Ελλάδα μας, για την Θράκη μας. Οι πρόγονοί μας έχουν περάσει στην ιστορία, μας έχουν αφήσει, τα έχουμε βρει όλα καλά και ωραία και να μην τα χαλάσουμε.»